

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

MAGISTRSKO DELO

**ANALIZA GOSPODARSKEGA POMENA VSEŽIVLJENJSKEGA
UČENJA V EVROPSKI UNIJI IN SLOVENIJI**

Ljubljana, junij 2014

ANJA VOLJČ

IZJAVA O AVTORSTVU

Spodaj podpisana Anja Voljč, študentka Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, izjavljam, da sem avtorica magistrskega dela z naslovom Analiza gospodarskega pomena vseživljenjskega učenja v Evropski uniji in Sloveniji, pripravljene v sodelovanju s svetovalko prof. dr. Tjašo Redek.

Izrecno izjavljam, da v skladu z določili Zakona o avtorskih in sorodnih pravicah (Ur. l. RS, št. 21/1995 s spremembami) dovolim objavo magistrskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

S svojim podpisom zagotavljam, da

- je predloženo besedilo rezultat izključno mojega lastnega raziskovalnega dela;
- je predloženo besedilo jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, kar pomeni, da sem
 - poskrbela, da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam v magistrskem delu, citirana oziroma navedena v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, in
 - pridobila vsa dovoljenja za uporabo avtorskih del, ki so v celoti (v pisni ali grafični obliki) uporabljena v tekstu, in sem to v besedilu tudi jasno zapisala;
- se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih – kaznivo po Kazenskem zakoniku (Ur. l. RS, št. 55/2008 s spremembami);
- se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predloženega magistrskega dela dokazano plagiatorstvo lahko predstavljalo za moj status na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v skladu z relevantnim pravilnikom.

V Ljubljani, dne 16.06.2014

Podpis avtorice: _____

KAZALO

UVOD	1
1 OPREDELITEV VSEŽIVLJENJSKEGA UČENJA	3
2 POMEN VSEŽIVLJENJSKEGA UČENJA ZA GOSPODARSTVO	7
2.1 MAKROEKONOMSKI POMEN (PRODUKTIVNOST, RAST, ČLOVEŠKI KAPITAL)	7
2.1.1 Vpliv izobraževanja na gospodarsko rast: teoretični pogled.....	8
2.1.2 Vpliv izobraževanja na gospodarsko rast: empirični pregled	11
2.1.3 Pomen vseživljenjskega učenja za gospodarsko rast v teoretični in empirični literaturi	15
2.1.4 Vpliv na produktivnost podjetij	16
2.1.5 Vpliv na trg dela (vključno z vplivom za posameznika).....	19
3 VSEŽIVLJENJSKO UČENJE V EVROPSKI UNIJI	21
3.1 IZDATKI ZA FORMALNO IZOBRAŽEVANJE	22
3.2 VKLJUČENOST V IZOBRAŽEVANJE IN USPOSABLJANJE	23
3.3 PRIČAKOVANO TRAJANJE IZOBRAŽEVANJA ZA 5-LETNIKE V DRŽAVAH EU	25
3.4 IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH.....	26
3.4.1 Vključenost odraslih v formalno in neformalno izobraževanje in usposabljanje po stopnji izobrazbe	27
3.4.2 Udeležba odraslih v neformalnem izobraževanju in usposabljanju	29
3.4.3 Udeležba odraslih v formalnem izobraževanju in usposabljanju.....	34
3.5 OVIRE ZA VKLJUČENOST V VSEŽIVLJENJSKO UČENJE	35
4 VSEŽIVLJENJSKO UČENJE V SLOVENIJI	37
4.1 IZDATKI ZA IZOBRAŽEVALNE USTANOVE	38
4.2 IZDATKI ZA FORMALNO IZOBRAŽEVANJE	39
4.3 ZGODNJA OPUSTITEV IZOBRAŽEVANJA.....	40
4.4 VKLJUČENOST POPULACIJE V FORMALNO IZOBRAŽEVANJE	41
4.4.1 Trendi vključenosti v izobraževanje	42
4.4.2 Predšolska vzgoja.....	43
4.4.3 Osnovna šola	44
4.4.4 Srednja šola	45
4.4.5 Višja šola	47
4.5 VKLJUČENOST POPULACIJE V DRUGE OBLIKE IZOBRAŽEVANJA	49
4.5.1 Izobraževalna ponudba.....	49
4.5.2 Odrasli v neformalnem izobraževanju	53
4.6 IZOBRAŽEVANJE IN USPOSABLJANJE V PODJETJIH (ON-THE-JOB)	55
4.6.1 Udeleženci v programih nadaljevalnega poklicnega izobraževanja in usposabljanja v podjetjih.....	55
4.6.2 Izobraževanje in usposabljanje v podjetjih ter izobraževalna in neizobraževalna podjetja	56
4.7 MOTIVI IN OVIRE ZAPOSLENIH ZA IZOBRAŽEVANJE	58
4.8 ODNOS ODRASLIH DO IZOBRAŽEVANJA	59

SKLEP	63
LITERATURA IN VIRI	65

KAZALO SLIK

Slika 1: Neposredni in posredni učinki izobraževanja	8
Slika 2: Odnos med vseživljenjskim učenjem, veščinami vodenja in možnostjo za uspeh v prihodnosti.....	20
Slika 3: Pričakovano trajanje izobraževanja (število let) za 5-letnike v državah EU (ISCED 0 do 6) v letih 2000-2009	26
Slika 4: Skupni izdatki za izobraževalne ustanove po ravneh izobraževanja v Sloveniji v letu 2011 v % BDP.....	38
Slika 5: Skupni izdatki za izobraževalne ustanove glede na vire sredstev v izbranih državah EU-27 v letu 2008 (v % BDP)	39
Slika 6: Celotni proračunski izdatki za formalno izobraževanje po ravneh izobraževanja in namenu porabe v Sloveniji v letu 2010 (v mio EUR).....	40
Slika 7: Zgodnja opustitev izobraževanja oseb, starih od 18-24 let v Sloveniji v letih 2009–2013 (v %).....	41
Slika 8: Trendi vključenih v izobraževanje po starosti v Sloveniji v letih 1997/08–2007/08 (v %).....	42
Slika 9: Prebivalstvo staro od 3 do 24 let vključeno v izobraževanje, po vrsti izobraževanja v Sloveniji v letih 2007/08 (v %)	43
Slika 10: Delež otrok s posebnimi potrebami med vsemi osnovnošolci po vrsti izobraževalnega zavoda v Sloveniji (v %)	45
Slika 11: Študentje terciarnega izobraževanja po področjih izobraževanja mednarodne standardne klasifikacije za šolsko leto 2011/2012 (v %)	49
Slika 12: Izvajalci neformalnega izobraževanja v Sloveniji v letih 2004/2005–2007/2008 (v %)	53
Slika 13: Odrasli v neformalnem izobraževanju po spolu in področjih izobraževanja v Sloveniji leta 2007 (v %).....	54
Slika 14: Delež udeležencev v programih nadaljevalnega poklicnega izobraževanja in usposabljanja v podjetjih v Sloveniji v letih 2005 in 2010 (v %)	56
Slika 15: Število podjetij, ki so zagotavljala programe nadaljnega izobraževanja in usposabljanja v Sloveniji v letu 2010 (v %).....	56
Slika 16: Ovire za vključenost v vseživljenjsko učenje odraslih v Sloveniji leta 2011, po spolu (v %)	59
Slika 17: Odnos odraslih do izobraževanja po starostnih razredih v Sloveniji leta 2007 (v %)	60
Slika 18: Delež odraslih (25–64 let) z znanjem posameznih tujih jezikov po starostnih razredih v Sloveniji leta 2007 (v %).....	61
Slika 19: Število odraslih (35–69 let) z znanjem posameznih tujih jezikov po starostnih razredih v Sloveniji leta 2011.....	62

KAZALO TABEL

Tabela 1: Pregled empiričnih raziskav, ki povezujejo rast in človeški kapital.....	12
Tabela 2: Komponente rasti BDP v Sloveniji (v %)	14
Tabela 3: Število in odstotek vseh podjetij, kjer so zabeležili vpliv izobraževanja na izbrani kazalnik uspešnosti	17
Tabela 4: Registrirano brezposelne osebe po ravni izobrazbe v Sloveniji v letu 2014.....	19
Tabela 5: Izdatki za izobraževanje za vse stopnje izobraževanja (v % BDP).....	23
Tabela 6: Delež prebivalstva v Evropskih državah v starosti 25-34 let, vključenih v izobraževanje in usposabljanje v letih 2009-2012 (v %).....	24
Tabela 7: Vključenost v izobraževanje in usposabljanje po stopnji izobrazbe od leta 2009 do 2012 v Evropskih državah (v %)	25
Tabela 8: Vključenost odraslih v formalno in neformalno izobraževanje in usposabljanje v letu 2007 in 2011 (v %)	27
Tabela 9: Vključenost odraslih v formalno in neformalno izobraževanje in usposabljanje v letu 2007 in 2011 po stopnji izobrazbe (v %).....	28
Tabela 10: Izobraževalna ponudba v letih 2007 in 2011 po področjih (v %)	29
Tabela 11: : Izobraževalna ponudba v letih 2007 in 2011 po vrsti organizacij oziroma izvajalcih (v %).....	30
Tabela 12: Udeležba odraslih v neformalnem izobraževanju in usposabljanju v letih 2007 in 2011 po starosti (v %)	31
Tabela 13: Udeležba odraslih v neformalnem izobraževanju in usposabljanju v letih 2007 in 2011 po stopnjah izobrazbe (v %)	32
Tabela 14: Odstotek udeležencev formalnega ali neformalnega izobraževanja po glavnih načinih pridobivanja znanja v letu 2007 in 2011 (v %).....	33
Tabela 15: Udeležba odraslih v formalnem izobraževanju in usposabljanju po stopnjah izobrazbe v letu 2007 in 2011 (v %).....	34
Tabela 16: Tabela 16: Ovire za vključenost v vseživljenjsko učenje v letu 2011 (v %).....	36
Tabela 17: Delež prebivalstva v Sloveniji v starosti 25-34 let vključenih v izobraževanje in usposabljanje med leti 2003 in 2012 (v %)	41
Tabela 18: Vrtci po izvajalcu predšolske vzgoje in otrocih po starostnih obdobjih v Sloveniji v šolskem letu 2012/13	43
Tabela 19: Vključenost otrok v vrtce po dopolnjenih letih starosti in spolu v Sloveniji v šolskem letu 2012/2013 (v %).....	44
Tabela 20: Osnovnošolsko izobraževanje mladine in odraslih v Sloveniji ob koncu šolskega leta 2011/12	44
Tabela 21: Dijaki, vključeni v srednješolsko izobraževanje in dijaki, ki so zaključili izobraževanje, po vrsti izobraževanja v Sloveniji ob koncu šolskega leta 2011/12.....	45
Tabela 22: Odrasli, vključeni v srednješolsko izobraževanje in odrasli, ki so zaključili izobraževanje, po izobraževalnih institucijah v Sloveniji ob koncu šolskega leta 2011/12	46
Tabela 23: Študentje terciarnega izobraževanja po starosti in študijskem letu	47
Tabela 24: Vpis študentov v višje strokovne šole glede na ustanovitelja, vrsto vpisa ter letnik in način študija v Sloveniji v šolskem letu 2012/2013	48

Tabela 25: Študentje terciarnega izobraževanja po področju izobraževanja in spolu v šolskem letu 2011/2012.....	48
Tabela 26: Število in odstotek izobraževalnih programov po širših vsebinskih področjih v Sloveniji v letu 2012-2013	50
Tabela 27: Število izvajalcev izobraževanja po regijah in število izobraževalnih programov po regijah v Sloveniji v letu 2012	51
Tabela 28: Število izvajalcev izobraževanja odraslih po občinah v Sloveniji v letu 2012	52
Tabela 29: Število izvajalcev in izobraževalnih programov po vrsti ustanove v Sloveniji	52
Tabela 30: Število udeležencev priložnostnega učenja po glavnih načinih pridobivanja znanja in izobrazbi v Sloveniji v letu 2011	54
Tabela 31: Število udeležencev priložnostnega učenja po glavnih načinih pridobivanja znanja in starostnih skupinah	55
Tabela 32: Delež izobraževalnih in neizobraževalnih podjetij ter število zaposlenih v teh podjetjih v Sloveniji v letu 2010 (v %)	57
Tabela 33: Število podjetij v Sloveniji, v katerih plačujejo prispevke v združene sklade za izobraževanje v letih 2005 in 2010	57
Tabela 34: Odločitev odraslih o vključenosti v izobraževanje v Sloveniji v letu 2011 (v %) ...	59
Tabela 35: Število odraslih po tujem jeziku in izobrazbi v Sloveniji leta 2011 (v %).....	62

UVOD

Dandanes, ko živimo v gospodarsko hitro se razvijajočem svetu, je izobraževanje in usposabljanje na vseh področjih še kako pomembna za konkurenčnost gospodarstva. Glede na to, da živimo v času, ko tehnologija in razvoj napredujeta s svetlobno hitrostjo, se je potrebno temu tudi prilagoditi. Zato se mora veliko zaposlenih ob delu dodatno izobraževati, tako formalno kot neformalno, da so lahko kos vsemu napredku. Ravno tako mora vsak posameznik svoje spretnosti, kompetence in znanja nenehno izpopolnjevati in nadgrajevati. V današnjem svetu se posameznik na spremembe odziva z učenjem v formalnem in neformalnem izobraževanju, kar pa velja tudi za organizacije, saj se družba hitro spreminja.

Posameznikovo učenje se ne konča v trenutku, ko konča šolanje in se zaposli. Lahko trdimo, da je učenje vseživljenjski proces, ki poteka celotno aktivno delovno dobo posameznika in pa tudi po njej (Možina, 2002, str. 209). Vseživljenjsko učenje je tako postalo eno najpomembnejših vidikov gospodarskega napredka, delovanja trga dela in zagotavljanja posameznikove konkurenčnosti na njem.

Definicija koncepta vseživljenjskega učenja, kot jo je leta 1996 v publikaciji Lifelong Learning for All (Vseživljenjsko učenje za vse) zapisala OECD (1996, str. 15), se glasi: »Ta pogled na učenje obsega individualni in družbeni razvoj vseh vrst in vseh oblik - formalno: v šolah, organizacijah za poklicno izobraževanje, institucijah terciarnega izobraževanja in izobraževanja odraslih, in neformalno: doma, na delu in v skupnosti. Gre za odprt sistem, v ospredju so standardi znanja in spretnosti, ki jih potrebujejo vsi, ne glede na starost. Poudarja potrebo po pripravi in motiviranju za učenje otrok v zgodnji mladosti in skozi vse življenje. Prizadevanja so usmerjena v zagotavljanje možnosti za preusposabljanje ali dopolnjevanje znanja za vse, ki ga potrebujejo, odrasle, zaposlene in nezaposlene.«

Namen raziskave v nalogi je ugotoviti, v kolikšni meri so izobraževanje, usposabljanje in vseživljenjsko učenje prisotni v različnih evropskih državah, od najmanj do najbolj razvitih in v Sloveniji. Poleg tega je namen tudi po starostnih skupinah ugotoviti, kolikšna je udeležba v izobraževanju in usposabljanju, tako formalnem kot neformalnem in v vseživljenjskem učenju. Poleg tega je namen raziskave tudi prikaz udeležbe odraslih v izobraževanju, usposabljanju in vseživljenjskem učenju. Prvi temeljni cilj naloge je s pomočjo teoretične analize ter pregleda literature utemeljiti pomen vseživljenjskega učenja v procesu gospodarske rasti in pa poslovanja podjetij, drugi cilj pa je prikazati razširjenost vseživljenjskega učenja v EU in Sloveniji ter ugotoviti razloge, zakaj je to nekje bolj, drugje manj razširjeno. V nalogi sem zastavila tudi hipoteze, s katerimi sem želela prikazati velik pomen vseživljenjskega učenja in njegovega vpliva na gospodarstvo in družbo:

H1: Vseživljenjsko učenje pozitivno vpliva na gospodarsko rast in razvoj ter ima pomemben vpliv na blaginjo posameznika, saj poveča njegovo vrednost na trgu dela, kar pomeni tudi, da povečuje človeški kapital. Ključni dejavnik gospodarske rasti je tudi znanje, še posebej v razvitejših državah.

Vseživljenjsko učenje je v zadnjem času postalo pomemben vidik izobraževanja in usposabljanja, saj postaja široko znanje na čim več področjih vedno večja kvaliteta. To posledično pomeni, da se je treba zavedati pomena človeškega kapitala in zato vanj tudi ustrezno vlagati. Vseživljenjsko učenje se ne konča s formalno izobrazbo, ki jo zaključimo, ampak mora postati del našega vsakdanjega življenja. Poleg tega je tudi znanje postalo pomembna vrednota, na kateri temelji gospodarska rast. Še posebej razvite države znanju dajejo prednost, saj se zavedajo njegovega pomena, poleg tega pa je ravno znanje eden izmed dejavnikov, zaradi katerih jih lahko uvrščamo med razvitejše države. Ravno tako tudi človeški kapital predstavlja enega ključnih dejavnikov gospodarske rasti, poleg tega pa je izobraževanje tisto, ki povečuje kakovost človeškega kapitala.

H2: Vseživljenjsko učenje ima pomemben vpliv na produktivnost, inovativnost in zato uspešnost podjetij.

Z vseživljenjskim učenjem se seveda poveča količina znanja, s tem pa se posledično poveča tudi produktivnost posameznika, kar pomembno vpliva na uspešno delovanje podjetij in s tem celotnega gospodarstva. Poleg formalne izobrazbe tudi neformalno znanje posameznika postaja ključno, saj pomembno vpliva na produktivnost podjetja.

H3: Razvitejše države več vlagajo v izobraževanje, usposabljanje in vseživljenjsko učenje, poleg tega pa je tudi udeležba v teh državah višja.

Že skoraj samo po sebi umevno se zdi, da bodo države, ki so na vseh področjih bolj razvite, razvite tudi na področju izobraževanja in usposabljanja in bodo zato vanj tudi več vlagale, posledično pa tudi imele višjo udeležbo. Zato se mi zdi smiselno zares preveriti, kakšno je stanje v evropskih državah in če zgornja hipoteza drži. Poleg tega bom Slovenijo primerjala z nekaterimi drugimi Evropskimi državami, saj menim, da smo glede na vključenost v izobraževanje in usposabljanje še vedno nad evropskim povprečjem.

V nalogi bom uporabila različne metodološke pristope. V prvem delu magistrske naloge sem predstavila teoretični del, ki temelji na obstoječi literaturi in v katerem so predstavljene predvsem definicije. Tu gradim in preverjam hipoteze predvsem s pomočjo metode deskripcije, analize ter sinteze literature drugih avtorjev. Drugi del, torej del o Evropski uniji in Sloveniji pa je sestavljen iz podatkov oziroma rezultatov anket, ki sem jih pridobila na spletni strani Eurostat-a in Statističnega urada Republike Slovenije. V tem delu sem pripravila kvantitativni pregled, ponovno s pomočjo metod deskripcije, analize ter sinteze, pri čemer pa sem uporabila tudi določene statistične metode.

Magistrsko delo je razdeljeno na štiri poglavja. V prvem poglavju so opisani predvsem pojmi, ki so povezani z vseživljenjskim učenjem. V tem delu so tako navedene definicije, ki so povezane z učenjem, izobraževanjem in vseživljenjskim učenjem. Drugo poglavje vsebuje pomen vseživljenjskega učenja za gospodarstvo. To poglavje sestavlja makroekonomski pomen; torej od vpliva in pomena človeškega kapitala pa vse do povezave med izobraževanjem in gospodarsko rastjo. Poleg tega bom predstavila tudi teoretični in empirični pregled vpliva izobraževanja na gospodarsko rast. Nato sledi vpliv na produktivnost podjetij in vpliv na trg dela (vključno z vplivom na posameznika). Pokazala bom tudi kako različna usposabljanja vplivajo na različne vidike uspešnosti podjetij, koliko in kaj si Evropa in ne nazadnje tudi naša država prizadevata k čim večjemu izobraževanju in usposabljanju. V tretjem poglavju so predstavljeni podatki in različni kazalniki, ki prikazujejo vseživljenjsko učenje, izobraževanje in usposabljanje v Evropski uniji; tukaj je prikazana primerjava med naborom različnih Evropskih držav, vključujoč tudi Slovenijo. V četrtem poglavju so ravno tako prikazani kazalniki, s katerimi bo moč ugotoviti stanje izobraževanja, usposabljanja in vseživljenjskega učenja v Sloveniji. Na začetku obeh poglavij so postavljene hipoteze, pri vsakem kazalniku pa sledi prikaz ter opis rezultatov. V sklepu so nato predstavljene in povzete ugotovitve vseh podatkov ter njihova interpretacija.

1 OPREDELITEV VSEŽIVLJENJSKEGA UČENJA

Vsak posameznik mora svoje spretnosti, kompetence in znanja nenehno izpopolnjevati in nadgrajevati. V današnjem hitro se spreminjajočem svetu, se posameznik na spremembe odziva z učenjem v formalnem in neformalnem izobraževanju. To velja tudi za organizacije, saj se družba hitro spreminja.

Posameznikovo učenje se ne konča v trenutku, ko konča šolanje in se zaposli. Lahko trdimo, da je učenje vseživljenjski proces, ki poteka celotno aktivno delovno dobo posameznika in pa tudi po njej (Možina, 2002, str. 209). Zato moramo, preden pričnemo s konkretnim obravnavanjem pojma vseživljenjskega učenja, razložiti še nekaj drugih pojmov, ki so z njim povezani in pokazati razlike med njimi. Pojmi, ki jih bom natančneje predstavila so; učenje, vseživljenjsko izobraževanje in večrazsežnostno učenje. Omenila bom tudi sam koncept vseživljenjskega učenja in njegove glavne značilnosti.

Učenje. Uradna in strokovna definicija učenja (UNESCO/ISCED, 1993, str. 7) se glasi: »Učenje je vsaka sprememba v vedenju, informiranosti, znanju, razumevanju, stališčih, spretnostih ali zmožnostih, ki je trajna in ki je ne moremo pripisati fizični rasti ali razvoju podedovanih vedenjskih vzorcev«. Ta opredelitev širi področje oziroma vsebino učenja in razmejuje pojem učenja od pojma fiziološke rasti oziroma razvoja, ki je dedno zasnovan. Do učenja pride na osnovi izkušenj, ob interakciji med človekom in njegovim fizikalnim in socialnim okoljem.

Vseživljenjsko izobraževanje. Eden najpomembnejših dejavnikov kakovosti življenjskega standarda v določeni družbi je zagotovo izobrazbena raven njenih

posameznikov. Družba se mora zavedati, da je naložba v izobraževanje posameznika hkrati tudi naložba v razvoj družbe kot celote (Oven & Zabukovec, 2005, str. 218).

Dohmenova (v Jelenc, 1998, str. 43) opredelitev učenja pravi, da učenje poteka povsod in da zajema vse priložnosti in okoliščine. Pravi, da traja celo življenje in omogoča prepletanje vsebin, ki niso načrtno usmerjene. Sklepamo lahko, da je učenje nenačrten, spontan in tudi nezaveden proces. O izobraževanju pa govorimo v trenutku, ko določimo cilje, učna sredstva, vire ter strukturiramo čas (Govekar-Okoliš & Ličen 2008, str. 39).

Vseživljenjsko izobraževanje poteka v izobraževalnih institucijah in je organizirano ter vodeno. Vseživljenjsko izobraževanje je sistem, ki zajema izobraževanje otrok in mladine ter odraslih. Razlika pa se pokaže v prostovoljnem procesu, ki pri otrocih ni prisoten, saj je za njih šolanje obvezno in o tem ne odločajo sami, medtem ko je pri odraslih izobraževanje prostovoljni proces (Kodelja, 2005, str. 14).

Odrasli imajo torej pravico se samostojno in prostovoljno odločati, ali se bodo v odrasli dobi izobraževali ali ne. Zato tudi ni moralno sprejemljivo odraslega človeka prisiliti k izobraževanju, saj nam načelo svobode to onemogoča. Odrasle je k izobraževanju potrebno spodbujati in ne siliti (Kodelja, 2005, str. 16).

Večrazsežnostno učenje. Ena izmed novejših skovank, ki se v zadnjih letih vse več pojavlja, je tudi večrazsežnostno učenje (angl. *life-wide learning*). Izraz predstavlja razširjenost učenja, ki se lahko odvija v razsežnosti celotnega človekovega življenja. Tukaj so torej v ospredju formalno (institucije za izobraževanje in usposabljanje), neformalno (učenje na delovnem mestu, mladinske organizacije, sindikati in politične stranke) in informalno učenje (priložnostno učenje; naravni spremljevalec vsakdanjega življenja). Z izrazom večrazsežnostno učenje opisujemo učenje za vse družbene vloge z vsemi vsebinami, ki razvijajo telesne, intelektualne, čustvene in duhovne razsežnosti človeka v družini, šoli, vsakdanjem življenju in na delovnem mestu. Ozavešča nas, da učenje poteka povsod; v družini, v trenutkih sproščanja, v skupnosti in pri vsakdanjem delu. V večrazsežnostnem učenju se prepletata obe vlogi – učiti se in poučevati, ki ju lahko spreminjamo in zamenjamo v različnih časih in na različnih mestih (Memorandum o vseživljenjskem učenju, 2000, str. 4,9).

Koncept vseživljenjskega učenja, ki se dandanes vse pogosteje pojavlja med nami, sega že v sedemdeseta leta. Kasneje se je pojavil v Memorandumu o visokem šolstvu v Evropskih skupnostih (Memorandum on Higher Education in the European Community) in Memorandumu o odprtem učenju na daljavo v Evropskih skupnostih (Memorandum on Open Distance Learning in the European Community). Evropski svet je marca 2000 v Lizboni sprejel ključni dokument za prihodnost, to je »Memorandum o vseživljenjskem učenju«, ki poudarja enakovredno obravnavanje izobraževanja in učenja v začetnem in nadaljevalnem izobraževanju ter enakovrednost formalnega, neformalnega in

priložnostnega izobraževanja ter učenja. Vseživljenjsko učenje je tako postalo vodilno načelo politike Evropske unije.

Kotter (1996) izpostavlja pet miselnih in vedenjskih navad, ki podpirajo vseživljenjsko učenje. Prva je tveganje, ki predstavlja sposobnost in pripravljenost izstopiti iz področja udobja (poskušanje novih zamisli in vedenj). Druga je ponižna samorefleksija, ki je iskrena in odkrita ocena uspeha in zlasti neuspeha (analiza lastnih izkušenj z namenom učenja, predelava učnih spoznanj in pripravljenost za eksperimentiranje v prihodnosti). Tretja navada je iskanje mnenja drugih (aktivno spraševanje po mnenju drugih ljudi). Naslednja navada je pozorno poslušanje (zamisli, rešitve, mnenja in informacije znajo tudi pozorno poslušati, saj v tem vidijo povratno informacijo na učinke svojih dejanj, povratna informacija pa je ključni element učenja). Zadnja pa je odprtost za nove zamisli (sposobnost in pripravljenost sprejemati življenje z odprtostjo do novih pristopov in zamisli).

Jelenc (2005, str. 35) pravi, da je za uspešno uveljavljanje koncepta vseživljenjskega učenja potrebno spremeniti sistem in politiko izobraževanja, ki bo poseglo v šolski sistem; v njihove cilje in organizacijo šolskega sistema ter dalo večji pomen neformalnim načinom pridobivanja znanja.

Učenje danes zajema vse dejavnosti, ki ljudem od otroštva do pozne starosti omogočajo pridobivanje različnih spoznanj o svetu, drugih ljudeh in sebi (Jelenc-Krašovec & Kump, 2005, str. 49). Pridevnik vseživljenjsko tako predstavlja učenje skozi vse življenje, torej »od zibelke do groba«.

Poznamo štiri glavne značilnosti koncepta vseživljenjskega učenja. Prvi je *sistemski vidik*, pri katerem koncept vseživljenjskega učenja obravnava ponudbo in povpraševanje po izobraževalnih možnostih kot del povezanega sistema, ki vključuje vse oblike formalnega in neformalnega učenja. *Osrednja vloga učečega se posameznika* je vidik, ki zahteva premik od pozornosti, usmerjene v ponudbo izobraževalnih možnosti, k pozornosti, usmerjeni v povpraševanje, pri čemer je ključnega pomena približevanje potrebam učečega se posameznika. Naslednja je *motivacija za učenje*, ki je temelj za učenje in ki se nadaljuje in ohranja skozi vse življenje. Zahteva razvijanje sposobnosti »učiti se učiti« s pomočjo samostojnega učenja. Zadnja značilnost je *večvrstnost ciljev izobraževalne politike*, ki opisuje, kako vidik učenja dopušča večvrstne cilje izobraževanja, kot npr. osebni razvoj, napredovanje v znanju, gospodarske, družbene in kulturne cilje. Koncept vseživljenjskega učenja posamezniku omogoča, da se prioritete med temi cilji skozi življenje spreminjajo (OECD, 2004).

Evropska komisija in njene članice so v okviru Evropske strategije zaposlovanja opredelile vseživljenjsko učenje kot »namerno učno aktivnost, ki teče s ciljem, da se izboljšajo znanje, spretnosti in veščine« (Memorandum o vseživljenjskem učenju, 2000, str. 3). Namen Memoranduma o vseživljenjskem učenju je bil spodbuditi diskusijo pri uvajanju

vseživljenjskega učenja na individualni in institucionalni ravni ter na vseh področjih javnega in zasebnega življenja. V Memorandumu je zapisanih šest ključnih sporočil, ki ponujajo strukturiran okvir za odprto razpravo o uresničevanju vseživljenjskega učenja (Memorandum o vseživljenjskem učenju, 2000, str. 11-19):

1. *Nove temeljne spretnosti za vse.* Cilj prvega sporočila je zagotoviti splošen in nenehen dostop do učenja za pridobitev ali obnavljanje spretnosti, ki so potrebne za nenehno sodelovanje v družbi znanja. Memorandum definira nove temeljne spretnosti kot tiste, ki so potrebne za aktivno participacijo v družbi znanja in ekonomiji. Socialne spretnosti, kot so samozavest, samo-orientacija in sprejemanje rizika, so tudi vedno bolj pomembne, ker se od ljudi pričakuje, da se bodo sposobni obnašati mnogo bolj avtonomno kot v preteklosti. Podjetniške spretnosti so pomembne tako za posameznika, da izpopolni svoje delovne sposobnosti, kot za organizacijo, da diverzificira svojo dejavnost; prav tako pa prispevajo k odpiranju novih mest.

2. *Večja vlaganja v človeške vire.* Cilj drugega sporočila je vidno dvigniti raven vlaganj v človeške vire zato, da bi dali prioriteto za Evropo najpomembnejši prednosti – njenim ljudem. Socialni partnerji naj bi sprejeli okvirni sporazum o vseživljenjskem učenju na sploh, s tem, da bi opredelili cilje za nadaljevalno usposabljanje (ki bo temeljilo na najboljših praksah) in uvedli evropsko nagrado za posebno napredna podjetja. Obstajajo primeri podjetij, ki svojim zaposlenim zagotavljajo določen del časa in denarja za učenje, na drugi strani pa obstaja dogovor, da je to učenje povezano s poklicem. Glede izobraževanja, ki je povezano z delom, ali tistega, ki iz dela izhaja, bo posebna pozornost v naslednjih desetih letih morala biti namenjena tistim, ki so starejši od 35 let. Povečanje vlaganj v človeške vire zahteva premik h delitvi odgovornosti in k jasnejšemu urejanju sofinanciranja udeležbe v vseživljenjskem učenju.

3. *Inovacije v poučevanju in učenju.* Cilj tretjega sporočila je razviti učinkovite metode učenja in poučevanja ter okoliščine za nenehno učenje vse življenje za vse družbene vloge v raznolikih vsebinah in oblikah (angl. *lifelong in lifewide*). Posameznikom je treba omogočiti, da postanejo aktivni učenci ter razvijati nove pristope. Glede na način, ki ga danes vsi živimo in se učimo je potrebno prilagoditi učne sisteme. Poskrbeti je potrebno za aktivnost državljanov 'tretjega življenjskega obdobja'. Države članice morajo vlagati v prilagajanje, izboljšanje in vzdrževanje spretnosti tistih, ki delajo v formalnih in neformalnih učnih okoljih, ne glede na to, ali opravljajo plačano delo, ali so prostovoljci. Vloga učiteljev je pomagati in podpirati udeležence, ki skrbijo za lastno učenje. Vloga učitelja, ki postaja vodnik in mentor je, da neguje človekove sposobnosti za ustvarjanje in uporabo znanja.

4. *Vrednotenje učenja.* Cilj tega sporočila je izboljšati poti, s katerimi razumemo in ocenjujemo udeležbo in dosežke, še posebej v neformalnem in priložnostnem učenju. V ekonomiji znanja, ki razvija in uporablja človeške vire je odločilen faktor ohranjanje konkurenčnosti. Diplome, certifikati in kvalifikacije so pomembno priporočilo tako za delodajalce kot za posameznike na trgu dela in v podjetjih. Povečane zahteve po

kvalificirani delovni sili s strani delodajalcev in povečana tekmovalnost med posamezniki, da bi pridobili in ohranili zaposlitev, vodi k veliko višjim zahtevam po priznanem učenju kot kdaj koli poprej. Tako odprt trg dela kot državljanske pravice do svobodnega gibanja zaradi naselitve, študija, usposabljanja in dela v vseh državah članicah, zahtevata, da so znanje, spretnosti in kvalifikacije lahko razumljive in lahko 'prenosljive' po Uniji. Dragocen napredek je bil dosežen v medsebojnih sporazumih o priznavanju, še posebej na področju visokega šolstva.

5. *Premislek o usmerjanju in svetovanju.* Cilj tega sporočila je zagotoviti, da bo vsak lahko imel enostaven dostop do kvalitetnega informiranja in svetovanja o učnih možnostih po vsej Evropi in skozi vse življenje. Dandanes lahko v določenem obdobju vsi potrebujemo informacijo in nasvet o tem, 'kaj storiti potem', torej večkrat v življenju in morda popolnoma nenapovedano. V takih okoliščinah je potreben nov pristop, ki predvideva svetovanje kot nenehno dostopno službo za vse in ki presega razlikovanje med izobraževalnim, poklicnim in osebnim svetovanjem. Take službe morajo biti dostopne lokalno. Svetovalci morajo poznati osebne in družbene okoliščine tistih, katerim je namenjeno informiranje in svetovanje, ravno tako pa morajo poznati razmere na lokalnem trgu dela in potrebe delodajalcev.

6. *Pripeljimo učenje bliže domu.* Cilj zadnjega sporočila je zagotoviti priložnosti za vseživljenjsko učenje, kot je le mogoče blizu učencem in ga podpreti z informacijsko-komunikacijsko tehnologijo, kjer je primerno. Učenje se, za večino ljudi, od otroštva do starosti, odvija lokalno. Če so učne možnosti dostopne lokalno, s tem pomagajo zagotavljati, da ljudje niso prisiljeni zapustiti domačega okolja, da bi lahko študirali in se usposabljali – čeprav jim mora biti to omogočeno, če bi si to izbrali. Mesto, kjer se nenehno srečujejo skupine in ideje, je bilo vedno magnet za inovacije in razprave. Za ustanovitev primernih učnih centrov pa bo potrebna reorganizacija in ponovna razmestitev virov.

2 POMEN VSEŽIVLJENJSKEGA UČENJA ZA GOSPODARSTVO

Izobraževanje in usposabljanje sta v današnjem času, ko se tehnologija razvija iz dneva v dan, zelo pomembna za konkurenčnost gospodarstva. V nadaljevanju zato analiziram pomen izobraževanja na makroekonomskem, mikroekonomskem nivoju ter za posameznika.

2.1 Makroekonomski pomen (produktivnost, rast, človeški kapital)

Ko govorimo o gospodarski rasti, ne moremo zanemariti povezave, ki jo ima le-ta s pojmom izobraževanja. Izobraževanje je naložba v človeške spretnosti in sposobnosti, ki pospešuje rast gospodarstva in povečuje produktivnost, poleg tega pa prispeva k osebnemu in družbenemu razvoju. Izobraževanje z vidika posameznika pomeni povečanje njegovega

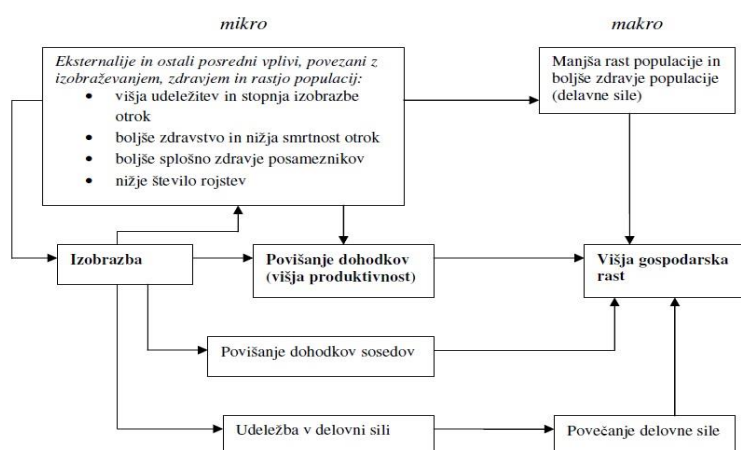
splošnega in specifičnega človeškega kapitala, vpliv na njegovo večjo produktivnost, večja produktivnost pa vodi do večjih zaslužkov (Becker, 1964).

2.1.1 Vpliv izobraževanja na gospodarsko rast: teoretični pogled

V gospodarstvu, kjer je edini zares zanesljivi element negotovost, obstaja en sam vir konkurenčne prednosti in to je znanje. Znanje je torej ključni dejavnik za uspešno poslovanje organizacije (Nonaka, 1995, str. 3). Znanje je danes temeljni pogoj za razvoj družbe in posameznika, zato je enako ali še bolj pomemben kot vlaganje v kapital (Ivančič, 1999, str. 35).

Ekonomija ponuja vrsto teorij in modelov, ki izobrazbo povezujejo z gospodarsko rastjo. Katharina Michaelowa iz Hamburškega Inštituta za Mednarodno Ekonomijo v sliki 1 predstavlja vpliv izobraževanja tako na mikro kot makro raven. Slika 1 torej prikazuje neposredne in posredne učinke izobraževanja. Ključni predpostavki, na katerih temelji diagram, sta, da je izobraževanje rezultat učenja in ne samo »signal« kakovosti delavcev, in da sta monetarna in fiskalna politika dovolj odzivni, da zadovoljita potrebe rastočega gospodarstva. Neposredni učinki, kot so povečanje individualnih plač, izhajajo iz predpostavke, da je izobraževanje rezultat učenja, ki povečuje produktivnost delavca. Če so delavci plačani po vrednosti njihovega mejnega proizvoda, iz tega izhaja, da bi morali biti bolje izobraženi delavci plačani več (Dahlin, 2002, str. 4). Poleg neposrednih učinkov se je v literaturi pojavilo tudi veliko posrednih učinkov izobraževanja. Nekatere študije so med drugim na primer pokazale, da so zdravi otroci bolj produktivni, rezultat tega pa je tudi večja učinkovitost v šoli. Podobno so tudi bolj izobraženi starši bolj ozaveščeni glede načrtovanja družine, zato se odločajo za manj otrok, kar posledično pripelje do večjega vključevanja v otrokovo izobraževanje (Dahlin, 2002, str. 5).

Slika 1: Neposredni in posredni učinki izobraževanja

Vir: B. Dahlin, *The Impact of Education on Economic Growth: Theory, Findings, and Policy Implications*, 2002, str. 4.

Enega ključnih dejavnikov gospodarske rasti predstavlja človeški kapital. Adam Smith je že v 18. Stoletju v knjigi Bogastvo narodov zapisal, da izobraževanje kot del človeškega kapitala vpliva na večjo produktivnost delavcev, podobno kot naložbe v stroje povečujejo proizvodnjo ter tako vplivajo na povečanje dohodka in bogastva (Bevc, 1991, str. 14). Bogatejše so tiste države, ki velik del investicij namenijo za človeški kapital ter tako povečujejo delovne sposobnosti in znanje zaposlenih (Jones, 2001, str. 63). Prvi korak, ki pripomore k temu, da človeški kapital vpliva na gospodarsko rast, je seveda osnovno in splošno šolanje. Vse se torej začne z osnovnim znanjem, ki pa se ga z leti le še nadgrajuje. Junija 2002 je predsednik ZDA, George Bush napovedal podvojitev sredstev za izobraževanje v Afriki za naslednjih pet let. Motivacija za to je ležala v prepričanju, da je izobrazba za otroke v razvitih državah »ključ za bodočo ekonomsko rast, večjo stabilnost in izboljšane življenjske standarde«, kar naj bi torej dokazovalo, da ima človeški kapital zares velik vpliv (Dahlin, 2002, str. 2).

V človeški kapital kot vir gospodarske rasti spadajo ponudba dela, izobrazba, disciplina in motiviranost zaposlenih. Brez ustrezno usposobljenega človeškega kapitala ne bi bilo moč izkoriščati niti kapitala niti naravnih virov, prav tako ne bi bilo tehnološkega napredka (Samuelson & Nordhaus, 2002, str. 519-521). Poleg človeškega kapitala, ki je v podjetju najpomembnejši faktor so viri gospodarske rasti tudi v povečanju obsega zaposlenega kapitala, dela, naravnih virov in izboljšav v tehnologiji. Nekateri avtorji navajajo tudi ostale produkcijske faktorje kot je na primer podjetništvo. Vsako obdobje v teoriji ekonomske rasti je izpostavljalo določen faktor kot ključen generator gospodarske rasti in ostale, ki so delovali kot zaviralci. Dejavniki rasti so poznani že stoletja, vsaka smer pa zagovarja svojo učinkovitost in smiselnost določenih dejavnikov rasti ter določenih panog (Redek, 2001, str. 4). Med naravne vire kot dejavnik gospodarske rasti spadajo minerali, goriva in kakovost okolja. Gospodarsko rast si je moč ustvariti tudi z izkoriščanjem gozdov, zemlje ter ostalih naravnih bogastev, kar pa danes pri razvoju tehnologije ni več pogoj za uspešno gospodarsko rast. Kot tretji dejavnik gospodarske rasti Samuelson in Nordhaus navajata kapital, kamor uvrščamo stroje, tovarne in infrastrukturo. Kopičenje kapitala in varčevanje je pomembno, saj je prihranke potrebno primerno naložiti, da bodo le-ti omogočali ponovno akumulacijo kapitala, saj prihranki tvorijo investicije, te pa se odražajo v proizvodnji, ki tvori dobiček. Kot zadnji dejavnik navajata tehnologijo, ki obsega znanost, management, podjetništvo, itd. Tudi inovacije in izumi, med katerimi so bili nekateri prava revolucija (parni stroj, električna energija,..), so veliko doprinesli h gospodarski rasti (Samuelson & Nordhaus, 2002, str. 519-521).

V ospredje je z razvojem novih tehnologij in tržnega gospodarstva prišel kapital oziroma njegova akumulacija in tehnološki razvoj, poleg tega pa med pomembne dejavnike lahko uvrščamo tudi raziskave in razvoj. Vlaganja v raziskave in razvoj se vršijo v podjetjih ali gospodarstvu, v obeh primerih pa vplivajo na gospodarsko rast in življenjski standard. Del kapitala zato država in podjetja zavestno namenjajo v raziskovalni in izobraževalni sektor (Weil, 2005, str. 205).

Proučevanje izobraževanja kot ekonomskega fenomena je značilno že za mnoge ekonomiste, ki so se s to temo ukvarjali ob nastanku kapitalizma. Ekonomika izobraževanja, ki je posebna ekonomska disciplina in ima samostojno področje raziskovanja (Bevc, 2006) vključuje nekatera področja obravnave, kot so: družbenoekonomski razvoj, analiza izobrazbene strukture in strukture gospodarske sposobnosti populacije, merjenje učinkov vlaganj v izobraževanje, vrednotenje izobraževanja, kako izobraževanje vpliva na produktivnost dela ipd. (Černetič, 1999). Ekonomika izobraževanja torej proučuje odločitve o tem, kakšen delež sredstev bo namenjen izobraževanju ter metode za optimizacijo učinkov uporabe teh sredstev za posameznika in družbo. V sam koncept ekonomike izobraževanja lahko vključimo različne oblike izobraževanja, izpopolnjevanja ali usposabljanja (Bevc, 1991, str. 33):

- začetno (mladina) in nadaljevalno (odrasli) izobraževanje,
- formalno izobraževanje (točno določeni pogoji in obvezno končno preverjanje znanja) in neformalno izobraževanje (izvenšolsko),
- šolsko in izvenšolsko izobraževanje,
- izobraževanje za pridobitev izobrazbe in drugo izobraževanje ter izpopolnjevanje in usposabljanje.

King in Rebelo (1989) sta motivirala nastanek analize, ki povezuje šolanje in gospodarsko rast. Rangazas (2000) pa je s pomočjo OLG modela (angl. *overlapping generations model*) analiziral pomen izobraževanja znotraj neoklasičnega modela rasti, tako da kalibrira tehnologijo ustvarjanja človeškega kapitala glede na razpoložljive podatke. S pomočjo empirične analize in kalibracije je avtor pokazal, da je veliko bolj primerno, če se v modeliranju uporabi pristop OLG namesto predpostavke neskončnega življenja, saj da takšen pristop boljše rezultate, boljše prilaganje dejanskim podatkom o rasti in izdatkih za financiranje izobraževanja. Izdatek za izobraževanje je v modelih z neskončnim življenjem neodvisen od bogastva staršev, medtem ko je uporaba OLG pristopa boljša, saj rezultati o obrestnih merah in stopnjah rasti izdatkov za izobraževanje bistveno bližje realnim.

Van Long in Shimomura (1998) sta povezala model endogene rasti, ki temelji na OLG pristopu ter idejo moralnega hazarda in šolanja. Avtorja izhajata iz predpostavke, da se sposobnosti mladih razlikujejo, vendar se teh razlik še sami ne zavedajo. Prirojene sposobnosti in sam trud pa vplivata na možnost uspešnega zaključka študija. Ker se truda ne da opazovati se pojavi problem moralnega hazarda. Vlada v določeni državi lahko prerazdeli dohodek znotraj ene generacije od bogatejših (bolj izobraženih) k revnejšim (manj izobraženim). Tega se mladi študentje zavedajo, zato je njihova motivacija za trud nižja, posledično pa je nižja tudi akumulacija človeškega kapitala in gospodarska rast.

Avtorja Greiner in Semmler (2002) sta razvila model gospodarske rasti, v katerem ima akumulacija kapitala pozitivne eksternalije, ker naj bi pospeševala tudi akumulacijo človeškega kapitala, v kolikor država nameni čas in sredstva za izobraževanje. Načinov, kako endogenizirati rast in pokazati na možnost konstantnih ali rastočih donosov je več.

Verjameta, da so investicije tiste, ki pripomorejo k temu, sklicujeta pa se tudi na številne empirične potrditve povezave med investicijami in rastjo. Ker naj bi se tudi človeški kapital amortiziral, omenita problem zastarevanja znanja (Greiner & Semmler, 2002, str. 710).

2.1.2 Vpliv izobraževanja na gospodarsko rast: empirični pregled

Metode, s katerimi merimo prispevek izobraževanja na rast družbenega proizvoda, so metoda korelacije, metoda predvidevanja potreb po delovni sili, metoda »reziduala« in faktorska metoda. *Metoda korelacije* preučuje zvezo med razvojem izobraževanja in narodnim dohodkom v določenem času. Ugotavlja se na primer zveza med narodnim dohodkom na prebivalca v odnosu na: število šolajočih se, delež sredstev za izobraževanje itd.; pri tem nam ugotavljanje zveze praviloma lahko potrdijo le že omejena stališča o potrošnji in investicijski funkcij izobraževanja. *Metodo predvidevanja potreb po delovni sili* lahko le pogojno uvrstimo med metode merjenja prispevkov izobraževanja. Metoda predstavlja poizkus indirektnega merjenja prispevkov izobraževanja prek planiranja bodočih potreb po strokovni delovni sili glede na rast in potrebe gospodarstva (Černetič, 1987, str. 7-8). *Metoda »reziduala«* se uporablja za preučevanje rasti realnega narodnega dohodka posamezne države v določenem razdobju in jo poskušamo razložiti z vplivi različnih faktorjev kot so rast števila zaposlenih, obsegom investicij, izvozom, izobraževanjem, znanstvenim in tehnološkim napredkom itd (Bevc, 1991, str. 79-81). *Faktorska metoda* je način ocenjevanja prispevka izobraževanja h gospodarski rasti, kjer uporabljamo izraz metoda v ožjem pomenu besede. Kot ključni element ocenjevanja upošteva razlike v osebnih dohodkih glede na izobrazbo (Bevc, 1991, str. 81). V tabeli 1 povzemam raziskave, ki jih bom v nadaljevanju natančneje opisala.

Med avtorji, ki so preučevali in potrdili vpliv izobraževanja na gospodarsko rast, je tudi Denison (1962), ki je na podlagi raziskovanja merjenja prispevkov izobraževanja h gospodarski rasti ugotovil, da je imelo zvišanje nivoja izobrazbe delavcev večji vpliv na gospodarsko rast kot pa povečanje obsega kapitala. Povečani izobrazbi zaposlenih lahko pripišemo kar 23 % skupnega porasta narodnega dohodka (Bevc, 1991). Poleg tega je v njegovi raziskavi leta 1962 ugotovil, da je v ZDA v obdobju 1929-1957 izobraževanje prispevalo 25 % h gospodarski rasti in 40 % k rasti produktivnosti (Bevc, 1991, str. 82). OECD je v novejši raziskavi proučevala vpliv akumulacije človeškega kapitala na rast BDP v 21-ih državah v obdobju 1971-1998. Ugotovljena je bila pozitivna in značilna povezava med zalogo človeškega kapitala (izraženo s povprečnim številom let šolanja delovno sposobnega prebivalstva) in rastjo BDP na prebivalca. Če povprečno število let šolanja povečamo za dodatno leto, to prispeva k povečanju BDP na prebivalca okoli 6 % (Černetič, 2006, str. 209).

Tabela 1: Pregled empiričnih raziskav, ki povezujejo rast in človeški kapital

AVTOR	VZOREC IN OBDOBJE	SPREMENLJIVKE	REZULTAT
Denison	Izobrazba delavcev, ZDA (1929-1957)	Nivo izobrazbe delavcev Izobrazba in gospodarska rast Izobrazba in produktivnost	Višji nivo izobrazbe delavcev ima večji vpliv na gospodarsko rast kot pa povečanje obsega kapitala. Izobraževanje prispeva 25 % h gospodarski rasti. Izobraževanje prispeva 40 % k rasti produktivnosti.
OECD	21 držav (1971-1998)	Zaloga človeškega kapitala Rast BDP na prebivalca	Pozitivna in značilna povezava.
Mankiw, Romer in Weil	98 držav (1992)	Naložbe v človeški kapital, stopnja rasti prebivalstva in obseg varčevanja Gospodarski razvoj	Z njimi pojasnijo razlike v gospodarski razvitosti držav. Z gospodarskim razvojem se povečuje pomen kakovosti proizvodnih dejavnikov.
Aukrust	Norveška (1900-1955)	Obseg kapitala Število zaposlenih	1 % povečan obseg kapitala zvišuje proizvodnjo za 0,2 %. 1 % povečano število zaposlenih pa zvišuje proizvodnjo za 0,7 %.
Sianesi in Van Reenen	2000	Vpis v šole Leta izobraževanja	1 % povečanje v stopnji vpisa v šole vodi v povečanje rasti BDP na prebivalca med 1 % in 3 %. Dodatno leto srednješolskega izobraževanja vodi v več kot 1 % povečanje gospodarske rasti vsako leto.
Barro	100 držav (1960-1990)	Leta šolanja Nivo izobrazbe Izobrazba žensk	Dodatno leto šolanja poveča rast . Pozitivna povezava z rastjo p.c. proizvoda. Ni povezave z rastjo.
Nicoletti et al.	2003	Leta šolanja	Povečanje povprečnega števila let šolanja za eno leto, povečuje stanje vhodnih neposrednih tujih investicij za 1,9 %.
Jongen	(1993-2002) (2002-2013)	Človeški kapital Človeški kapital	Ključni prispevek k gospodarski rasti. Še višji prispevek k gospodarski rasti.
Kopf	2007	Subvencije za izobraževanje	Pospešujejo gospodarsko rast.
Hanushek in Wößmann	50 držav (1950-2000)	Kakovost izobraževanja Količina izobraževanja	Višja produktivnost dela in pozitiven vpliv na gospodarsko rast. Ni vpliva na rast.
Leeuwen in Foeldevari	Azija (1890 in 2000)	Človeški kapital in rast	Pozitivna povezava.

Vir: M. Černetič, *Management ekobomike izobraževanja*, 2006, J. Temple, *Growth Effects of Education and Social Capital in the OECD Countries*, 2001, B. Sianesi & J. Van Reenen, *The returns to education: a review of the macro-economic literature*, 2000, A. Sušjan, *Teorija ekonomske rasti – klasična, neoklasična, keynesianska*, 2002, G. Nicoletti, *The influence of policies on trade and foreign direct investment*, 2003, E.L.W. Jongen, *An analysis of past and future GDP growth in Slovenia*, 2004, D. Kopf, *Endogenous Growth Theory Applied: Strategies for University R&D*, 2007, E.A. Hanushek & L. Wößmann, *Education quality and economic growth*, 2007, B. Leeuwen & P. Foeldvari, *Human capital and economic growth in Asia 1890-2000: A Time Series Analysis*, 2008

Mankiw, Romer in Weil (1992) so ekonomsko rast in razvitost na vzorcu 98-ih držav v raziskavi povezali s tremi elementi: z naložbami v človeški kapital, s stopnjo rasti prebivalstva in z obsegom varčevanja. S temi tremi elementi je mogoče pojasniti okoli 80 % razlik v gospodarski razvitosti držav. Na vzorcu držav OECD so z analizo ugotovili, da se z gospodarskim razvojem povečuje pomen kakovosti proizvodnih dejavnikov, predvsem človeškega faktorja. Če naložbe v človeški kapital povečamo za desetino se obseg proizvodnje na delavca poveča za 6 %. Če pa naložbe v človeški kapital podvojimo, se obseg proizvodnje na delavca poveča za približno 50 % (Temple, 2001, str. 73). Z vidika družbe so zato pomembni predvsem naložbeni učinki v človeški kapital. Države, ki vlagajo v izobraževanje, so po ugotovitvah trajno bogatejše, kar pa vpliva na hitrejšo gospodarsko rast.

Med drugimi avtorji je bil tudi Aukrust, ki pa je ugotovil, da za 1 % povečan obseg kapitala zvišuje proizvodnjo za 0,2 %, 1 % povečano število zaposlenih pa zvišuje proizvodnjo za 0,7 %. Raziskavo je Aukrust opravil za Norveško, in sicer za obdobje 1900-1955 (Černetič, 1999). Sianesi and Van Reenen (2000) pa sta po empiričnih rezultatih v raziskavi prišla do ugotovitev, da je skupno 1 % povečanje v stopnji vpisa v šole vodilo v povečanje rasti BDP na prebivalca med 1 % in 3 %. Dodatno leto srednješolskega izobraževanja, ki povečuje zalogo človeškega kapitala, vodi v več kot 1 % povečanje gospodarske rasti vsako leto. V zadnjem času so različni avtorji mnenja, da ravno tako kot človeški, tudi socialni kapital, bistveno prispeva k rasti (Woolcock, 2000), vendar se zaradi težav pri merjenju, socialni kapital ni pogosto uporabljal v modelih rasti.

Leta 1999 je Barro opravil še eno empirično študijo, ki je zajela okoli 100 držav v obdobju 1960-1990. Ugotovil je, da dodatno leto šolanja poveča rast p. c. za 1,2 % na leto (Sušjan, 2002, str. 29). Rast p. c. proizvoda je tako pozitivno povezana z ravno izobrazbo. Ugotovil je tudi, da rast nima signifikantne zveze z ženskim izobraževanjem, to pa zato, ker naj bi ženske ne imele dobrega položaja na trgu dela. Ker je v raziskavo vključil veliko število nerazvitih azijskih in afriških držav, kjer je struktura zaposlitve in izobraževanja drugačna kot v razvitem svetu, je prišel do takšnih ugotovitev.

Med drugimi ekonomisti je bilo pri preučevanju vloge izobraževanje ugotovljeno tudi, da splošna pismenost zmanjšuje stroške informiranja; pismen in izobražen delavec bo hitreje prevzemal in razumel delovne naloge. Poleg tega naj bi izobraževanje imelo praktično vlogo selekcije sposobnih ljudi za zaposlovanje in napredovanje; posameznik, ki je sposoben doseči določeno raven in vrsto izobrazbe, je bolj primeren in ima večje znanje za opravljanje zahtevnejših nalog, kot nekdo, ki te stopnje izobrazbe ni dosegel. To dejstvo ni vedno resnično, je pa lahko za določena opravila in napredovanja objektivno merilo za selekcijo ljudi (Senjur, 2002, str. 289).

Izobraženost prebivalstva je torej ključna za konkurenčnost gospodarstva. Konkurenčnost visoko tehnoloških dejavnosti in obseg neposrednih tujih investicij sta v veliki meri odvisna od kvalitete človeškega kapitala. Povečanje povprečnega števila let šolanja

prebivalstva za eno leto povečuje stanje vhodnih neposrednih tujih investicij za 1,9 % (Nicoletti et al., 2003).

Jongen se je ukvarjal z analizo prispevkov posameznih komponent k gospodarski rasti (2004). V primeru Cobb-Douglasove produkcijske funkcije ali CES produkcijske funkcije poleg kapitala in dela nastopa kot rezidual TFP (angl. *Total Factor Productivity*). Gre za povečanje BDP, ki ga ne moremo pripisati povečanju dela ali kapitala. Jongen je pri tem od TFP razdvojil TFP še človeški kapital, ki tako tvori ločeno komponento, medtem ko ostali dejavniki predstavljajo preostali del TFP.

Tabela 2: Komponente rasti BDP v Sloveniji (v %)

	1993-2002	Projekcija 2002-2013
Delo	0,1	0,1
Človeški kapital	1,1	2,3
Razmerje kapital – output	2,0	1,1
TFP (celotna faktorska produktivnost)	0,8	0,5
Rast BDP na prebivalca	4,1	3,6

Vir: E.L.W. Jongen, An analysis of past and future GDP growth in Slovenia, 2004, str. 22, 34.

V tabeli 2 lahko vidimo, da je imel človeški kapital v obdobju 1993-2002, ki je bilo predmet Jongenove analize, ključen prispevek k gospodarski rasti. Po pomembnosti je bil na drugem mestu, takoj za kapitalom. Avtor je za obdobje 2002-2013 ugotovil, da naj bi bil v tem obdobju prispevek človeškega kapitala še bistveno večji. Prispeval naj bi krepko čez polovico celotne rasti BDP, predvidene za to obdobje. V skladu z Jongenovo študijo je bila torej akumulacija človeškega kapitala v Sloveniji ena ključnih za preteklo rast BDP in bo predvidoma najpomembnejši dejavnik prihodnje rasti BDP.

Kopf (2007, str. 976) med drugim trdi, da so teoretični modeli pokazali, da lahko subvencije za izobraževanje in R&D pospešijo gospodarsko rast in da bi morale univerze to dejstvo izkoristiti v svoj prid. Ne gre zgolj za povečevanje števila študentov, ampak tudi R&D. Tukaj gre za endogeno teorijo rasti, ki naj bi koristila univerzam in raziskovalnim institucijam v smeri pridobivanja več sredstev.

Poleg naložb v izobraževanje pa je pomembna tudi sama kakovost izobraževanja. Hanushek in Wößmann sta v študiji, ki je bila leta 2007 izdana s strani Svetovne banke, proučevala vpliv kakovosti izobraževanja kot tudi količine izobraževanja na gospodarsko rast. Študija je v obdobju 1950-2000 zajela 50 držav, v njej pa je bilo ugotovljeno, da na povečanje človeškega kapitala delovne sile lahko vpliva kakovost izobraževanja, kar vodi v povečanje produktivnosti dela. Poleg tega se lahko z izobraževanjem lažje prilagajamo novi tehnologiji, proizvodom in procesom. Posledica tega je lažji prenos znanja, ki posledično privede do pozitivnega vpliva na gospodarsko rast. Medtem ko naj bi leta šolanja ne imela večjega vpliva na rast. Tudi izboljšave v izobraževanju (boljši rezultati na

mednarodnih testih) naj bi v nekaj desetih letih prispevale h kar 4 % gospodarski rasti (Hanushek & Wößmann, 2007). Leeuwen in Foeldevari (2008) sta analizirala proces rasti v Aziji med 1890 in 2000 in prispevek človeškega kapitala. Svoje podatke sta primerjala z modeloma Romerja in Lucasa. Ugotovila sta, da sta v praksi oba teoretična modela veljavna in da obstajajo mehanizmi, preko katerih človeški kapital vpliva na rast. Človeški kapital in rast sta povezana; to naj bi veljalo za Japonsko po letu 1950.

2.1.3 Pomen vseživljenjskega učenja za gospodarsko rast v teoretični in empirični literaturi

Vseživljenjsko izobraževanje oziroma širše, vseživljenjsko učenje postaja eden izmed ključnih dejavnikov, ki vplivajo na gospodarsko rast. Vseživljenjsko učenje je splošni izraz, ki zajema različne oblike akumulacije človeškega kapitala, ki se pojavijo po prenehanju posameznikovega obdobja neprekinjenega izobraževanja (Green et al., 2000; Aspin et al., 2001; Wolf et al., 2006). Na vseživljenjsko učenje, ki je gonilna sila gospodarske rasti in konkurenčnosti, se osredotoča tudi OECD (OECD, 2000; European Commission, 2001; Leitch, 2006). Rast pomembnosti poklicnega vseživljenjskega učenja temelji na splošnem prepričanju, da je pospešen tempo tehnoloških sprememb povečal povprečno stopnjo usposobljenosti, zato morajo posamezniki, preden vstopijo na trg dela, redno posodabljati svoje znanje (OECD, 2004).

Vseživljenjsko učenje je izobraževanje za ekonomijo znanja. Znotraj vseživljenjskega učenja, formalna izobrazba ni toliko pomembna kot učenje in zadovoljevanje potreb »učenca«. Sistem učenja mora vključevati množico igralcev, kot so družine, delodajalci, ponudniki in države. Upravljanje vseživljenjskega učenja zajema torej več kot samo ministrstvo za izobraževanje in delo.

Prihodek in zaposlovanje tudi igrata pomembno vlogo v vseživljenjskem učenju, saj lahko ljudem zagotavljata pridružitvev izobraževalnim programom (Field, 2012, str. 2). Delo avtorjev Dorsett, Liu and Weale (2010) dokazuje učinek zaposljivosti; za ljudi, ki se učijo je bolj verjetno, da bodo delali, še posebej, če na trgu dela niso bili prisotni daljše obdobje. Zaposlenost pa skupaj z učinkom plač pomaga pri znatnem povečanju celotnih prihodkov. Poleg tega na zaposlenost vpliva tudi izobraževanje odraslih. Britanska študija je pokazala, da so ženske, ki so izobrazbo oziroma usposobljenost pridobile kot odrasle in so bile na trgu dela neaktivne, imele več možnosti najti plačano delo (Jenkins, 2006).

V Uradnem listu je leta 2005 Sklep Sveta (Uradni list Evropske unije št. 2005/C 85/01) zapisal, da je več delovnih mest mogoče ustvariti le z boljšo gospodarsko rastjo, ki bo bolj zaposlitveno intenzivna. Pogoji za to pa razpolaganje z znanjem in sposobnostmi, ki jih potrebujejo podjetniki in podjetja. Vsako napredno gospodarstvo mora stalno nadgrajevati znanje ljudi, ne glede na njihovo starost. Zato je treba vseživljenjsko učenje spodbujati v vseh državah članicah, saj zvišuje skupno raven znanja zaposlenih, kar ljudem omogoča

prilagajanje hitro spreminjajočim se potrebam trga dela in novim tehnologijam ter ustvarja boljše pogoje za poklicno in geografsko mobilnost.

Eden izmed načinov, s katerim bi države lahko napredovale, bi bila ustanovitev nacionalnih meril za merjenje rezultatov vseživljenjskega učenja. Takšni ukrepi so še precej nerazviti. Klasična merila za izobraževalni napredek, kot je javna poraba kot delež BDP, ne zajemajo pomembnosti vseživljenjskega učenja. Javna poraba ne vključuje količine zasebnih izdatkov za izobraževanje v večini držav, tradicionalni kazalniki pa pogosto ne zajemajo neformalnega in priložnostnega učenja. Veliko razvijajočih se držav bo moralo sprejeti določene spremembe, če se bodo želeli približati sistemu vseživljenjskega učenja, v katerem imajo ljudje dostop do različnih vrst učnih priložnosti. Seveda je nerealno, da se bodo države vse naenkrat lotile tega problema, bodo pa morale razviti realne strategije kako in kaj nadaljevati (The World Bank, 2003).

Izobraževanje za gospodarstvo raste, kar je posledica posodabljanja in tehničnega napredka. Družba 21. stoletja je opredeljena z znanjem, globalizacijo in konkurenco, bila pa naj bi družba znanja, kar je tudi po Druckerju osnovni ekonomski resurs. V današnjem času prehajamo iz transformacije iz družbe znanja (široko obče znanje) v družbo znanj (posameznik je specialist za določeno nišo), kjer bo vseživljenjsko izobraževanje, s spremenjenimi vsebinami, metodami in organizacijo postalo predvsem potreba in ne obveza, da bi formalno zadostili normam (Drucker, 1994). Tukaj gre tudi za dodatno usposabljanja in izpopolnjevanje raznih strokovnjakov in izumiteljev in ne samo za zagotovitev osnovnega ali poklicnega usposabljanja. (Delors, 1996, str. 62-63).

Prikazala sem že rezultate številnih študij in ugotovitve o vplivu izobraževanja na gospodarsko rast, ki so jih predstavili različni ekonomisti. Konkretnih študij o pomenu in vplivu vseživljenjskega učenja na gospodarsko rast ni veliko, vendar bom vseeno poskusila prikazati nekatere ugotovitve. Navajam nekaj ugotovitev, povezanih z vseživljenjskim izobraževanjem; 97 % svetovnih informacij oziroma znanj je ustvarjenih v času od našega rojstva naprej; 66 % tehnologij, ki bodo obvladovale življenje sedanjih generacij, še ni izumljenih; 20 % znanja v inženirsko-tehničnih poklicih vsako leto zastari; le približno 2 % delovne sile se letno obnovi s svežim dotokom iz šol; posameznik bo v svojem življenju zamenjal nekaj poklicev in ne samo delovnih mest (Tancig, 1995, str. 11).

2.1.4 Vpliv na produktivnost podjetij

Vsaka organizacija si želi dosežati dolgoročno konkurenčno prednost, ki je tudi eden izmed glavnih ciljev vsakega podjetja. Nenehne in hitre spremembe so povzročile, da se morajo podjetja hitro in učinkovito prilagajati, da so lahko kos napredku. Izobrazba pri tem igra pomembno vlogo, saj izobraženost posameznika vodi v njegovo povečano produktivnost, ta pa vpliva na produktivnost celotnega podjetja. Ne le formalna izobrazba, tudi neformalno znanje posameznika postaja ključno, saj pomembno vpliva na produktivnost podjetja. Prva stvar, ki jo je pri vplivu vseživljenjskega učenja na

produktivnost podjetij potrebno omeniti je človeški kapital, ki v podjetju ustvarja novo vrednost. Poleg človeškega kapitala pa vseživljenjsko učenje v podjetje prinaša več znanja, boljšo kakovost dela, večjo gospodarnost, boljšo organizacijo dela, več inovacij, višjo dodano vrednost in posledično večjo produktivnost.

Koristi usposabljanja za podjetja se lahko pojavijo v številnih oblikah gospodarske uspešnosti. Na primer, izobraževanje in usposabljanje imata lahko zunanje učinke skozi inovativnost. To potrjujejo tudi nove teorije rasti (Barro & Sala-I-Martin, 1995). Nova znanja in kompetence višje izobraženih delavcev se pogosto prenesejo na druge delavce. Enako velja za znanje. Višji delež delavcev z izkušnjami poklicnega izobraževanja in usposabljanja je lahko ugoden za inovacije in prenos znanja. Poklicno izobraževanje pa ima vpliv tudi na kakovost proizvodov. Če je vpliv na kakovost proizvodov in na produktivnost višji, kot je vpliv na stroške plač, potem se bo izboljšala tudi konkurenčnost. Na trgu ni vedno dovolj ljudi, ki imajo zahtevano izobrazbo. Mladi svojo izobrazbo lahko izbirajo glede na trenutne razmere na trgu dela, vendar pozneje, po končanem šolanju ugotovijo, da se je situacija spremenila. Nekatere oblike poklicnega izobraževanja kot sta pripravništvo in stalno usposabljanje naj bi preprečila takšna neskladja, saj usposabljanje poteka v podjetju in je neposredno povezano z njegovimi potrebami (Evropski center za razvoj poklicnega usposabljanja, 2011, str. 16).

Evropski center za razvoj poklicnega usposabljanja (2011) je zbral 62 študij, ki so rezultat 264 različnih vplivov poklicnega izobraževanja in usposabljanja, vključenih v podatkovni niz. V večini raziskav so ugotovili, da ima poklicno izobraževanje pozitiven in znaten vpliv na uspešnost podjetij (Tabela 3).

Tabela 3: Število in odstotek vseh podjetij, kjer so zabeležili vpliv izobraževanja na izbrani kazalnik uspešnosti

KAZALEC USPEŠNOSTI	OPAŽANJA		ŠTUDIJE	
	ŠTEVILO	%	ŠTEVILO	%
Produktivnost	163	61,74	42	67,74
Skupna factorska produktivnost	5	1,89	3	4,84
Dobičkonosnost	54	20,45	14	22,58
Kvaliteta	12	4,55	6	9,68
Večdimenzionalni	8	3,03	5	8,06
Inovacije	5	1,89	3	4,84
Stroški	13	4,92	2	3,23
Zaposlenost	4	1,52	1	1,61
SKUPAJ	264	100	76	122,58

Vir: European Centre for the Development of Vocational Training, The impact of vocational education and training on company performance, 2011, str. 33.

Od vseh vplivov, vključenih v zbirko podatkov, je 136 ocenjenih vplivov usposabljanja (52,51 %) pozitivnih. Zbrane študije, kot prikazuje tabela 3, so obravnavale različne kazalnike uspešnosti. Večina jih je preučevala vplive poklicnega izobraževanja na produktivnost, ki je bila izmerjena kot dodana vrednost, bruto proizvod ali obseg prodaje.

Med kazalci, ki so jih preučevali, je bila tudi dobičkonosnost, pa kakovost proizvoda in privlačnost trgovine, ki so jo ocenjevali zaposleni. Nekatero druge študije so se osredotočile na kazalnik uspešnosti, ki je bil pogosto oblikovan na podlagi rezultatov anket o različnih vidikih produktivnosti podjetja. Nekatero izmed študij so preučile vpliv poklicnega izobraževanja in usposabljanja na inovativnost, merjeno s številom patentov, s poskusom uvedbe novega izdelka in s poskusom uvajanja inovativnih praks v podjetju. Dve raziskavi sta se osredotočili na stroške, ki jih ima podjetje, ena pa na rast zaposlenosti kot kazalnik razvoja podjetja (Evropski center za razvoj poklicnega usposabljanja, 2011, str. 33).

Na podlagi zbranih podatkov lahko sklepamo, da ima poklicno izobraževanje in usposabljanje pozitiven vpliv na gospodarsko uspešnost podjetij. Večina raziskav se osredotoča na produktivnost. Za skoraj vsak kazalec uspešnosti (kakovost, inovativnost, rast zaposlenosti,..) se najde več študij, ki dokazujejo, da ima poklicno usposabljanje pozitiven učinek, kot takšnih študij, ki ugotavljajo nasprotno. Razen pri dobičkonosnosti in stroških podjetja pa je večina študij ugotovila zanemarljiv vpliv (Evropski center za razvoj poklicnega usposabljanja, 2011, str. 69).

Med izobrazbo in uspešnostjo organizacij so spremenljivke (organizacija podjetja, neustrezna koordinacija, birokratizacija, stopnja izkoriščenosti znanja), zaradi katerih večja količina izobrazbe zaposlenih ne vpliva nujno na večjo uspešnost in produktivnost, ker ti dejavniki onemogočijo pozitiven vpliv izobraževanja. Sposobnost oziroma nadarjenost zaposlenih pa je pri proučevanju vpliva izobrazbe na ekonomsko uspešnost organizacije najpomembnejša (Jerovšek, 1980).

Black in Lynch (1996) navajata rezultate analize, ki je bila opravljena med podjetji in neprofitnimi organizacijami. V raziskavi so prav tako ugotavljali vpliv človeškega kapitala na produktivnost. Ugotovili so, da je človeški kapital pomemben dejavnik pri produktivnosti. Povprečna stopnja izobrazbe ima pozitiven in močan vpliv tako na proizvodni kot neproizvodni sektor. Ocenjeni koeficient v Cobb-Douglasovem modelu pomeni, da bo 10 % povečanje v povprečni stopnji izobrazbe vodilo v 8,5 % povečanje produktivnosti v proizvodnem in 12,7 % v neproizvodnem sektorju (Black & Lynch, 1996, 263-265).

V Združenih državah Amerike je bilo opravljenih že več raziskav o vplivu človeškega kapitala na produktivnost. Nekateri raziskovalci, ki so preučevali povezavo med usposabljanjem in produktivnostjo (Barron et.al., 1987 & Bishop, 1994), so uporabili subjektivne meritve produktivnosti, kot je odgovor na anketno vprašanje: »Na lestvici od 1 do 4 določite, kako se je vaša produktivnost spremenila v zadnjem letu?« Problem subjektivnih meritev je v tem, da niso primerljivi med podjetji oziroma v podjetjih skozi čas. Bishop (1994) ugotavlja, da zagotavljanje usposabljanja za zaposlenega poveča to subjektivno meritev produktivnosti za skoraj 16 %.

Po Hansenu (1985) naj bi teorija človeškega kapitala temeljila na predpostavki, da se z večjim vlaganjem v usposabljanje in izobraževanje povečujejo tudi posameznikove plače. Hansen pravi tudi, da so v neki raziskavi ugotavljali, koliko dejansko človeški kapital vpliva na produktivnost. V raziskavo je bilo zajetih 118 akademskih ekonomistov, pri katerih so uporabili podatke o njihovi stopnji izobrazbe, letih izkušenj, neakademskimi izkušnjami na področju raziskav itd.. Ugotovili so, da čas, ki ga ljudje posvečamo raziskovanju, pozitivno vpliva na produktivnost. Prav tako so ugotovili, da so s produktivnostjo negativno povezana leta delovnih izkušenj.

2.1.5 Vpliv na trg dela (vključno z vplivom za posameznika)

Človeški kapital je pomemben tudi na trgu dela, saj tam pomaga dosegati naslednje cilje: (1) povečuje produktivnost dela in zato donos delavca (vpliv na višino plače), (2) vpliva na proces zaposlovanja, saj so izobraženi posamezniki, ki ves čas dopolnjujejo svoje znanje, lažje zaposljivi. Ta isti element pa ima tudi vpliv na blaginjo in aktivnost posameznika.

Kakovost delovne sile, ki jo merimo z izobrazbeno strukturo prebivalstva, je tisti dejavnik, zaradi katerega Slovenija zaostaja za razvitejšimi evropskimi državami. Mlajše generacije pa so tiste, zaradi katerih se izboljšuje izobrazbena raven, saj je veliko mladih, ki nadaljujejo šolanje na terciarni stopnji. Problem se je še vedno pojavlja pri izobrazbeni strukturi starejših, zaradi katere z leti postajajo nekonkurenčni na trgu dela. Iskanje dela pa še vedno ostaja problem tudi pri visoko kvalificiranih mladih. Mladim je treba dati možnost, da si pridobijo delovne izkušnje in jim pomagati, da bodo razumeli pomembnost nenehnega učenja. Izobraževanje in usposabljanje za potrebe trga dela pri mladih je potrebno spodbujati predvsem zaradi slabe usklajenosti med kvalifikacijami, ki jih mladi pridobijo in njihovo zaposlitvijo ali delovnimi mesti, ki so na voljo na trgu dela. Še več pozornosti pa je treba nameniti mladim, ki so že dlje časa brezposelni in tistim, ki šolanje ali poklicno usposabljanje opustijo (Zupančič, 2008, str. 14).

Tabela 4: Registrirano brezposelne osebe po ravni izobrazbe v Sloveniji v letu 2014

Ravni izobrazbe	Januar	Februar
1+2 - OŠ ali manj	36.509	36.890
3+4 - nižje, srednje poklicno izobr.	37.664	37.778
5 - srednje tehniško, strokovno, splošno izobr.	35.492	35.314
6+7+8 - visokošolsko izobr. prve, druge, tretje stopnje	20.178	19.782
Skupaj	129.843	129.764

Vir: Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, Registrirana brezposelnost, 2014.

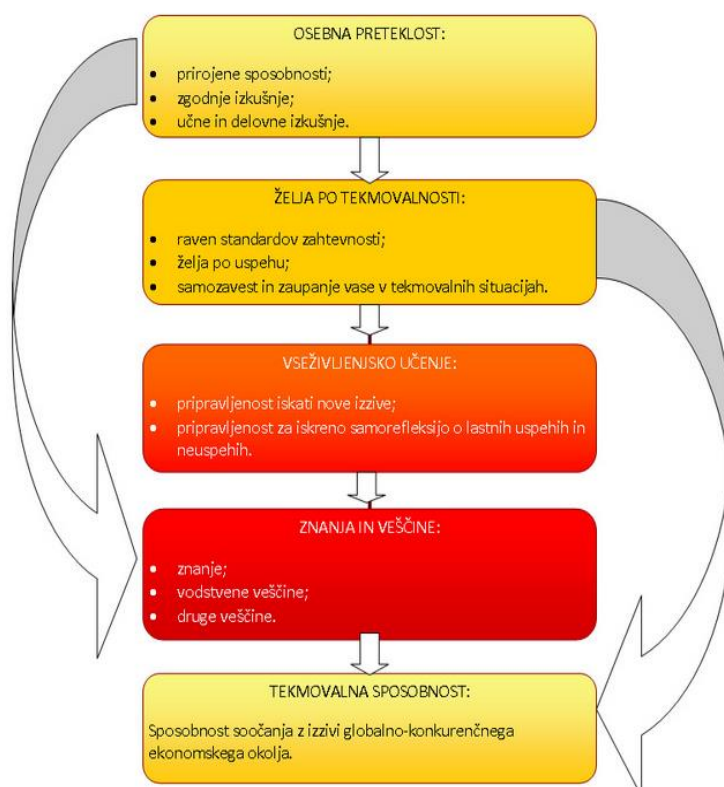
Tabela 4 prikazuje registrirane brezposelne osebe po ravni izobrazbe v začetku letošnjega leta, v januarju in februarju. Skupaj je bilo takšnih oseb skoraj 130.000. Največ brezposelnih je oseb z dokončano srednjo poklicno izobrazbo (okoli 35.000), zaskrblijujoč pa je tudi podatek, da je bilo visoko izobraženih brezposelnih oseb v januarju preko 20.000. V današnjem času je kot vidimo izobraženih vse več, celo preveč ljudi, ki pa si tudi

z dokončano visoko izobrazbo, z vidika pridobitve zaposlitve, ne morejo pomagati, kot so si lahko nekoč.

Vseživljenjsko učenje je potrebno sprejeti kot izziv in ne le to, sprejeti ga je potrebno kot življenjski slog, ki se nadaljuje vse do pozne starosti, do upokojitve in čez. Organizacija, ki bo takšne posameznike zaposlovala, se lahko uspešno spopada s spremembami, poleg tega pa da priložnost tudi starejšim zaposlenih, ki jih bo zaradi demografskih gibanj vsako leto več.

Odnos med vseživljenjskim učenjem in možnostjo za uspeh v poslovnem okolju 21. stoletja prikazuje slika 2.

Slika 2: Odnos med vseživljenjskim učenjem, veščinami vodenja in možnostjo za uspeh v prihodnosti

Vir: Povzeto po J. P. Kotter, Leading Change, 1996.

Raziskava Harvard Business School je potrdila pomen vseživljenjskega učenja in njegovo povezanost z vodenjem (Kotter, 1996). Tekmovalnost in vseživljenjsko učenje sta bila odgovor na uspešnost posameznikov (v letu 1974), ki so nizali svoje karijerne uspehe. Pri posameznikih je vseživljenjsko učenje (s pomočjo katerega se razvijajo vodstvene veščine, dviguje se raven znanja) spodbujala ravno tekmovalnost. Veščine in višja raven znanja pa sta ena izmed glavnih pogojev za sposobnost uspešnega soočanja z izzivi spreminjajočega se globalnega gospodarstva.

3 VSEŽIVLJENJSKO UČENJE V EVROPSKI UNIJI

Poleg ostalih držav tudi Slovenija kot del Evropske unije sodeluje pri uresničevanju skupnih evropskih strateških ciljev na področju izobraževanja in usposabljanja. Med temi cilji so najpomembnejši tisti, ki so zapisani v Strateškem okviru za evropsko sodelovanje v izobraževanju in usposabljanju (krajše: Izobraževanje in usposabljanje 2020) in v strategiji Evropa 2020. Spodaj podajam pet temeljnih meril, ki so bili opredeljeni za spremljanje uresničevanja strateških ciljev (dve od njiju sta tudi glavna cilja strategije Evropa 2020): najmanj 95 % otrok v starosti od 4 let do vstopa v osnovno šolo naj bi bilo vključenih v program predšolske vzgoje v vrtcih; delež tistih, ki predčasno zapustijo izobraževanje, naj bi se zmanjšal na manj kot 10 % (tudi glavni cilj strategije Evropa 2020); delež 15-letnikov, ki dosegajo nizke rezultate v bralni ter matematični in naravoslovni pismenosti, naj bi bil manjši od 15 %; vsaj 40 % populacije v starosti 30–34 let naj bi doseglo terciarno raven izobrazbe (tudi glavni cilj strategije Evropa 2020); v povprečju naj bi bilo vsaj 15 % odraslih udeleženih pri vseživljenjskem učenju (Statistični urad RS, 2012).

S sklepom Evropskega parlamenta in Sveta je bil za obdobje 2007-2013 ustanovljen Program Vseživljenjsko učenje. Je osrednji program EU na področju izobraževanja in usposabljanja. Njegov namen je prispevati k razvoju družbe z vrhunskim znanjem, trajnostnim gospodarskim razvojem ter več in bolj kakovostnimi delovnimi mesti. Podpira izmenjavo, sodelovanje in mobilnost med sistemi izobraževanja in usposabljanja v Evropi. Program je razdeljen na štiri podprograme in je namenjen skupinam od vzgoje in izobraževanja otrok v vrtcih do študentov, oseb na trgu dela, podjetij in izobraževalnih organizacij, društev, nevladnih organizacij in odraslih, ki se v svojem delovnem življenju in tretjem življenjskem obdobju spet vračajo k učenju (Program Vseživljenjsko učenje, 2013).

V uvodu sem že opredelila temeljne hipoteze, namen tega poglavja pa je analizirati razpoložljive podatke in na podlagi le-teh analizirati:

- 1. Ali razvitejše države več vlagajo v izobraževanje, usposabljanje in vseživljenjsko učenje, in je poleg tega tudi udeležba v teh državah višja.** Že skoraj samo po sebi umevno se zdi, da bodo države, ki so na vseh področjih bolj razvite, razvite tudi na področju izobraževanja in usposabljanja in bodo zato vanj tudi več vlagale, posledično pa tudi imele višjo udeležbo. Zato se mi zdi smiselno zares preveriti, kakšno je stanje v evropskih državah in če zgornja hipoteza drži.
- 2. Ali se udeležba odraslih v izobraževanju in usposabljanju v večini evropskih držav z leti viša.** Glede na to, da je poleg pomembnosti izobraževanja in usposabljanja tudi ponudbe vsako leto več, lahko preverimo, če se res vedno več odraslih odloča za razna izobraževanja.
- 3. Katere so glavne ovire za ne-udeležbo v vseživljenjskem učenju.** Večina ljudi se za izobraževanja odloča ravno zato, ker ga potrebujejo za delo. Če pa ga pri delu ne potrebujejo, se zanj preprosto ne bodo odločili.

V nadaljevanju sledi primerjava in analiza stanja v izbranih evropskih državah. V primerjavo sem skušala umestiti države, ki spadajo med najbolj razvite (Norveška, Finska, Švedska, Švica) in države, ki so med najmanj razvitimi (Bolgarija, Madžarska, Poljska). Poleg tega sem v primerjavo vključila tudi Slovenijo in pa njene sosednje države. Ostalih nekaj držav služi zgolj kot primerjava in vpogled v stanje tudi nekaterih drugih evropskih držav. Poleg tega bodo prikazana tudi evropska povprečja EU27, EU15 in EA17.

V obeh delih, tako delu o Evropski uniji, kot v delu o Sloveniji sem skušala uporabiti podobne kazalnike, le da sem želela stanje v Sloveniji predstaviti bolj podrobno. Tako sem na začetku obeh poglavij želela prikazati, kakšni so izdatki, ki jih posamezne države namenjajo za izobraževalne ustanove, v Sloveniji pa še izdatke za formalno izobraževanje. V delu o Evropski uniji sem nadaljevala z vključenostjo v izobraževanje in usposabljanje, kjer sem prikazala splošno vključenost, ter kakšno je pričakovano trajanje izobraževanja za 5-letnike v državah EU. V poglavju o Sloveniji sem želela prikazati tudi, kakšen je delež ljudi, ki so zgodaj opustili izobraževanje. Oba poglavja nato vključujeta tudi del o izobraževanju in usposabljanju odraslih, torej vključenost in udeležbo v formalnem in neformalnem izobraževanju. V poglavju o Sloveniji sem opisala malce več podrobnosti, zato sem tu predstavila tudi trende vključenih v formalno izobraževanje in vključenost po izobrazbi, od osnovne pa vse do višje šole. Tukaj sem želela prikazati tudi vključenost populacije v druge oblike izobraževanja in pa kakšna je sploh ponudba v Sloveniji ter katere so tiste organizacije, ki ponujajo več in katere manj neformalnega izobraževanja. Seveda je bilo v raziskavo potrebno vključiti tudi podjetja, in sicer kolikšna je udeležba v izobraževanju in usposabljanju v podjetjih in pa kakšni so motivi ter ovire zaposlenih za izobraževanje. Ovire za vključenost v vseživljenjsko učenje sem predstavila tudi v poglavju o Evropski uniji. Poleg tega sem prikazala še kakšno je znanje tujih jezikov v Sloveniji, za konec pa me je zanimalo tudi, kakšen je odnos odraslih do izobraževanja v Sloveniji.

3.1 Izdatki za formalno izobraževanje

Tabela 5 prikazuje izdatke za formalno izobraževanje, izražene v % BDP. Med obema povprečjema ne opazimo razlike, vidimo pa, da so odstotki vsako leto za malenkost višji. Izdatki so v Sloveniji ravno tako rasli z leti, največji odstotek je v letu 2009, 5,66 % BDP, ravno tako v letu 2010, dosega pa Slovenija tudi višje odstotke BDP od obeh evropskih povprečij. Največ je v izobraževanje vložila Švedska v letu 2009, 7,26 % BDP, takoj za njo pa je Norveška, 7,24 % BDP. Sledita jima Finska in Belgija, kar ni presenetljivo, saj vse države spadajo med najbolj razvite. Najnižji delež v BDP dosega Bolgarija (v letu 2007 samo 3,88 % BDP), sledijo ji Hrvaška, Italija in Nemčija; nobena pa ne dosega niti 5 % BDP.

Tabela 5: Izdatki za izobraževanje za vse stopnje izobraževanja (v % BDP)

Država/Leto	2007	2008	2009	2010
Avstrija	5,33	5,47	5,98	5,89
Belgija	6,00	6,43	6,57	6,57
Bolgarija	3,88	4,44	4,58	4,10
Finska	5,90	6,10	6,81	6,84
Hrvaška	4,02	4,30	4,33	4,27
Italija	4,27	4,56	4,70	4,50
Madžarska	5,29	5,10	5,12	4,88
Nemčija	4,49	4,57	5,06	/
Nizozemska	5,32	5,50	5,95	5,96
Norveška	6,66	6,40	7,24	6,87
Poljska	4,91	5,08	5,09	5,17
Slovenija	5,15	5,20	5,66	5,66
Švedska	6,61	6,76	7,26	6,98
Švica	4,88	4,95	5,36	5,22
EU27	4,95	5,08	5,41	/
EU25	4,97	5,10	5,44	/

Vir: Eurostat, Izdatki za izobraževanje za vse stopnje izobraževanja (v % BDP), 2013, lasten izračun.

3.2 Vključenost v izobraževanje in usposabljanje

Če Slovenijo primerjamo z nekaterimi drugimi Evropskimi državami vidimo (v tabeli 6), da je bilo leta 2012 v Sloveniji 24,7 % prebivalstva, starega med 25-34 let, vključenih v izobraževanje in usposabljanje, kar je 3,2 % več, kot je skupno povprečje naštetih Evropskih držav (vključujoč Slovenijo). To torej pomeni, da smo še vedno nad povprečjem. Podatki poleg tega kažejo tudi, da zaostajamo za skandinavskimi državami (Finska, Norveška, Švedska), saj so že v osnovi najbolj razvite izmed vseh naštetih držav. Najvišji odstotek udeležbe v izobraževanju in usposabljanju poleg Švice dosega Islandija, najnižji pa Bolgarija. Tudi Madžarska in Hrvaška imata skozi leta precej nizek odstotek udeležbe; za Madžarsko je ta podatek pričakujoč, kar pa ne moremo ravno reči za našo južno sosedo. Glede na to, da so v Evropsko unijo vstopili lansko poletje, bo te podatke zanimivo preučiti čez nekaj let. Če pogledamo povprečja EU15 in EU27 vidimo, da smo Slovenci še vedno nad povprečjema, ki znašata v letu 2012 17,2 % (EU15) in 15,3 % (EU27). Podatki kažejo tudi, da je povprečje naštetih držav najvišje v letu 2012, vendar bistvene razlike s prejšnjimi leti ni opaziti. Slovenija je imela v letu 2011 in 2010 celo višji odstotek kot ga je dosegla v letu 2012. Rast udeležbe skozi leta je moč opaziti v skandinavskih državah in v Švici, kar pomeni, da se v tamkajšnjih državah zavedajo pomena izobraževanja, poleg tega pa glede na razvitost teh držav to niti ni presenetljivo.

Tabela 6: Delež prebivalstva v Evropskih državah v starosti 25-34 let, vključenih v izobraževanje in usposabljanje v letih 2009-2012 (v %)

Država/Leto	2009	2010	2011	2012
Slovenija	26,4	28,9	29,1	24,7
Avstrija	22,8	22,5	22,5	23,4
Belgija	10,5	11,2	10,3	10,0
Bolgarija	4,8	4,2	4,4	4,9
Finska	32,8	33,7	34,9	35,4
Hrvaška	9,3	9,6	9,9	9,9
Italija	12,8	13,0	12,4	13,6
Islandija	35,1	34,6	34,8	36,7
Luksemburg	19,7	20,0	22,5	21,1
Madžarska	6,7	6,6	6,8	6,6
Nizozemska	27,2	27,5	27,5	26,6
Norveška	24,9	24,1	25,6	28,3
Poljska	10,5	11,2	9,9	9,9
Švedska	30,5	33,5	34,0	35,5
Švica	31,3	37,1	35,7	36,0
Povprečje zgornjih držav	20,4	21,2	21,4	21,5
EU15	17,2	17,1	16,9	17,2
EU27	15,2	15,2	15,0	15,3

Vir: Eurostat, Delež prebivalstva v Evropskih državah v starosti 25-34 let, vključenih v izobraževanje in usposabljanje v letih 2009-2012 (v %), 2013, lasten izračun.

Zanimivo je dejstvo, da naj bi vključevanje v vseživljenjsko učenje v Evropi v letu 2008 stagniralo. Podatki iz Ankete o delovni sili (angl. *Eurostat's Labour Force Survey (EU LFS)*) za leto 2008 kažejo, da se je leta 2008 vsak deseti prebivalec EU star od 25 do 64 let udeležil neke oblike izobraževanja ali usposabljanja. Med nadpovprečne nordijske države, Združeno kraljestvo, Nizozemsko in Avstrijo spada tudi Slovenija (Vseživljenjsko učenje v Evropski uniji stagnira, 2009).

Tabela 7 prikazuje vključenost v izobraževanje in usposabljanje po stopnji izobrazbe v izbranih Evropskih državah. Po podatkih lahko Slovenijo uvrstimo med države z višjo izobrazbo, nasploh pa je vključenost nad povprečjem. Razen v letu 2012, ko je Slovenija po vključenosti glede na predšolsko in osnovno izobrazbo, pod povprečjem EU15, ki je 4,3 % in EU27, ki je 3,9 %; Slovenija dosega nižji odstotek, in sicer 2,6 %. Slovenija je v letih 2009-2011 zabeležila višji odstotek udeleženih po vseh stopnjah izobrazbe, kot v letu 2012.

Če pogledamo vsako državo v Tabeli 7 posebej, vidimo, da je skozi leta udeležba v izobraževanju glede na predšolsko in osnovnošolsko izobrazbo padala, razen v Nemčiji, kjer je malenkost zrasla. Glede na srednješolsko izobrazbo je prav tako v večini držav udeležba padala, razen v Italiji, ko je v letu 2012 znašala 25,6 %. Večjo razliko opazimo pri višji izobrazbi, kjer je vključenost v izobraževanje v nekaterih državah zrasla; v Avstriji, na Finskem, v Italiji, na Norveškem, na Švedskem in predvsem v Švici, ko je v letu 2009 znašala 31,7 %, v letu 2012 pa 43,6 %. Podatki kažejo na dejstvo, da se višje

izobraženi bolj zavedajo pomena vključenosti v izobraževanje. Če posamezno pogledamo povprečje naštetih držav, povprečje EU15 in povprečje EU27 ne opazimo večje razlike pri vsakem od njih; odstotki vsake stopnje izobrazbe posebej se med leti 2009 in 2012 ne razlikujejo bistveno.

Tabela 7: Vključenost v izobraževanje in usposabljanje po stopnji izobrazbe od leta 2009 do 2012 v Evropskih državah (v %)

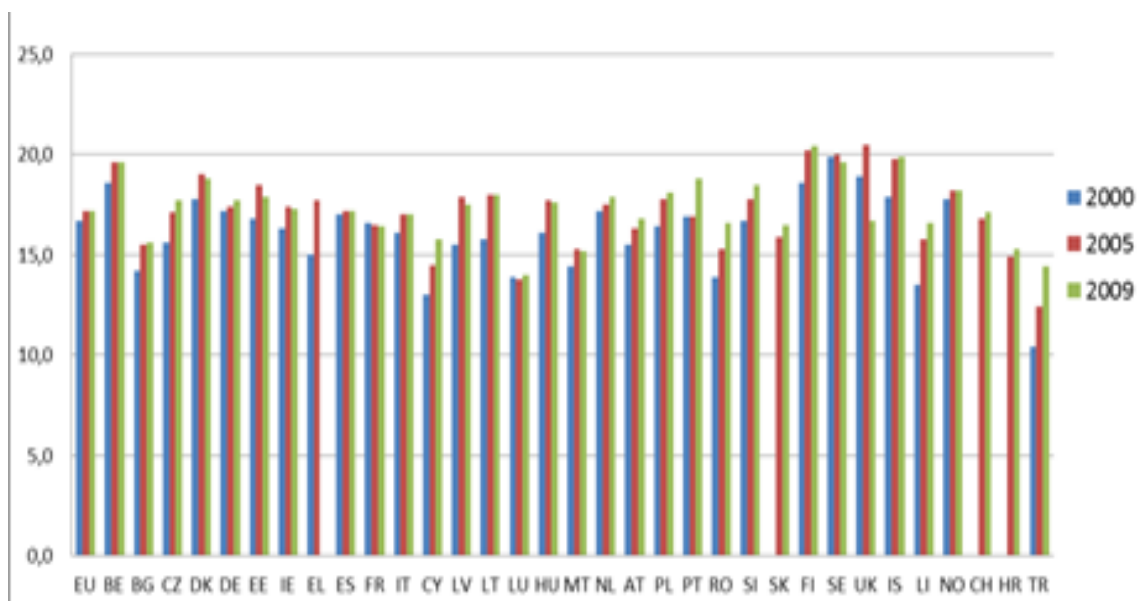
Leto Država/St. izobrazbe	2009			2010			2011			2012		
	I.	II.	III.	I.	II.	III.	I.	II.	III.	I.	II.	III.
Slovenija	12,3	20,2	24,6	12,1	21,5	27,7	12,6	21,3	27,6	2,6	12,1	23,9
Avstrija	12,6	15,6	24,9	13,3	15,4	25,2	13,0	15,4	24,4	5,0	12,7	26,3
Belgija	6,2	13,4	12,7	6,7	14,2	13,1	6,5	13,1	12,9	2,7	5,2	11,0
Bolgarija	6,0	6,6	2,7	6,2	6,3	2,0	6,0	7,0	2,2	0,5	1,6	2,0
Finska	16,9	26,3	28,4	17,7	26,5	29,8	18,5	26,3	30,4	11,3	21,6	32,8
Hrvaška	4,0	9,0	3,3	3,6	8,7	3,2	3,7	8,9	3,3	/	2,8	3,0
Italija	4,3	14,5	16,7	4,4	14,3	17,1	4,5	13,5	15,5	1,6	25,6	37,3
Islandija	24,6	30,0	34,3	25,0	30,5	33,9	25,8	29,3	34,5	17,4	8,1	16,1
Luksemburg	14,7	16,9	19,5	15,5	17,6	18,8	15,5	19,0	19,0	5,2	13,8	19,0
Madžarska	8,0	9,1	4,9	8,6	8,7	5,3	8,4	8,5	5,5	0,6	2,6	5,1
Nemčija	2,9	7,0	12,1	2,9	6,9	11,9	3,1	6,9	12,1	3,1	6,9	12,4
Nizozemska	15,2	24,4	23,6	15,1	24,8	23,4	16,1	24,7	22,7	10,0	16,7	21,8
Norveška	20,3	19,9	25,6	20,1	19,5	25,1	20,9	19,5	25,7	12,2	16,7	27,0
Poljska	21,9	11,7	14,2	16,3	10,4	15,6	16,7	9,4	13,4	0,7	2,6	10,9
Švedska	20,7	23,1	31,7	22,8	25,0	33,8	23,5	25,1	34,2	18,1	23,0	35,8
Švica	23,5	21,7	31,7	24,0	28,1	43,9	23,6	27,5	43,0	9,5	25,6	43,6
Povprečje zgornjih držav	13,4	16,8	19,4	13,4	17,4	20,6	13,7	17,2	20,4	6,7	12,4	20,5
EU27	4,0	8,3	17,1	3,9	8,0	16,7	3,9	7,6	16,1	3,9	7,7	16,1
EU15	4,4	10,3	18,7	4,3	9,9	18,1	4,3	9,3	17,3	4,3	9,4	17,4

*Opombe: I. - Predšolska in osnovna izobrazba, II. - Srednja izobrazba, III. - Višja izobrazba
Vir: Eurostat, Vključenost v izobraževanje in usposabljanje po stopnji izobrazbe od leta 2009 do 2012 v Evropskih državah (v %), 2013, lasten izračun.*

3.3 Pričakovano trajanje izobraževanja za 5-letnike v državah EU

Pričakovano trajanje izobraževanja je ocena števila let, kolikor jih tipičen 5-letni otrok lahko pričakuje, da bo vpisan v izobraževalni sistem v svoji življenjski dobi, če trenutni vpisni vzorec ostane nespremenjen (Eurydice, 2012, str. 26). Čeprav se povprečje EU27 (17,2 leta) glede pričakovanega trajanja izobrazbe med leti 2005 in 2009 ni spremenilo, se je v večini evropskih držav pričakovano trajanje izobraževanja rahlo povišalo (slika 3). To povečanje je opazno na Portugalskem in v Turčiji (približno 2 leti) ter na Cipru in v Romuniji (približno 1 leto). Največji padec (skoraj 4 leta) pri pričakovanem trajanju izobraževanja je doletel Veliko Britanijo, kar je posledica metodoloških sprememb podatkov. V letu 2009 je bilo pričakovano trajanje izobraževanja najvišje v Belgiji, na Finskem, Švedskem in v Islandiji, kjer so študenti izobraževanju posvetili okoli 20 let. V Luksemburgu in Turčiji pa je pričakovano trajanje izobraževanja najnižje, in sicer 14 let. Res pa je, da je veliko študentov študij nadaljevalo v tujini in zato v to raziskavo niso bili vključeni.

Slika 3: Pričakovano trajanje izobraževanja (število let) za 5-letnike v državah EU (ISCED 0 do 6) v letih 2000-2009

Vir: Eurydice, Pričakovano trajanje izobraževanja za 5-letnike v državah EU, 2012, str. 26.

3.4 Izobraževanje odraslih

Na evropski ravni poznamo tri raziskave, iz katerih lahko pridobimo podatek, ki nam kaže kolikšna je udeležba odraslih v izobraževanju in usposabljanju: Anketa o delovni sili EU (*EU Labour Force Survey – LFS*), Anketa o izobraževanju odraslih (*Adult Education Survey – AES*) in Anketa o nadaljnjem poklicnem izobraževanju in usposabljanju (*Continuing Vocational Training Survey – CVTS*). Zadnja raziskava se osredotoča na poklicno izobraževanje in usposabljanje, prvi dve pa nam dajeta splošne podatke o vključenosti odraslih v vseživljenjsko učenje (Eurydice, 2011).

Sporočilo Evropske komisije »Za učenje ni nikoli prepozno« (Evropska komisija, 2006) je poudarilo pomemben prispevek izobraževanja in usposabljanja odraslih k večji konkurenčnosti, boljši zaposljivosti in socialni vključenosti. Sporočilu je sledil Akcijski načrt za izobraževanje odraslih »Za učenje je vedno pravi čas« (Evropska komisija, 2007).

Leta 2009 je bilo po rezultatih raziskave pred anketo o izobraževanju in usposabljanju skoraj 10 % odraslih prebivalcev v Evropi vključenih v formalno ali neformalno izobraževanje in usposabljanje. Nordijske države, Nizozemska in Združeno kraljestvo so že dosegli dogovorjeni evropski cilj za leto 2020, Avstrija in Slovenija pa sta se mu približali. Stopnja udeležbe odraslih v izobraževanju in usposabljanju pa je v Bolgariji, Romuniji, Grčiji, na Madžarskem, Slovaškem in v Turčiji zelo nizka, tam je udeleženih manj kot 4 % odraslih. Rezultati Ankete o izobraževanju odraslih (tabela 8) v letu 2007 kažejo, da imajo najvišje stopnje udeležbe odraslih v izobraževanju in usposabljanju na Švedskem (73,4 %), Finskem (55 %) in na Norveškem (54,6 %). Na drugi strani pa

Anketa o izobraževanju odraslih kaže nizke stopnje udeležbe na Madžarskem (9 %), Hrvaškem (21,2 %), Poljskem (21,8 %) in v Italiji (22,2 %). Anketa o delovni sili EU kaže podobne rezultate (Eurydice, 2011).

V letu 2011 pa rezultati ankete o izobraževanju odraslih (tabela 8) kažejo, da ima v letu 2011 najvišjo udeležbo v izobraževanju še vedno Švedska (71,8 %), vendar za 1,2 % manj kot v letu 2007. Poleg nje se visoko uvršča tudi Švica s 67,2 %, ki je v letu 2007 dosegala kar 18,2 % manj in Norveška s 60 %. Slovenija je v letu 2007 (40,6 %) dosegala višjo udeležbo v izobraževanju in usposabljanju kot v letu 2011 (36,2 %) in višji odstotek glede na povprečje EA17 (35,1 %) in EU27 (34,9 %) v letu 2007. Za leto 2011 pa tega ne moremo trditi, saj je bila Slovenija pod povprečjem EA17 (44,8 %) in povprečjem EU27 (40,8 %); dosegala je le 36,2 %.

Tabela 8: Vključenost odraslih v formalno in neformalno izobraževanje in usposabljanje v letu 2007 in 2011 (v %)

Država/Leto	2007 (v %)	2011 (v %)
Slovenija	40,6	36,2
Belgija	40,5	37,7
Avstrija	41,9	48,2
Bolgarija	36,4	26,0
Finska	55,0	/
Hrvaška	21,2	/
Italija	22,2	35,6
Madžarska	9,0	41,1
Nemčija	45,4	49,8
Nizozemska	44,6	59,3
Norveška	54,6	60,0
Poljska	21,8	24,2
Švedska	73,4	71,8
Švica	49,0	67,2
Združeno kraljestvo	49,3	/
EA17	35,1	44,8
EU27	34,9	40,8

Vir: Eurostat, Vključenost odraslih v formalno in neformalno izobraževanje in usposabljanje v letu 2007 in 2011 (v %), 2013, lasten izračun.

3.4.1 Vključenost odraslih v formalno in neformalno izobraževanje in usposabljanje po stopnji izobrazbe

V letu 2007 je v Evropi okrog 70 % odraslih, starih 25–64 let, končalo vsaj višje sekundarno izobraževanje, med katere v Sloveniji spada srednješolsko izobraževanje. Manj kot tretjino odraslega evropskega prebivalstva torej predstavljajo odrasli z nizko izobrazbo, kar predstavlja okrog 76 milijonov odraslih v Evropski uniji (Eurydice, 2011). Med posameznimi evropskimi državami pa je mogoče opaziti velike razlike (tabela 9): v letu

2007 je na Hrvaškem, v Italiji, na Madžarskem in na Poljskem delež odraslih brez dosežene višje sekundarne ravni izobrazbe relativno majhen, saj se giblje od 2,6 % do 7,1 %. Poleg tega še v Švici, Sloveniji, Nemčiji, Bolgariji, Belgiji in Avstriji ne presega 20 %. V Belgiji in Bolgariji je ta odstotek v letu 2011 še nižji. Če pogledamo povprečje EA17 in EU27 med njima ne opazimo večjih razlik, razen pri udeležencih s srednjo izobrazbo je odstotek višji pri EA17; znaša kar 45,1 %, 7,1 % več kot EU27. Predvsem lahko v obeh letih opazimo večjo udeležbo po stopnjah izobrazbe pri vseh državah, razen v Združenem kraljestvu je bilo udeležencev s srednjo izobrazbo nekoliko manj kot tistih s predšolsko in osnovnošolsko. Velika razlika je med letoma 2007 in 2011 opazna pri Italiji, saj je se število udeležencev s predšolsko in osnovnošolsko izobrazbo povečalo iz 7,1 % na 19,2 %, pri srednješolski izobrazbi iz 42 % na 62,2 % in pri visokošolski izobrazbi iz 65,5 % na 78,2 %.

Tabela 9: Vključenost odraslih v formalno in neformalno izobraževanje in usposabljanje v letu 2007 in 2011 po stopnji izobrazbe (v %)

Leto Države/Izobrazba	2007 (v %)			2011 (v %)		
	I.	II.	III.	I.	II.	III.
Avstrija	17,8	37,2	63,3	24,8	33,2	62,9
Belgija	19,8	39,3	52,7	15,2	24,8	40,1
Bolgarija	15,1	41,5	63,2	12,3	44,5	68,3
Finska	35,2	28,3	51,4	/	42,2	65,9
Hrvaška	3,9	8,4	19,4	/	39,8	58,1
Italija	7,1	42,0	65,5	19,2	62,2	78,2
Madžarska	2,6	37,9	68,1	24,7	46,5	72,4
Nemčija	19,9	15,1	54,4	26,7	16,7	51,7
Nizozemska	25,4	39,0	67,6	33,0	34,5	62,8
Norveška	37,8	51,5	72,9	33,4	/	/
Poljska	4,7	69,6	89,9	5,8	69,5	84,9
Slovenija	12,7	44,7	62,6	13,2	/	/
Švedska	51,2	2,0	72,3	44,2	53,7	74,2
Švica	15,0	44,8	70,2	30,2	63,8	83,4
Združeno kraljestvo	23,4	20,8	54,9	/	/	/
EU27	14,9	33,5	57,9	22,1	38,0	64,3
EA17	15,3	36,3	58,0	23,9	45,1	67,5

Opombe: I. - Predšolska in osnovna izobrazba, II. - Srednja izobrazba, III. - Višja izobrazba

Vir: Eurostat, Vključenost odraslih v formalno in neformalno izobraževanje in usposabljanje v letu 2007 in 2011 po stopnji izobrazbe (v %), 2013, lasten izračun.

V skupino odraslih z nizko ravno izobrazbo spadajo tudi posamezniki, ki so začetno izobraževanje opustili še preden so končali nižje sekundarno izobraževanje. V Evropski uniji je takšnih oseb v letu 2007 kar 8 % odraslih (približno 23 milijonov oseb). Delež odraslih brez nižje sekundarne izobrazbe na Češkem, Danskem, v Estoniji, Latviji, Litvi, na Madžarskem, v Avstriji, na Poljskem, v Sloveniji, na Slovaškem, v Združenem kraljestvu in Islandiji ne presega 2 %. V Bolgariji, Nemčiji, Romuniji in na Švedskem pa je še vedno relativno nizek, in sicer od 3- do 5-odstoten. V Grčiji, Španiji in na Malti je

odraslih brez nižje sekundarne izobrazbe od 20 % do 25 %, na Portugalskem nekaj več kot 50 % in v Turčiji okrog 62 % prebivalstva, starega 25–64 let (Eurydice, 2011).

3.4.2 Udeležba odraslih v neformalnem izobraževanju in usposabljanju

Izobraževalna ponudba je namenjena neformalnemu izobraževanju odraslih tako za splošne potrebe in prosti čas kot potrebe usposabljanja ali izpopolnjevanja za opravljanje poklicnega dela. Če v tabeli 10 primerjamo povprečji EU27 in EA17 z vidika vsakega področja posebej, lahko vidimo, da v veliki meri razlik sploh ni; te se pojavljalo samo med samimi področji.

Tabela 10: Izobraževalna ponudba v letih 2007 in 2011 po področjih (v %)

Leto	2007 / 2011 (v %)							
	Human.	Tuji jeziki	Posl. & družb. vede, pravo	Znanost & mat.	Račun.	Kmetij. & vet.	Zdravje & sociala	Storitve
Avstrija	6,2/9,7	4,3/4,8	29,2/23,4	14,2/12,0	4,0/1,5	2,4/3,5	12,8/14,0	9,1/11,8
Belgija	4,6/8,1	3,2/4,3	31,0/29,4	19,0/16,5	3,4/37,0	/0,8	16,4/16,5	12,8/11,8
Bolgarija	4,9/4,3	4,2/4,5	10,6/11,5	8,1/5,5	1,3/2,4	/1,6	4,4/5,1	61,1/63,1
Finska	5,3/	2,9/	29,8/	14,3/	2,0/	2,7/	15,9/	15,4/
Hrvaška	6,2/	5,5/	26,6/	16,3/	//	//	12,1/	15,4/
Italija	7,4/8,8	4,8/3,3	30,7/25,5	11,2/6,7	5,1/3,5	0,9/1,3	14,2/10,8	14,3/24,2
Madžarska	9,9/4,7	8,2/3,3	22,4/18,0	10,0/4,1	/0,6	2,0/1,4	11,8/7,8	26,2/49,5
Nemčija	6,6/6,3	2,5/3,0	28,7/30,9	4,3/11,6	2,2/5,3	0,9/0,5	14,5/18,1	12,7/16,8
Nizozemska	4,2/3,7	/1,0	/19,7	14,1/9,4	14,1/8	/0,9	11,2/11,2	7,6/9,1
Norveška	5,8/4,6	0,8/1,0	31,8/28,9	14,0/11,6	4,9/4,6	1,7/	16,8/17,1	16,6/12,4
Poljska	7,2/8,1	5,9/6,3	25,4/22,3	10,6/10,1	4,1/4,3	3,1/2,2	11,4/10,4	16,5/18,8
Slovenija	8,7/10,5	6,8/6,5	26,8/23,5	13,2/12,3	/2,1	3,1/2,7	8,2/10,5	16,8/15,7
Švedska	5,1/5,8	1,2/1,0	33,7/33,1	11,7/12,9	2,8/3,2	1,5/1,7	17,2/14,5	12,3/16,9
EU27	6,1/7,2	2,9/3,2	26,2/25,2	14,0/10,9	3,7/4,1	1,6/1,3	13,0/12,9	15,1/20,4
EA17	6,1/7,4	2,8/3,1	25,4/ 25,6	14,8/10,9	4,3/4,3	1,6/1,2	13,3/13,3	14,8/19,9

Vir: Eurostat, *Izobraževalna ponudba v letih 2007 in 2011 po področjih (v %), 2013, lasten izračun.*

Najvišji odstotek ponudbe imajo še zmeraj poslovne in družbene vede ter pravo, storitve, znanost in matematika ter zdravje in sociala, najmanjšo ponudbo pa imajo z vidika obeh povprečij kmetijstvo in veterina ter tuji jeziki (Tabela 10). Nedaleč stran sta tudi računalništvo in humanistika. V Sloveniji so tako v letu 2007 kot v letu 2011 prevladovali poslovne in družbene vede ter pravo, vendar so se v letu 2011 zmanjšale iz 26,8 % v letu 2007 na 23,5 % v letu 2011. Tudi pri drugih področjih se je ponudba v letu 2011 zmanjšala, razen pri humanistiki, kjer se je povečala iz 8,7 % v letu 2007 na 10,5 % v letu 2011 in v zdravstvu in sociali, kjer je bilo leta 2007 8,2 % ponudnikov, v letu 2011 pa 10,5 %. Od vseh držav in področij so imele najnižjo ponudbo Nemčija, Nizozemska in Belgija v kmetijstvu in veterini in Madžarska v računalništvu – manj kot odstotek ter Nizozemska in Norveška pri tujih jezikih. Najvišjo ponudbo so zabeležile Madžarska in Bolgarija v storitvah, ter Švedska, Belgija in Norveška v poslovnih in družbenih vedah ter pravo.

Tabela 11 pa prikazuje ponudbo v neformalnem izobraževanju odraslih po vrsti organizacije oziroma izvajalcih. Slovenija je po ponudbi neformalnih institucij in gospodarskih zbornic nad povprečjem EU27 in EA17, politične stranke, muzeji in knjižnice ter ponudba raznih individualnih ur pa kažejo odstotke, ki so pod obema povprečjema.

Tabela 11: Izobraževalna ponudba v letih 2007 in 2011 po vrsti organizacij oziroma izvajalcih (v %)

Leto	2007 / 2011 (v %)				
	Neform. institucije	Gosp. zbornice	Politične stranke	Individualne ure	Knjižnice, muzeji
Avstrija	21,8 / 25,3	4,6 / 3,7	4,9 / 3,1	4,5 / 3,7	1,4 / 2,5
Belgija	7,3 / 7,7	2,8 / 2,3	7,4 / 9,7	5,6 / 3,5	7,1 / 6,7
Bolgarija	14,1 / 11,3	3,0 / 2,3	//	/ 1,3	5,8 / 5,3
Finska	10,1 /	6,7 /	0,8 /	3,0 /	29,5 /
Hrvaška	24,2 /	5,0 /	3,3 /	//	//
Italija	8,5 / 11,1	12,9 / 8,0	4,4 / 4,9	6,3 / 3,6	2,2 / 7,7
Luksemburg	/ 15,6	/ 6,1	/ 6,7	/ 3,3	/ 4,1
Madžarska	32,0 / 12,9	32,8 / 7,7	/ 3,0	/ 4,4	6,2 / 2,7
Nemčija	14,7 / 14,4	4,8 /	5,3 / 3,0	5,8 / 7,6	6,2 / 5,2
Nizozemska	/ 17,5	/ 2,1	4,7 / 5,4	2,1 / 4,4	/ 3,5
Norveška	/ 11,1	/ 6,4	/ 4,9	/ 3,0	//
Poljska	49,9 / 53,6	1,7 / 1,2	2,2 / 2,4	3,8 / 1,7	/ 1,5
Slovenija	44,6 / 45,7	20,8 / 5,9	3,9 / 5,6	1,9 / 1,7	/ 4,3
Švedska	14,6 / 10,5	3,9 / 3,9	5,6 / 3,9	2,5 / 3,1	3,4 / 9,0
Švica	/ 17,5	/ 6,0	/ 6,6	/ 8,1	/ 4,0
EU27	16,5 / 18,4	5,0 / 3,0	4,3 / 6,1	4,3 / 5,2	4,5 / 6,0
EA17	14,8 / 16,9	5,1 / 3,0	4,9 / 6,9	4,6 / 5,7	5,5 / 6,5

Vir: Eurostat, Izobraževalna ponudba v letih 2007 in 2011 po vrsti organizacij oziroma izvajalcih (v %), 2013, lasten izračun.

Najvišji odstotek v Sloveniji predstavlja ponudba raznih neformalnih institucij v obeh letih, sledijo gospodarske zbornice; kar 20,8 % v letu 2007, v letu 2011 pa le še 5,9 % (Tabela 11). Najnižji odstotek se kaže pri raznih individualnih urah, le dobrih 1,7 %. Med vsemi državami je ravno Poljska tista, katere ponudba je najvišja, in sicer je to ponudba neformalnih institucij, v letu 2011 jih je bilo kar 53,6 %, leta 2007 nekoliko manj, 49,9 %. Takoj za njo sta Slovenija, Madžarska (v letu 2007 kar 32 %, ravno tako ponudba gospodarskih zbornic dobrih 32 %) in Hrvaška, ki je imela v letu 2007 24,2 %. Kar 25,3 % ponudnikov neformalnih institucij pa ima Avstrija v letu 2011, v letu 2007 pa 21,8 %. Med države, ki lahko zabeležijo najvišjo ponudbo pa se uvršča tudi Finska s 29,5 %, kolikor beležijo knjižnice in muzeji. Prav tako pa se Finska uvršča tudi med države z najnižjim odstotkom ponudbe, in sicer političnih strank, le 0,8 % v letu 2007. Prav tako beležijo najnižje odstotke tudi Poljska (gospodarske zbornice, individualne ure, knjižnice in muzeji), Slovenija (individualne ure), Nizozemska (gospodarske zbornice in individualne ure), Bolgarija (individualne ure, gospodarske zbornice), Italija (knjižnice in muzeji),

Belgija (gospodarske zbornice) in Avstrija (knjižnice in muzeji). Vse dosegajo manj kot 2 %.

V tabeli 12 lahko vidimo, da se je v Sloveniji število odraslih udeležencev v neformalnem izobraževanju in usposabljanju zmanjšalo v starostnih skupinah 25-34 let (iz 40 % na 38,6 %) in 35-54 let (iz 40,2 % na 39 %), razen v najvišji starostni skupini 55-64 let se je udeležba povečala za slab odstotek. Najvišjo udeležbo je v Sloveniji zabeležila 2. starostna skupina v letu 2007, 40,2 %.

Tabela 12: Udeležba odraslih v neformalnem izobraževanju in usposabljanju v letih 2007 in 2011 po starosti (v %)

Leto	2007 (v %)			2011 (v %)		
	25-34	35-54	55-64	25-34	35-54	55-64
Slovenija	40,0	40,2	22,0	38,6	39,0	22,7
Avstrija	40,2	44,9	19,1	49,3	47,9	17,6
Belgija	44,4	35,9	25,2	41,3	36,5	35,2
Bolgarija	41,2	39,2	20,3	25,8	28,6	15,0
Finska	55,7	55,9	37,1	/	/	/
Hrvaška	24,7	19,1	9,0	/	/	/
Italija	24,1	22,1	11,6	38,2	37,5	22,3
Luksemburg	/	/	/	75,7	71,4	48,5
Madžarska	9,7	7,6	2,5	44,3	42,3	21,2
Nemčija	46,8	47,6	27,1	51,6	50,9	38,0
Nizozemska	52,5	43,7	28,2	62,8	58,9	35,7
Norveška	56,0	52,6	40,3	65,4	60,4	40,0
Poljska	26,0	18,9	6,7	28,1	22,6	9,4
Švedska	72,4	72,8	60,1	67,0	71,6	57,1
Švica	49,8	49,8	36,6	67,3	67,2	56,0
EU27	36,2	33,7	19,8	43,1	41,5	25,7
EA17	37,7	35,1	19,0	48,3	45,4	29,3

Vir: Eurostat, Udeležba odraslih v neformalnem izobraževanju in usposabljanju v letih 2007 in 2011 po starosti (v %), 2013, lasten izračun.

Tabela 12 podaja tudi vpogled v stanje v drugih državah. Belgija, Nemčija in Švica so imele v letu 2011 precej višjo udeležbo v tretji starostni skupini, medtem ko imata Hrvaška in Madžarska za vse tri skupine v letu 2007 zelo nizko udeležbo. Velika sprememba je vidna ravno pri Madžarski, ki je v letu 2011 imela v starostni skupini 25-4 let kar 44,3 % udeležbo, v letu 2007 pa le 9,7 %. Pri drugi starostni skupini je udeležba v letu 2011 ravno tako precej višja kot v letu 2007 (7,6 %), kar 42,3 %. Pri najstarejših udeležencih pa je iz 2,5 % zrasla na 21,2 %. Med starostnimi skupinami v posameznem letu v povprečju EU17 in EU27 ni opaziti velikih sprememb, opazimo pa, da se je povprečje povečalo v letu 2011, in sicer za vse starostne skupine. Visoko stopnjo udeležbe odraslih v neformalnem izobraževanju ima tudi Luksemburg v letu 2011 (najvišjo udeležbo ima najmlajša starostna

skupina; 75,7 %), sledita mu Švica in Nizozemska. Pri večini držav opazimo tudi, da se je udeležba v letu 2011, glede na leto 2007 povečala, razen pri Švedski, Sloveniji in Bolgariji.

Tabela 13 prikazuje odstotke udeleženi v neformalnem izobraževanju in usposabljanju v letih 2007 in 2011 v nekaterih Evropskih državah, vključujoč Slovenijo. Po povprečju EU27 se je v letu 2011 izobraževalo več ljudi v primerjavi z letom 2007. To velja tudi za povprečje EA17.

Tabela 13: Udeležba odraslih v neformalnem izobraževanju in usposabljanju v letih 2007 in 2011 po stopnjah izobrazbe (v %)

Leto	2007 (v %)			2011 (v %)		
	I.	II.	III.	I.	II.	III.
Avstrija	17,0	36,0	64,8	23,0	44,4	67,3
Belgija	15,1	30,8	54,1	12,0	28,7	57,0
Bolgarija	15,0	38,3	50,0	11,9	23,4	37,3
Finska	33,6	46,1	69,4	/	/	/
Hrvaška	/	17,7	49,8	/	/	/
Italija	6,9	25,3	46,7	19,0	40,2	63,4
Luksemburg	/	/	/	54,8	66,1	78,3
Madžarska	2,3	6,3	14,6	23,6	36,2	52,8
Nemčija	18,5	39,6	60,3	25,2	43,3	66,6
Nizozemska	23,7	40,6	61,0	29,5	56,7	74,2
Norveška	35,6	48,4	66,3	29,0	51,4	70,5
Poljska	4,0	12,9	46,4	5,1	14,6	44,3
Slovenija	10,9	33,7	63,3	13,0	32,5	61,7
Švedska	48,2	66,6	84,6	37,7	65,2	80,2
Švica	14,4	42,8	67,7	29,0	61,7	80,4
EU27	13,6	30,0	51,5	20,7	35,9	60,5
EA17	14,0	33,5	53,2	22,5	43,0	64,3

Opombe: I. - Predšolska in osnovna izobrazba, II. - Srednja izobrazba, III. - Višja izobrazba

Vir: Eurostat, Udeležba odraslih v neformalnem izobraževanju in usposabljanju v letih 2007 in 2011 po stopnjah izobrazbe (v %), 2013, lasten izračun.

Če pogledamo stanje po državah (tudi Tabela 13), lahko ugotovimo, da so med državami precejšnje razlike. Najvišjo stopnjo udeležbe je imela v letu 2007 Švedska, in sicer se je kar 84,6 % odstotkov prebivalcev z višjo stopnjo izobrazbe neformalno izobraževalo, v letu 2011 pa prednjači Švica, takoj za njo pa je zopet Švedska. Najnižjo udeležbo je v letu 2007 imela Madžarska, samo 2,3 % prebivalcev z najnižjo stopnjo izobrazbe se je izobraževalo tudi neformalno, prebivalcev s srednjo izobrazbo pa je bilo samo 6,3 %. Sledita ji Poljska s 4 % in Italija s 6,9 %. Pri Sloveniji opazimo celo majhen padec med letoma, in sicer v srednji izobrazbi za dober odstotek in visoki izobrazbi za slaba dva odstotka. Slovenija je imela najvišjo udeležbo v letu 2007, kar 63,3 % prebivalcev z višjo šolo se je udeleževalo neformalnega izobraževanja in usposabljanja. V letu 2007 je bila Slovenija po najvišji stopnji izobrazbe in srednji izobrazbi nad povprečjem EU27 in EA17, v letu 2011 pa je bila samo nad povprečjem EU27 in sicer po visoki izobrazbi. V letu 2011 lahko visoko udeležbo v neformalnem izobraževanju in usposabljanju zabeleži

poleg Švice, Švedske, Norveške Nizozemske in Nemčije tudi Luksemburg. Z 78,3 % prebivalcev z visoko izobrazbo se uvršča med sam vrh. Največjo rast med letoma je nedvomno opaziti pri Madžarski, saj se je odstotek udeležencev bistveno povečal v letu 2011; tistih z najnižjo stopnjo izobrazbe je bilo v letu 2007, kot že zgoraj omenjeno, le 2,3 %, v letu 2011 pa 23,6 %. Udeležencev s srednjo izobrazbo je bilo v letu 2007 6,3 %, v letu 2011 pa kar 36,2 %. Iz 14,6 % v letu 2007 pa se je število udeležencev povečalo na kar 52,8 %, kar je precejšnja rast.

Tabela 14 prikazuje število udeležencev formalnega in neformalnega izobraževanja po načinu pridobivanja znanja. Če pogledamo povprečji EU7 in EA 17 vidimo, da so udeleženci največ znanja pridobili s pomočjo interneta, najmanj pa s pomočjo radia, televizije in časopisov.

Tabela 14: Odstotek udeležencev formalnega ali neformalnega izobraževanja po glavnih načinih pridobivanja znanja v letu 2007 in 2011 (v %)

Leto	2007 (v %)			2011 (v %)		
	Internet	Družinski član, sosed,...	TV,radio, časopis	Internet	Družinski član, sosed,...	TV,radio, časopis
Avstrija	74,4	26,6	33,9	66,3	25,4	16,5
Belgija	75,8	26,3	18,1	69,0	15,4	8,5
Bolgarija	69,3	27,9	38,0	75,6	18,7	21,8
Finska	80,5	11,0	37,8	/	/	/
Hvraška	74,4	30,4	34,6	/	/	/
Italija	54,1	39,3	14,1	71,1	30,3	11,1
Luksemburg	/	/	/	77,4	14,3	15,1
Madžarska	69,8	40,0	43,6	73,3	35,2	14,1
Nemčija	70,5	33,9	33,7	68,6	15,7	7,9
Nizozemska	63,5	11,4	7,1	78,0	10,8	7,0
Norveška	/	/	/	80,4	8,9	/
Poljska	79,9	34,1	34,9	82,3	18,6	13,0
Slovenija	76,8	17,2	22,5	68,0	22,3	17,5
Švedska	75,4	16,0	12,1	88,6	25,6	9,1
Švica	/	/	/	80,2	10,0	6,4
EU27	67,9	27,6	24,8	70,3	19,6	9,3
EA17	69,1	28,7	24,6	68,4	19,2	8,2

Vir: Eurostat, Odstotek udeležencev formalnega ali neformalnega izobraževanja po glavnih načinih pridobivanja znanja v letu 2007 in 2011 (v %), 2013, lasten izračun.

Ponovno so razlike med državami precejšnje (tudi Tabela 14). V Sloveniji je v letu 2007 prav tako prevladovalo pridobivanje znanja preko interneta (76,8 %), ki pa se je v letu 2011 zmanjšalo na 68 %. Pridobivanje znanja s pomočjo družinskega člana se je v letu 2011 povečalo, in sicer iz 17,2 % v letu 2007 na 22,3 % v letu 2011. Po pridobivanju znanja preko interneta je Slovenija v letu 2007 nad povprečjema, po ostalih dveh načinih pridobivanja znanja pa je pod obema povprečjema. V letu 2011 pa je situacija ravno obratna, saj je preko interneta znanje pridobivalo manj oseb, kot pri obeh povprečjih, pri ostalih dveh načinih pridobivanja znanja pa je Slovenija nad povprečjema. Tudi v ostalih

državah prevladuje pridobivanje znanja preko interneta, tako se je v Bolgariji, Italiji, na Madžarskem, Nizozemskem in Poljskem v letu 2011, glede na leto 2007, le-to povečalo, pri ostalih dveh načinih pa se je pridobivanje znanja zmanjšalo. Na Finskem in na Poljskem je v letu 2007 viden visok odstotek pridobivanja znanja preko interneta (80,5 % in 79,9 %), na Švedskem, v Švici, na Norveškem in na Poljskem pa v letu 2011 (od 80,2 % do 88,6 %). Nemčija je v letu 2011 zabeležila nižji odstotek kot v letu 2007 pri vseh treh načinih pridobivanja znanja.

3.4.3 Udeležba odraslih v formalnem izobraževanju in usposabljanju

Če pogledamo tabelo 15 lahko vidimo, da je imela Slovenija v letu 2007 več udeležencev v formalnem izobraževanju kot v letu 2011, največ je bilo takih z visoko izobrazbo, kar 13,6 %. V letu 2011 pa se je število udeležencev zmanjšalo, takšnih z visoko izobrazbo je bilo le še 3 %, takih s srednjo pa le 2,8 %. V letu 2007 je bila Slovenija nad obema evropskima povprečjema, v letu 2011 pa ju ni dosegla. Med samima povprečjema ni opaziti razlike, je pa ta opazna med stopnjami izobrazbe. Po stopnjah izobrazbe se število udeležencev večja.

Tabela 15: Udeležba odraslih v formalnem izobraževanju in usposabljanju po stopnjah izobrazbe v letu 2007 in 2011 (v %)

Leto Država/Stopnja izobrazbe	2007 (v %)			2011 (v %)		
	I.	II.	III.	I.	II.	III.
Avstrija	/	3,2	8,1	3,7	4,2	13,2
Belgija	6,6	10,9	19,0	3,9	6,6	11,4
Bolgarija		2,5	6,0	/	2,1	4,2
Finska	3,7	11,6	12,7	/	/	/
Hrvaška	/	5,1	9,5	/	/	/
Italija	0,4	5,7	13,8	/	4,2	6,8
Luksemburg	/	/	/	5,5	7,6	15,0
Madžarska	/	2,4	5,5	1,4	6,5	10,8
Nemčija	2,5	4,2	7,1	/	2,5	4,5
Nizozemska	3,6	5,9	11,3	5,3	13,3	17,1
Norveška	5,6	7,3	17,0	/	5,8	9,8
Poljska	0,7	3,2	16,1	1,0	2,9	13,6
Slovenija	/	8,9	13,6	/	2,8	3,0
Švedska	4,6	7,3	24,8	8,8	9,5	20,5
Švica	1,2	4,2	7,1	2,2	6,0	14,6
EU27	1,9	6,0	12,7	2,1	4,0	9,3
EA17	2,0	5,3	10,3	2,1	4,3	8,5

Opombe: I. - Predšolska in osnovna izobrazba, II. - Srednja izobrazba, III. - Višja izobrazba

Vir: Eurostat, Udeležba odraslih v formalnem izobraževanju in usposabljanju po stopnjah izobrazbe v letu 2007 in 2011 (v %), 2013, lasten izračun.

Najvišjo udeležbo v formalnem izobraževanju je v letu 2007 imela Švedska; največ, 24,8 % je bilo takih z višjo izobrazbo, sledijo ji Belgija (19 %), Poljska (16,1 %), Italija (13,8 %) in Slovenija (13,6 %). Najnižja udeležba pri vseh državah prednjači pri najnižji stopnji izobrazbe. Ravno tako to velja za leto 2011, v katerem je bilo največ udeležencev z visoko

izobrazbo; na prvem mestu je zopet Švedska s 20,5 %, sledijo ji Nizozemska s 17,1 %, Švica s 14,6 % in Poljska s 13,6 % (Tabela 15).

Po podatkih Eurydice 2011, naj bi rezultati Ankete o delovni sili EU in Ankete o izobraževanju odraslih kazale, da je delež odraslih v formalnem izobraževanju in usposabljanju precej nižji od deleža vključenih v neformalne učne aktivnosti. Povprečna stopnja udeležbe odraslih v formalnem izobraževanju ali usposabljanju v EU je 6-odstotna (Eurydice 2011), vsaj po podatkih Ankete o izobraževanju odraslih. Za EU v povprečju velja, da je stopnja udeležbe oseb v formalnem izobraževanju višja v nižjih starostnih razredih (25-34 let 13 %, 35-54 let in 55-64 let pa le 5 % oziroma 2 %).

Če pogledamo posamezne države lahko ugotovimo, da se pojavljajo precejšnje razlike med stopnjami udeležbe po starostnih razredih. Na Finskem je stopnja udeležbe visoka, kar 24 %, in sicer v starostni skupini 25-34 let, za starostni skupini 35-54 let in 55-64 let pa le 9 % oziroma 1 %. Podobno se dogaja v Združenem kraljestvu (25-34 let 23 %, 35-54 let 15 % in 55-64 let 8%) in Belgiji (22 %, 11 % oziroma 7 % za prej omenjene starostne skupine). V letu 2007 je bila v nekaterih evropskih državah udeležba odraslih brez ustrezne kvalifikacije v formalnem izobraževanju izrazito nad poprečjem EU (Norveška dosega skoraj 6 %, Belgija, Danska, Švedska in Združeno kraljestvo pa od 6 % do 8 %). Kot kaže so v zgoraj naštetih državah kar se tiče vpisa odraslih v programe formalnega izobraževanja in usposabljanja najbolj uspešni (Eurydice, 2011).

3.5 Ovire za vključenost v vseživljenjsko učenje

Veliko je razlogov, zakaj se nekateri ljudje ne vključujejo v vseživljenjsko učenje. Še vedno pa pri ljudeh prevladuje razlog, da izobraževanja ne potrebujejo za delo, zato se ga ne udeležujejo; po povprečju EU27 je takšnih kar 50,2 % (tabela 16). Za Slovenijo lahko rečemo, da je nad obema evropskima povprečjema samo pri prvih treh razlogih, in sicer, da izobraževanja niso potrebovali za delo in zaradi osebnih razlogov, ter da niso imeli predpogojev. Pri ostalih razlogih je Slovenija pod povprečjema. Pri vseh državah v splošnem najvišji odstotek dosega prvi razlog, iz česar lahko sklepamo, da se večina ljudi ne odloča za vključitev v vseživljenjsko učenje razen, ko ga potrebujejo tudi za delo. Drugo mesto zasedajo družinske obveznosti, sledijo jim neujemanje z delovnim urnikom in pa neizobraževanje zaradi osebnih razlogov. Najnižji odstotek, torej najmanj poglavitni razlog, zakaj se nekateri niso vključili v vseživljenjsko učenje je bil ta, da naj ne bi imeli predpogojev; to je bila torej najmanjša ovira v povprečju vseh naštetih držav (brez obeh evropskih povprečij).

Tabela 16: Ovire za vključenost v vseživljenjsko učenje v letu 2011 (v %)

Država/Razlogi	Izobraževanja niste potrebovali za delo	Izobraževanja niste potrebovali zaradi osebnih razlogov	Niste imeli predpogojev	Izobraževanje je bilo predrago	Pomanjkanje podpore delodajalca	Izobraževanje se ni ujemalo, o z vašim delovnim urnikom	Niste imeli časa zaradi družinskih obveznosti	V vašem okolju ni bilo izobraževanja	Starost ali zdravstveni razlogi	Za vas ni bilo ustrežne ponudbe
Belgija	43,7	3,9	2,6	4,7	4,0	13,0	10,3	3,6	6,4	2,9
Bolgarija	88,8	2,8	2,4	8,9	1,9	7,2	6,2	3,8	3,1	2,2
Italija	14,8	17,0	5,1	22,2	4,8	25,0	31,8	10,3	8,7	13,9
Luksemburg	81,7	10,0	2,8	12,8	8,9	24,1	21,4	7,3	6,3	11,6
Madžarska	87,3	1,6	2,3	11,4	4,1	8,2	6,7	5,1	4,6	2,0
Nemčija	76,6	18,9	6,9	13,2	10,7	21,3	23,2	5,6	12,3	10,1
Nizozemska	51,9	19,9	4,3	19,5	12,0	28,4	37,3	11,7	16,2	15,7
Norveška	34,5	6,1	6,8	9,4	9,6	17,1	14,2	9,0	6,7	8,1
Poljska	60,1	13,6	1,8	15,5	5,2	11,8	21,6	2,9	11,6	5,7
Slovenija	61,8	27,4	1,4	12,6	3,0	13,0	16,1	4,2	6,9	6,8
Švedska	63,3	26,0	4,2	10,2	8,6	16,6	18,4	7,9	8,1	9,2
Švica	71,1	67,7	6,7	29,2	17,3	37,0	33,2	14,6	16,9	20,8
EU27	50,2	14,7	4,2	13,3	8,1	18,0	20,8	6,0	8,5	8,6
EU17	45,3	15,4	4,6	13,2	8,7	19,6	21,8	6,5	8,4	9,3

Vir: Eurostat, Ovire za vključenost v vseživljenjsko učenje v letu 2011 (v %), 2013, lasten izračun.

V analizi o vključenosti in vlaganju v izobraževanje in usposabljanje sem ugotovila, da so razvitejše države res tiste, ki vanj največ vlagajo, poleg tega pa je v teh državah udeležba tudi višja. Podatki kažejo, da so skandinavske države tiste, ki prednjačijo pred vsemi, tudi Slovenija glede na povprečje dosega dober položaj. Glede na to, da so skandinavske države precej razvite, to niti ni presenetljivo. Podatki so med drugim pokazali tudi, da si želijo osebe z višjo izobrazbo več izobraževanja, saj se zavedajo njegovega precejšnjega pomena.

Severne države pa prednjačijo tudi z vidika izobraževanja odraslih, medtem ko naše tri sosede Italija, Hrvaška in Madžarska krepko zaostajajo. Slovenija se je za razliko od naših sosed dogovorjenemu evropskemu cilju za leto 2020 že približala. Kar pa se tiče neformalnega izobraževanja se odrasli še vedno najbolj pogosto odločajo za poslovne in družbene vede ter za storitve in pravo, tako je tudi pri nas. Na splošno se udeležba odraslih v izobraževanju in usposabljanju z leti povečuje, izjema so le nekatere države. Nič kaj presenetljivo pa ni dejstvo, da se odrasli raje udeležujejo neformalnih kot formalnih izobraževanj. Za formalno izobraževanje se bo namreč prej odločila mlajša skupina odraslih.

Tudi tretja hipoteza, ki sem jo postavila na začetku tega poglavja, se je v analizi potrdila. Ljudje se za izobraževanje odločajo le, ko oziroma če ga potrebujejo za delo. Ni pa to edini razlog. Tudi družinske obveznosti, neujemanje z delovnim urnikom in pa neizobraževanje zaradi osebnih razlogov za ljudi predstavljajo oviro.

4 VSEŽIVLJENJSKO UČENJE V SLOVENIJI

V letu 2007 je bila s strani Ministrstva za šolstvo in šport sprejeta Strategija vseživljenjskosti učenja, katere cilji temeljijo na strateških ciljih Evropske unije. Namen strategije je, da naj bi se vsem ljudem omogočil dostop do kakovostnih priložnosti za učenje in izobraževanje, tako za svoje osebne potrebe ter za uspešnost na delovnem mestu in v poklicni karieri, kot tudi z dejavnostjo v družbi in za aktivno državljanstvo. Posamezniki z učenjem razvijajo ustvarjalnost, podjetnost, znanje, z vsem tem povečujejo zaupanje vase - vse to so cilji strategije. Vsak posameznik se mora zavedati, da ima pravico do izobraževanja, poleg tega pa je potrebno vsakemu človeku omogočiti učenje po njegovi meri, to pomeni, da se skušata izobraževanje in usposabljanje optimalno prilagoditi potrebam in zahtevam učeče se osebe. Tudi pozitiven odnos posameznika do učenja in razumevanje pomena vseživljenjskosti učenja v vseh obdobjih človekovega življenja je eden izmed ciljev strategije. Posebno pozornost je potrebno nameniti tudi razvijanju osebne in poklicne poti. Razvijanje obeh se začne že v zgodnjem otroštvu, poteka ves čas začetnega izobraževanja in se nadaljuje v življenju odraslega, vse do starosti (Ministrstvo za šolstvo in šport Republike Slovenije, 2007).

Vsebinsko strategije vseživljenjskosti učenja se v Sloveniji določa z desetimi prvinami, ki se jih opredeljuje kot strateška jedra in s katerimi se udejanja in promovira poglobitve razsežnosti vseživljenjskosti učenja, to pa so (Ministrstvo za šolstvo in šport Republike Slovenije, 2007):

- celostna sistemska ureditev in povezanost vsega učenja,
- omrežje vseh možnosti in namembnosti učenja,
- učenje v vsej širini življenja,
- raznovrstnost, prožnost izpeljave učenja,
- dostopnost učenja po meri osebe, ki se uči,
- ključne kompetence za učenje in osebno rast,
- učenje za uspešno in kakovostno delo ter poklicno kariero,
- učenje kot temeljni vir in gibalno razvoja skupnosti,
- vse pridobljeno znanje je mogoče ugotoviti in potrditi,
- osebam, ki se želijo učiti ali se učijo, ponuditi informacije in svetovalno pomoč.

Tudi v tem poglavju sem želela analizirati razpoložljive podatke in na podlagi le-teh analizirati:

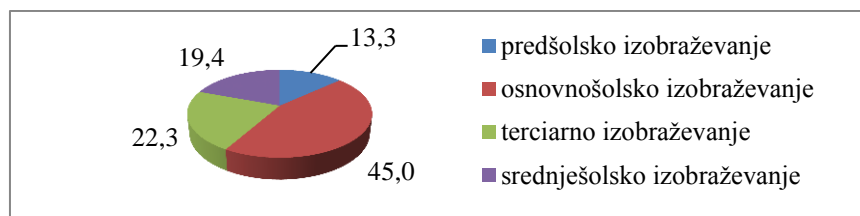
1. Ali je večina izobraževalne ponudbe v Sloveniji namenjena neformalnemu izobraževanju, kjer po vključenosti odraslih prednjači učenje tujih jezikov. Dandanes so tuji jeziki velika prednost, zato domnevam, da se veliko ljudi odloča za učenje vsaj enega tujega jezika.
2. Ali je vključenost v formalno izobraževanje (predšolska vzgoja, osnovna, srednja in višja šola) v Sloveniji visoka. Glede na to, da je izobraževanje vedno bolj pomembno, lahko pričakujem, da je tudi vključenost v formalno izobraževanje v Sloveniji kar visoko.

3. Ali manjša podjetja več prispevajo za izobraževanja kot velika podjetja, posledično se manjša podjetja tudi več izobražujejo. Pričakujem lahko, da manjša podjetja z manjšim kadrom namenjajo več izdatkov za izobraževanja, saj želijo imeti majhen, a izobražen kader, kar je pri večjih podjetjih težje. Poleg tega morajo večja podjetja za izobraževanje nameniti več izdatkov.
4. Ali je glavna ovira za ne-udeležbo v vseživljenjskem učenju ta, da ljudje izobraževanja ne potrebujejo za delo. Večina ljudi se za izobraževanja odloča ravno zato, ker ga potrebujejo za delo. Če pa ga pri delu ne potrebujejo, se zanj preprosto ne bodo odločili.

4.1 Izdatki za izobraževalne ustanove

Slika 4 prikazuje skupne izdatke za izobraževalne ustanove v Sloveniji v letu 2011, ki so znašali 2.140 milijonov EUR (ali 6 % BDP). 87 % sredstev za izobraževalne ustanove so v letu 2011 predstavljali javni izdatki, nekaj več kot 11 % so znašali zasebni izdatki, 1,5 % pa so predstavljala sredstva iz mednarodnih virov. Največji delež so zavzemali izdatki za ustanove na ravni osnovnošolskega izobraževanja (45 %), naslednji so izdatki za ustanove na ravni terciarnega izobraževanja (22,3 %), izdatki za ustanove na ravni srednješolskega izobraževanja (19,4 %) in izdatki za ustanove na ravni predšolskega izobraževanja (13,3 %) (Statistični urad RS, Izdatki za formalno izobraževanje, 2013).

Slika 4: Skupni izdatki za izobraževalne ustanove po ravneh izobraževanja v Sloveniji v letu 2011 v %

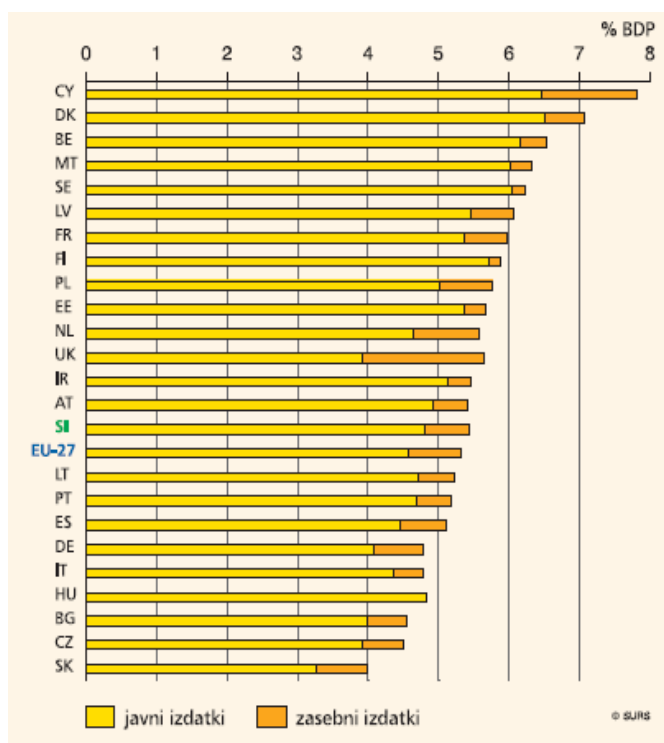
Vir: Statistični urad Republike Slovenije, Izobraževanje v Sloveniji, 2012, str. 33.

Skupni izdatki za izobraževalne ustanove so v letu 2009 znašali 2.112 milijonov EUR. Njihov delež v BDP se je s 5,44 % v letu 2008 povečal do leta 2009 na 5,98 %, v primerjavi z letom 2006 pa je ostal na približno enaki ravni. Izdatki za izobraževalne ustanove, izraženi z deležem BDP, so se v letu 2009 v primerjavi z letom 2008 povečali na vseh ravneh izobraževanja, najbolj na ravni terciarnega izobraževanja (z 1,13 % na 1,30 % BDP) in srednjega izobraževanja (z 1,12 % na 1,23 % BDP), predvsem na račun povečanja javnih izdatkov (Izobraževanje v Sloveniji, Statistični urad RS, 2012). V letu 2010 pa so celotni izdatki (javni, zasebni, mednarodni) za izobraževalne ustanove znašali 2.106,6 milijona EUR, to je za 0,3 % manj kot v letu 2009. Njihov delež v BDP pa se je od leta 2007 do leta 2009 povečeval (v letu 2007 je znašal 5,50 %, v letu 2008 5,45 % v letu 2009 pa 5,94 %), v letu 2010 pa se je zmanjšal (znašal je 5,92 %). Celotni izdatki za izobraževalne ustanove v letu 2010, izraženi z deležem v BDP, so se v primerjavi z letom

2009 najbolj povečali na ravni predšolskega izobraževanja (Statistični Urad RS, Statistične informacije; izobraževanje v Sloveniji 2012).

Slovenija je bila v letu 2008 s 5,4-odstotnim deležem skupnih izdatkov za izobraževalne ustanove v BDP nekoliko nad povprečjem EU27 (5,3 % BDP) in nekoliko pod povprečjem OECD (5,9 % BDP) (slika 5). Zasebni izdatki za izobraževalne ustanove so v državah članicah EU v povprečju predstavljali 0,75 % BDP, v državah OECD pa 0,9 % BDP. Največji delež zasebnih izdatkov med skupnimi izdatki za izobraževalne ustanove sta v letu 2008 imela Združeno kraljestvo in Ciper (1,7 % oz. 1,4 % BDP), medtem ko je ta delež na Švedskem in tudi na Finskem znašal manj kot 0,2 % BDP. Slovenija se je z 0,63 % zasebnih izdatkov v BDP v letu 2008 uvrstila pod povprečje EU27 (Statistični urad RS, Izobraževanje v Sloveniji, 2012).

Slika 5: Skupni izdatki za izobraževalne ustanove glede na vire sredstev v izbranih državah EU-27 v letu 2008 (v % BDP)

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, *Izobraževanje v Sloveniji, 2012*, str. 35.

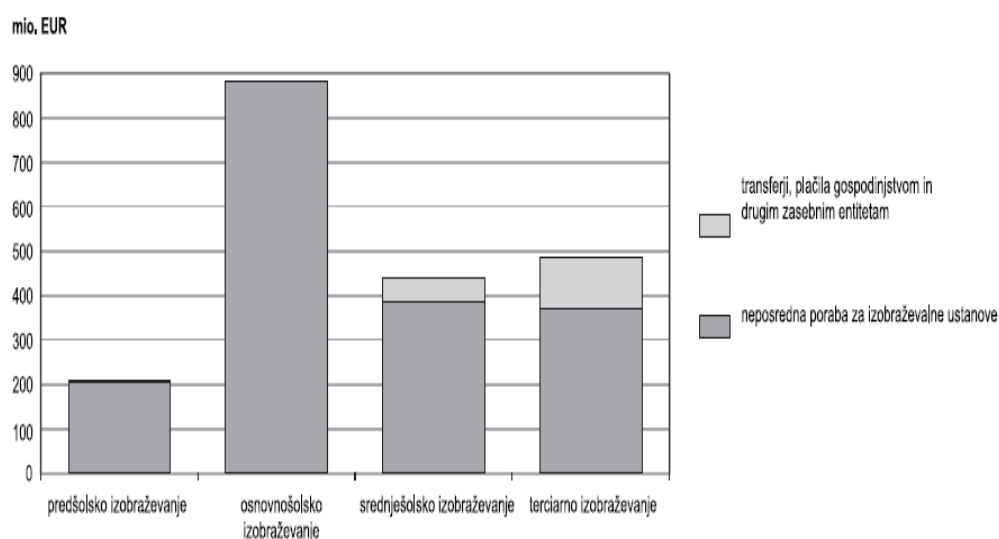
4.2 Izdatki za formalno izobraževanje

V letu 2010 je bilo za osnovnošolsko izobraževanje namenjenih 43,8 % vseh javnih sredstev za formalno izobraževanje (slika 6). 24,1 % javnih sredstev je bilo namenjenih za terciarno izobraževanje, 21,8 % za srednješolsko izobraževanje in 10,3 % za predšolsko izobraževanje. V letu 2010 se je v primerjavi z letom 2009 delež izdatkov za osnovnošolsko in predšolsko izobraževanje nekoliko povečal, delež izdatkov za

srednješolsko in terciarno izobraževanje pa se je nekoliko znižal (Statistični Urad RS, Statistične informacije; izobraževanje v Sloveniji, 2012).

V letih 2007, 2008, 2009 in 2010 so transferji, namenjeni gospodinjstvom in drugim zasebnim entitetam predstavljali manj kot desetino celotnih javnih proračunskih izdatkov za formalno izobraževanje. Dve tretjini transferjev je bilo namenjenih za terciarno izobraževanje, tretjina pa za srednješolsko izobraževanje. V letu 2010 so tako transferji za gospodinjstva in druge zasebne entitete predstavljali manj kot četrtino celotnih javnih proračunskih izdatkov (Statistični urad RS, Statistične informacije 2010, stran 5).

Slika 6: Celotni proračunski izdatki za formalno izobraževanje po ravneh izobraževanja in namenu porabe v Sloveniji v letu 2010 (v mio EUR)

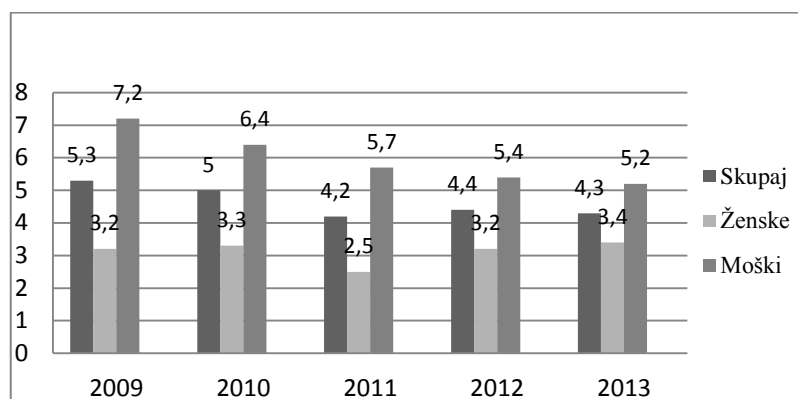
Vir: Statistični urad Republike Slovenije, Statistične informacije, Izobraževanje, 2012, str. 5.

4.3 Zgodnja opustitev izobraževanja

Slika 7 prikazuje delež prebivalstva, starega 18 do 24 let, ki so zgodaj opustili izobraževanje. V zadnjih petih letih se je delež prebivalcev v tej starostni skupini gibal med 5,3 % (leto 2009) in 4,3 % (leto 2013), večji pa je bil med moškimi kot med ženskami. Pri ženskah se delež nekoliko povišuje, najnižji je v letu 2011 (2,5 %). Kljub temu je delež, skupno gledano, vsako leto nižji.

V Sloveniji je zelo nizek delež mladih, ki imajo dokončano samo osnovno šolo in ki niso vključeni v nobeno izobraževanje. V letu 2007 je bilo povprečje za to skupino prebivalstva za območje držav EU27 15,2 % (Statistični urad RS, Statistične informacije, izobraževanje v Sloveniji, 2009).

Slika 7: Zgodnja opustitev izobraževanja oseb, starih od 18-24 let v Sloveniji v letih 2009–2013 (v %)

Vir: Eurostat, Zgodnja opustitev izobraževanja oseb, starih od 18-24 let v Sloveniji v letih 2009–2013 (v %), 2014, lasten izračun.

4.4 Vključenost populacije v formalno izobraževanje

Hiter razvoj na tehnološkem ter spremembe na ekonomskem in družbenem področju zahtevajo nov pristop v izobraževanju in usposabljanju, ki naj bi temeljil na konceptu vseživljenjskega učenja. Učiti se je v sodobni družbi nujno, saj znanje zelo hitro zastareva. To velja tako z vidika posameznika kot celotne družbe. Z vidika posameznika za njegov osebni razvoj in zaradi socialne vključenosti, poleg tega pa mora biti posameznik na trgu dela konkurenčen. Ekonomski in socialni razvoj pa sta pomembna z vidika celotne družbe. Če želimo spremljati razvoj vseživljenjskega učenja potrebujemo mednarodno primerljive podatke o sodelovanju udeležbi odraslih v izobraževanju in usposabljanju v Evropi. Zato so tudi v Sloveniji izvedli raziskovanje o izobraževanju odraslih, in sicer prvič konec leta 2007. Z anketo naj bi pridobili podatke o uresničitvi ciljev v Sloveniji, ki jih je s šestimi načeli podal Memorandum vseživljenjskega učenja. Po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije (Statistični urad RS, Teden vseživljenjskega učenja, 2009) se je v letu 2007 v Sloveniji izobraževalo 40 % odraslih v starostni skupini 25–64 let. Med njimi je bilo za 5 % več žensk kot moških.

Tabela 17: Delež prebivalstva v Sloveniji v starosti 25-34 let vključenih v izobraževanje in usposabljanje med leti 2003 in 2012 (v %)

STAROST/LETO	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
25-34	26,7	30,5	28,3	27,0	25,8	25,9	26,4	28,9	29,1	24,7
35-44	13,5	16,1	16,0	16,2	15,9	13,9	14,5	17,4	16,8	14,9

Vir: Eurostat, Delež prebivalstva v Sloveniji v starosti 25-34 let vključenih v izobraževanje in usposabljanje med leti 2003 in 2012 (v %), 2013, lasten izračun.

Od leta 2003 do leta 2012 je bilo v Sloveniji, kot prikazuje tabela 17, v izobraževanje in usposabljanje v povprečju vključenega 27,3 % prebivalstva, starega med 25 in 34 let.

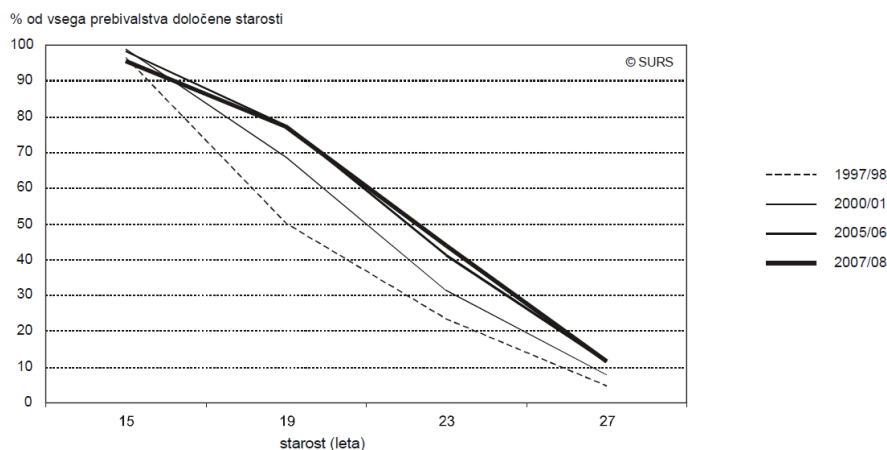
Precej nižje povprečje je v teh letih doseglo prebivalstvo, staro med 35 in 44 let, in sicer 15,5 %.

Na odločitev odraslih za izobraževanje vpliva več dejavnikov. Van der Kamp (1996) jih razvršča v tri skupine, to so: *sociološki* (izobraževanje v mladosti, prejšnja udeležba v izobraževanju odraslih, spol, starost), *psihološki* (ovire za izobraževanje, značilnosti izobraževalne ponudbe, osebnostne značilnosti, motivacija, stališča) in *ekonomski dejavniki* (stroški izobraževanja kot ovira, udeležba v izobraževanju kot investicija).

4.4.1 Trendi vključenosti v izobraževanje

Trendi vključenih v izobraževanje po posameznih letih starosti v sliki 8 kažejo, da je delež prebivalstva, vključenega v izobraževanje, naraščal od šolskega leta 1997/98 do vključno šolskega leta 2005/06, in sicer pri vseh starostih, po tem letu pa se je začela rast vključenih v izobraževanje postopoma upočasnjevati. V tem obdobju se je najmanj spreminjal delež 15-letnikov, vključenih v izobraževanje, in sicer se je gibal med 95 % in 99 %; to kaže, da je bila v izobraževanje vključena skoraj vsa populacija 15-letnikov. Delež vključenih v izobraževanje se je najbolj povečal med 19-letniki, ki so se vpisovali v višješolsko in visokošolsko izobraževanje. Delež 19-letnikov, ki so bili vključeni v izobraževanje je v šolskem letu 1997/98 znašal 50 %, v šolskem letu 2005/06 pa že 77,5 %. Tudi delež 23-letnikov se je v tem obdobju povečal s 24 % na 44 %. Delež 27-letnikov je v šolskem letu 1997/98 znašal le slabih 5 % vseh prebivalcev te starosti, v šolskem letu 2007/08 pa se je približal 12 %. Tukaj se pokaže trend podaljševanja študija (Statistični urad RS, Statistične informacije, izobraževanje v Sloveniji, 2009).

Slika 8: Trendi vključenih v izobraževanje po starosti v Sloveniji v letih 1997/08–2007/08 (v %)

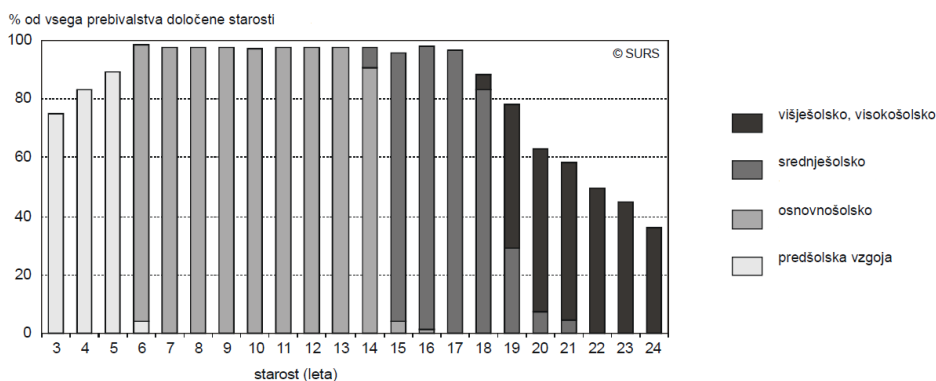

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, Statistične informacije, *Izobraževanje v Sloveniji*, 2009, str. 2.

Kot prikazuje slika 9, se je delež otrok vključenih v vrtce, v letu 2007/2008 gibal od 70 % (pri 3-letnikih) do skoraj 90 % (pri 5-letnikih), medtem ko je bilo v šolskem letu 2009/10 v vrtce vključenih že skoraj 92 % vseh 5-letnikov in 87 % vseh 4-letnikov. V starostni

skupini 6 do 17 let (osnovnošolsko in del srednješolskega izobraževanja) je bila vključenost v izobraževanje skoraj 100-odstotna, med 18-letniki 88-odstotna. Med vsemi 19-letniki je bilo v izobraževanje vključenih 78 % (skoraj 30 % v srednješolsko izobraževanje in slabih 50 % v višješolsko ali visokošolsko izobraževanje). Pri 22-letnikih je delež vključenih v izobraževanje padel pod 50 %, med 24-letniki pa je bil delež vključenih v izobraževanje le še 36 % (Statistični urad RS, Statistične informacije, Izobraževanje v Sloveniji, 2009).

Slika 9: Prebivalstvo staro od 3 do 24 let vključeno v izobraževanje, po vrsti izobraževanja v Sloveniji v letih 2007/08 (v %)

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, Statistične informacije, Izobraževanje v Sloveniji, 2009, str. 2.

4.4.2 Predšolska vzgoja

Tabela 18 kaže, da je predšolsko vzgojo v šolskem letu 2012/2013 izvajalo 938 vrtcev in njihovih enot, kar je 16 vrtcev več kot v preteklem šolskem letu. Večina vrtcev (95 %) je bila javnih, 50 vrtcev ali 5 % vseh vrtcev pa je bilo zasebnih. V predšolsko vzgojo je bilo vključenih nekaj več kot 83.000 otrok, to je 76,7 % vseh otrok ustrezne starosti (Statistični urad RS, 2013).

Tabela 18: Vrtci po izvajalcu predšolske vzgoje in otrocih po starostnih obdobjih v Sloveniji v šolskem letu 2012/13

	Vrtci z enotami	Oddelki	Skupaj	Otroci	
				1. starostno obdobje	2. starostno obdobje
Skupaj	938	4.861	83.090	24.856	58.234
Javni vrtci	888	4.696	80.456	23.947	56.509
Zasebni vrtci	50	165	2.634	909	1.725

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, Vrtci po izvajalcu predšolske vzgoje in otrocih po starostnih obdobjih v Sloveniji v šolskem letu 2012/13, 2013.

Tabela 19 kaže, da je bilo v šolskem letu 2012/2013 v vrtce vključenih skoraj 77 % otrok ustrezne starosti, od tega je bilo največ otrok starih 4 in 5 let. Najnižji je bil delež otrok starih 6 let in več. Tudi med spoloma ni opaziti bistvene razlike.

Tabela 19: Vključenost otrok v vrtce po dopoljenih letih starosti in spolu v Sloveniji v šolskem letu 2012/2013 (v %)

Starost (leta)	Skupaj	1 leto	2 leti	3 leta	4 leta	5 let	6 let in več
Skupaj	76,7	42,1	69,0	83,6	93,6	93,0	5,2
Dečki	77,3	42,0	69,0	84,6	93,7	94,0	7,0
Deklice	76,1	42,1	70,0	82,7	93,5	92,0	3,4

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, Vključenost otrok v vrtce po dopoljenih letih starosti in spolu v Sloveniji v šolskem letu 2012/2013 (v %), 2013.

4.4.3 Osnovna šola

V redni program osnovne šole je bilo na začetku šolskega leta 2012/2013 vključenih 161.051 otrok, v prilagojeni program osnovne šole 1.724 otrok. V posebni program osnovne šole je bilo vključenih 1.528 otrok. V Sloveniji je v šolskem letu 2011/2012, kot prikazuje tabela 20, osnovnošolsko izobraževanje izvajalo 785 osnovnih šol in njihovih podružnic ter 57 šol in zavodov za otroke s posebnimi potrebami. Ob koncu šolskega leta 2011/12 je osnovno šolo zapustilo 17.896 učencev, od tega je 9. razred uspešno zaključilo 17.632 učencev (98,5 %), 1,5 % učencev pa je osnovno šolo zapustilo (Statistični urad RS, 2013).

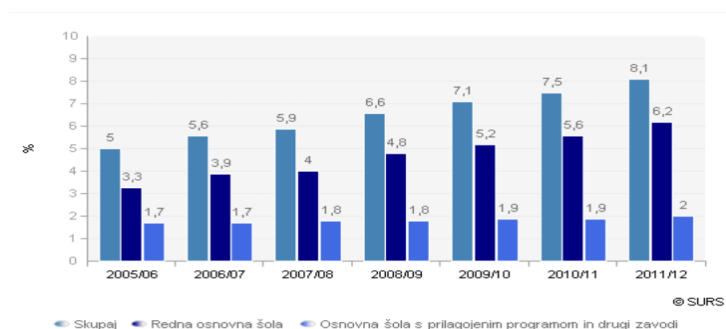
Tabela 20: Osnovnošolsko izobraževanje mladine in odraslih v Sloveniji ob koncu šolskega leta 2011/12

	Št. šol s podružnicami	Oddelki	Učenci	Zaključili izobraževanje	
				Z dokončano OŠ	Brez dokončane OŠ
Skupaj	871	8731	162462	17829	304
Osnovne šole	785	8371	159674	17424	251
Osnovne šole in zavodi s prilagojenim programom	57	271	1697	208	13
Osnovne šole za odrasle	29	89	1091	197	40

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, Osnovnošolsko izobraževanje mladine in odraslih v Sloveniji ob koncu šolskega leta 2011/12, 2013.

Ob koncu šolskega leta 2011/12 je bilo, kot prikazuje slika 10, v programe osnovnih šol, kjer zagotavljajo dodatno strokovno pomoč vključenih že 10.000 učencev s posebnimi potrebami, kar predstavlja 6,2 % vseh otrok, vključenih v osnovnošolsko izobraževanje. Razred je ob koncu šolskega leta 2011/2012 ponavljajo le 4,5 % učencev, ki so bili vpisani v programe z dodatno strokovno pomočjo. Rezultati seveda potrjujejo uspešnost prilagojenega programa (Statistični urad RS, 2013).

Slika 10: Delež otrok s posebnimi potrebami med vsemi osnovnošolci po vrsti izobraževalnega zavoda v Sloveniji (v %)

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, Delež otrok s posebnimi potrebami med vsemi osnovnošolci po vrsti izobraževalnega zavoda v Sloveniji (v %), 2013.

4.4.4 Srednja šola

V srednješolske izobraževalne programe je bilo konec šolskega leta 2011/2012 vključenih 77.741 dijakov (tabela 21). V zadnjih desetih letih se je vpis v srednje splošno izobraževanje povečeval, v šolskem letu 2007/08 pa je bil najvišji, in sicer 42 %. Ob koncu šolskega leta 2011/12 je ta delež znašal nekoliko manj kot 41 %. 34.006 dijakov je bilo vključenih v srednje tehniško in strokovno izobraževanje, nekaj več kot 15 % dijakov pa v nižje in srednje poklicne programe. V šolskem letu 2011/2012 je srednješolsko izobraževanje končalo 18.622 dijakov.

Tabela 21: Dijaki, vključeni v srednješolsko izobraževanje in dijaki, ki so zaključili izobraževanje, po vrsti izobraževanja v Sloveniji ob koncu šolskega leta 2011/12

Vrsta programov	Vključeni			Končali izobraževanje		
	Vsi	Moški	Ženske	Vsi	Moški	Ženske
Skupaj	77.741	39.613	38.128	18.622	9.433	9.189
Nižje poklicno izobraževanje	780	559	221	300	204	96
Srednje poklicno izobraževanje	11.273	7.796	3.477	3.031	2.088	943
Srednje tehniško in drugo strokovno izobraževanje	34.006	18.366	15.640	8.046	4.194	3.852
-sr.teh. in. drugo strokovno (4-letni program) izobraževanje	29.833	15.568	14.265	6.521	3.207	3.314
-poklicno tehniško izobraževanje	3.938	2.710	1.228	1.398	935	463
-poklicni tečaj	235	88	147	127	52	75
Srednje splošno izobraževanje	31.682	12.892	18.790	7.245	2.947	4.298
-splošne in strokovne gimnazije	31.084	12.669	18.515	7.136	2.902	4.234
-maturitetni tečaj	598	223	375	109	45	64

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, Dijaki, vključeni v srednješolsko izobraževanje in dijaki, ki so zaključili izobraževanje, po vrsti izobraževanja v Sloveniji ob koncu šolskega leta 2011/12, 2013.

V šolskem letu 2011/12 je, kot prikazuje tabela 21, srednje splošno izobraževanje končalo 7.245 dijakov, od teh 7.136 dijakov splošne in strokovne gimnazije, 109 dijakov pa maturitetni tečaj. Število vpisanih v nižje in srednje poklicne programe je iz leta v leto nižje, zato te programe konča manj dijakov. Na področjih splošnega izobraževanja ter družbenih, poslovnih, upravnih in pravnih ved pa je srednješolsko izobraževanje končala polovica dijakov.

Tabela 22 kaže, da je bilo ob koncu šolskega leta 2011/12 v srednješolske izobraževalne programe vključenih 15.963 odraslih, kar je nekoliko več kot v preteklih dveh letih. Ob koncu šolskega leta 2009/10 je uspešno končalo šolsko leto 75 % odraslih, ob koncu 2011/12 pa le 58 % odraslih (4.251 odraslih). To je najverjetneje posledica dejstva, da se večina odraslih v srednješolske programe vpisuje izključno zaradi pridobitve statusa in s tem povezanih ugodnosti, nimajo pa se namena izobraževati. Med 4.251 odraslimi, ki so končali srednješolsko izobraževanje, jih je največ končalo srednje tehniško in drugo strokovno izobraževanje, in sicer 66 %; 28 % odraslih pa je končalo srednje poklicno izobraževanje.

Glede na ustanove, ki organizirajo izobraževanje odraslih prednjačijo šole, ki izobražujejo 60 % v srednješolsko izobraževanje vključenih odraslih. Med ostalimi ustanovami, ki organizirajo izobraževanje, so tudi ljudske univerze, izobražujejo pa za približno 25 % v srednješolsko izobraževanje vključenih odraslih. 12 % delež pa imajo specializirane organizacije za izobraževanje odraslih, ki organizirajo glavni del neformalnega izobraževanja.

Tabela 22: Odrasli, vključeni v srednješolsko izobraževanje in odrasli, ki so zaključili izobraževanje, po izobraževalnih institucijah v Sloveniji ob koncu šolskega leta 2011/12

Vrsta izobraževalnih institucij	Vključeni			Končali izobraževanje		
	Vsi	Moški	Ženske	Vsi	Moški	Ženske
Skupaj	15.963	7.786	8.177	4.251	1.842	2.409
Ljudska oz. delavska univerza	3.714	1.336	2.378	1.245	283	962
Druge specializirane organizacije za izobraževanje odraslih	2.190	926	1.264	712	231	481
Izobraževalni center (enota) pri podjetjih	122	108	14	36	33	3
Enota za izobraževanje odraslih pri šolah	9.648	5.307	4.341	2.041	1.184	857
Izobraževalni centri pri zbornicah	-	-	-	130	92	38
Drugo	289	109	180	87	19	68

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, Odrasli, vključeni v srednješolsko izobraževanje in odrasli, ki so zaključili izobraževanje, po izobraževalnih institucijah v Sloveniji ob koncu šolskega leta 2011/12, 2013.

Ob začetku šolskega leta 2012/13 je bilo v srednje šole za mladino vpisanih 78.208 dijakov. Največ, kar 40 % se jih je vpisalo v srednje splošno izobraževanje in v srednje

tehniško in strokovno izobraževanje, 44 %. 16 % dijakov se je vpisalo v nižje in srednje poklicno izobraževanje (Statistični urad RS, 2013).

4.4.5 Višja šola

V študijskem letu 2012/2013 je bilo v višješolske strokovne programe vpisanih 13.545 študentov, na univerze in na samostojne visokošolske zavode pa 85.761 študentov. Število izrednih študentov je za četrtno nižje od števila rednih študentov. Tabela 23 prikazuje število študentov, ki so vpisani v terciarno izobraževanje v letih 2007-2011. Vidimo lahko, da se število študentov večinoma veča s starostjo študentov. Podatki kažejo, da je bilo največ študentov vpisanih v letu 2008, in sicer 20-letnikov, najmanj pa v letu 2011, in sicer 19-letnikov. Po letih je bilo najvišje število vpisanih študentov v letu 2009 (13.515), najmanj pa v letu 2011 (12.409), kar je presenetljivo, saj se večina oseb danes odloča za študij. Če gledamo po starosti, je bilo najmanj študentov 19-letnikov (11.907), največ pa 20-letnikov (13.874).

Tabela 23: Študentje terciarnega izobraževanja po starosti in študijskem letu

STAROST/LETO	2007	2008	2009	2010	2011	POVPREČJE
19 let	12.556	11.989	11.991	11.816	11.183	11.907
20 let	14.396	14.508	13.940	13.427	13.101	13.874
21 let	13.624	14.349	14.396	13.335	12.973	13.735
22 let	13.111	13.048	13.733	13.422	12.382	13.139
POVPREČJE	13.421	13.473	13.515	13.000	12.409	

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, Študentje terciarnega izobraževanja po starosti in študijskem letu, 2013, lasten izračun.

Večina študentov je med tistimi, ki so vpisani na višje strokovne šole, vpisanih v programe treh področij, in sicer tehnika, proizvodne tehnologije in gradbeništvo (30 %), družbene, poslovne, upravne in pravne vede (26 %), in storitve (24 %). Po podatkih Ministrstva za izobraževanje, znanost, kulturo in šport je na visokošolski dodiplomski in podiplomski študij na univerzah in na samostojnih visokošolskih zavodih vpisanih 85.761 študentov. 34,2 % študentov je vpisanih v prvi letnik. V visokošolske dodiplomske programe 1. bolonjske stopnje in v enovit magistrski študijski program 2. bolonjske stopnje je bilo v študijskem letu 2012/13 po podatkih MIZKŠ vpisanih kar 88 % dodiplomskih študentov. Po podatkih MIZKŠ je bilo v študijskem letu 2012/13 14.436 študentov vpisanih v magistrske študijske programe (2. bolonjska stopnja), 3.436 študentov pa je vpisanih v doktorske študijske programe (3. bolonjska stopnja).

Tabela 24 kaže, da je bilo v šolskem letu 2012/2013 v javne višje strokovne šole vpisanih več študentov (10.396) kot v zasebne višje strokovne šole (3.149).

Tabela 24: Vpis študentov v višje strokovne šole glede na ustanovitelja, vrsto vpisa ter letnik in način študija v Sloveniji v šolskem letu 2012/2013

	Skupaj			1. Letnik			2. Letnik		
	Skupaj	Redni	Izredni	Skupaj	Redni	Izredni	Skupaj	Redni	Izredni
Višje strokovne šole-skupaj	13.545	7.741	5.804	7.335	4.595	2.740	6.210	3.146	3.064
-prvič vpisani	11.625	6.278	5.347	7.049	4.381	2.668	4.576	1.897	2.679
-ponavljavci	1.920	1.463	457	286	214	72	1.634	1.249	385
Javne višje strokovne šole	10.396	7.741	2.655	5.714	4.595	1.119	4.682	3.146	1.536
-prvič vpisani	8.740	6.278	2.462	5.480	4.381	1.099	3.260	1.897	1.363
-ponavljavci	1.656	1.463	193	234	214	20	1.422	1.249	173
Zasebne višje strokovne šole	3.149	-	3.149	1.621	-	1.621	1.528	-	1.528
-prvič vpisani	2.885	-	2.885	1.569	-	1.569	1.316	-	1.316
-ponavljavci	264	-	264	52	-	52	212	-	212

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, Vpis študentov v višje strokovne šole glede na ustanovitelja, vrsto vpisa ter letnik in način študija v Sloveniji v šolskem letu 2012/2013, 2013.

Med vsemi vpisanimi v terciarno izobraževanje je bilo v šolskem letu 2011/2012 največ študentov, vpisanih v študijske programe s področja Družboslovja, poslovnih ved in prava, to je 34962 (tabela 25), najmanj pa v programe Kmetijstva, gozdarstva in ribištva, 2779 študentov.

Tabela 25: Študentje terciarnega izobraževanja po področju izobraževanja in spolu v šolskem letu 2011/2012

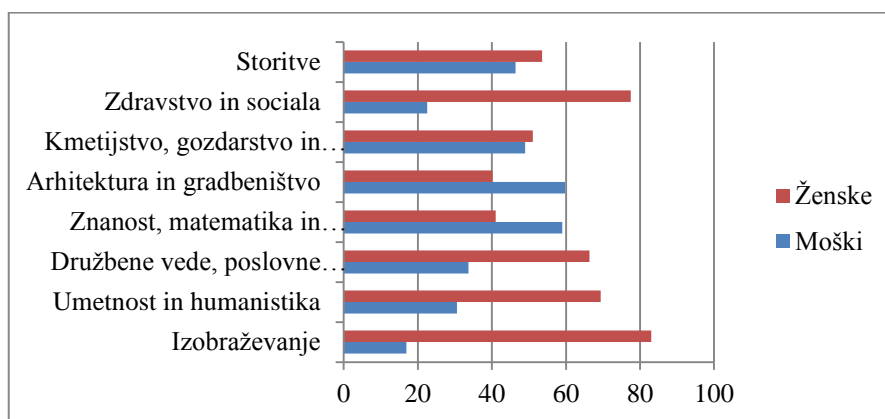
	2011		
	Moški	Ženske	Skupaj
Izobraževanje	1400	6858	8258
Umetnost in humanistika	2758	6258	9016
Družbene vede, poslovne vede in pravo	11776	23186	34962
Znanost, matematika in računalništvo	4588	3191	7779
Arhitektura in gradbeništvo	2552	1714	4266
Kmetijstvo, gozdarstvo in ribištvo	1361	1418	2779
Zdravstvo in sociala	2508	8627	11135
Storitve	4445	5132	9577

Opomba: Podatki o vpisu študentov se zajemajo po stanju 15. 10. in se za določeno izkazano leto (npr. 2009) nanašajo na tekoče študijsko leto (npr. 2009/10).

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, Študentje terciarnega izobraževanja po področju izobraževanja in spolu v šolskem letu 2011/2012, 2013.

Področje Družboslovja, poslovnih ved in prava je najzanimivejše za ženski del študijske populacije, saj je bilo v te programe vpisanih kar dobrih 66 % vseh študentk (slika 11). Na področju Izobraževanja, Umetnosti in humanistike ter Zdravstva in sociala prevladuje ženska populacija, kar 70 %, pri izobraževanju celo 80 %. Moška populacija pa prevladuje predvsem med vpisanimi na študijske programe s področja Znanosti, matematike in računalništva ter Arhitekture in gradbeništva. Zanimivo je, da je pri Kmetijstvu, gozdarstvu in ribištvu najnižja razlika med spoloma (Statistični urad RS, Statistične informacije, izobraževanje v Sloveniji, 2009).

Slika 11: Študentje terciarnega izobraževanja po področjih izobraževanja mednarodne standardne klasifikacije za šolsko leto 2011/2012 (v %)

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, Študentje terciarnega izobraževanja po področjih izobraževanja mednarodne standardne klasifikacije za šolsko leto 2011/2012 (v %), 2013.

Število diplomantov terciarnega izobraževanja se je od leta 2000 zvišalo skoraj za 6000. V začetku desetletja je bilo študentov malo, saj so višješolske strokovne programe takrat zaključevali prvi študenti (Statistični urad RS, Statistične informacije, izobraževanje v Sloveniji, 2009).

4.5 Vključenost populacije v druge oblike izobraževanja

4.5.1 Izobraževalna ponudba

75,6 % celotne izobraževalne ponudbe je namenjene neformalnemu izobraževanju odraslih tako za splošne potrebe in prosti čas kot potrebe usposabljanja opravljanje poklicnega dela. Med vsebinami, ki spadajo v neformalno izobraževanje prevladuje področje humanistike, zlasti učenje tujih jezikov, kot so angleščina, nemščina, italijanščina in francoščina. Temu sledijo področja računalništvo, osebnostni razvoj, poslovne in upravne vede, umetnost in opismenjevanje. V letošnji izobraževalni ponudbi je izobraževalne programe dopolnilnega izobraževanja navedlo 249 izvajalcev izobraževanja. Med njimi imajo največjo ponudbo tovrstnega izobraževanja zasebne ustanove in šole (1.282 izobraževalnih programov), ljudske univerze (931 programov), univerze za tretje življenjsko obdobje (171 programov), samostojni izobraževalni centri v podjetjih (131) in druge ustanove (Andragoški center Slovenije, 2012, str. 19).

Tabela 26 kaže, da so v letu 2012/2013 med širšimi vsebinskimi področji prevladovali humanistika (27,2 %), računalništvo (14,7 %), poslovne in upravne vede (11,4 %) in osebnostni razvoj (10,8 %), najmanj vsebin pa je s področja naravoslovja, in sicer matematike in statistike, fizike in kemijskih ved, vede o živi naravi in veterinarstva, majhna pa je tudi ponudba vsebin s področja pravnih ved. Med vsebinami, ki spadajo v vsebinsko področje humanistika (1.157 izobraževalnih programov, 27,2 %) prevladuje ponudba tujih jezikov (95 %), zlasti angleškega, nemškega in italijanskega jezika, narašča

pa tudi izobraževalna ponudba za učenje slovenščine kot tujega jezika in drugih tujih jezikov. Med vsebinami, ki spadajo v vsebinsko področje računalništvo (623 izobraževalnih programov, 14,6 %) pa prevladujejo vsebine iz uporabe računalniških preglednic, uporabe računalniških urejevalnikov besedil, uporabnega računalništva ter uporabe interneta in računalniških omrežij. Na področju poslovne in upravne vede (485 izobraževalnih programov, 11,4 %) prevladujejo vsebine poslovođenje in upravljanje, upravljanje kadrov, prodaja na debelo in drobno, tajniško in administrativno delo, knjigovodstvo in računovodstvo. Temu sledi izobraževalna ponudba za osebnostni razvoj (458 izobraževalnih programov, 10,7 %), med katerega uvrščamo temeljne komunikacijske spretnosti in znanja, osebnostnega razvoja, medosebne in socialne odnose, razvoj kariere, iskanje zaposlitve. Vsa ostala vsebinska področja ostajajo bolj v ozadju (tehnika, umetnost, izobraževalne vede in izobraževanje učiteljev, osebne storitve, transportne storitve opismenjevanje) (Andragoški center Slovenije, 2012, str. 20,21).

Tabela 26: Število in odstotek izobraževalnih programov po širših vsebinskih področjih v Sloveniji v letu 2012-2013

Vsebinsko področje (širše)	Število izobraževalnih programov	Odstotek (%)
Humanistika	1.157	27,19
Računalništvo	623	14,64
Poslovne in upravne vede	485	11,40
Osebnostni razvoj	458	10,76
Tehnika	270	6,35
Umetnost	180	4,23
Osebne storitve	162	3,81
Izobraževalne vede in izobraževanje učiteljev	143	3,36
Transportne storitve	115	2,70
Opismenjevanje	110	2,59
Splošne izobraževalne aktivnosti	84	1,97
Proizvodne tehnologije	80	1,88
Družbene vede	73	1,72
Zdravstvo	66	1,55
Kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo	65	1,53
Arhitektura, urbanizem in gradbeništvo	57	1,34
Varstvo okolja	40	0,94
Varovanje	30	0,71
Socialno delo	22	0,52
Novinarstvo in obveščanje	11	0,26
Matematika in statistika	8	0,19
Fizikalne in kemijske vede	7	0,16
Pravne vede	4	0,09
Veterinarstvo	3	0,07
Naravoslovje	1	0,02
Vede o živi naravi	1	0,02

Vir: Andragoški center Slovenije, Pregled ponudbe izobraževanja odraslih v Sloveniji 2012/2013, zaključno poročilo, 2012, str. 21.

Kjer je povpraševanje po izobraževanju večje, tam bo tudi izobraževalna ponudba bolj obsežna. V letu 2012 se je število izvajalcev izobraževanja povečalo v večini regij, razen na Gorenjski, Koroški in spodnjeposavski, zmanjšalo pa se je v Pomurski in Notranjsko-kraški regiji. V letu 2012 je ponudba izobraževalnih programov manjša pri Osrednjeslovenski, Podravski, Gorenjski, Jugovzhodni Sloveniji, Pomurski in Notranjsko-kraški regiji, v ostalih regijah pa je večja.

Tabela 27 kaže, da med vsemi regijami izstopa Osrednjeslovenska regija, ki ima najbogatejšo izobraževalno ponudbo (105 izvajalcev izobraževanja in 1.567 izobraževalnih programov ali 36,8 % celotne programske ponudbe). Sledijo ji Podravska regija (37 izvajalcev izobraževanja), Gorenjska (36 izvajalcev izobraževanja) in Savinjska regija (28 izvajalcev izobraževanja). V drugih regijah ponudba ni tako obsežna. V skupino z najmanj obsežno izobraževalno ponudbo za odrasle so se uvrstile Spodnjeposavska, Notranjsko-kraška in Zasavska regija (Andragoški center Slovenije, 2012, str. 11).

Tabela 27: Število izvajalcev izobraževanja po regijah in število izobraževalnih programov po regijah v Sloveniji v letu 2012

Regija	Število izvajalcev	Število programov
Osrednjeslovenska	105	1567
Podravska	37	534
Gorenjska	36	473
Savinjska	28	451
Jugovzhodna Slovenija	16	386
Obalno-kraška	11	222
Goriška	11	206
Pomurska	10	154
Koroška	7	139
Spodnjeposavska	5	45
Zasavska	4	44
Notranjsko-kraška	2	34

Vir: Andragoški center Slovenije, Pregled ponudbe izobraževanja odraslih v Sloveniji 2012/2013, zaključno poročilo, 2012, str. 11-12.

Tabela 28 prikazuje število izvajalcev izobraževanja odraslih po občinah v letu 2012 iz kar 54 različnih slovenskih občin. Med njimi po izobraževalni ponudbi prednjači ljubljanska občina s 97 izvajalci izobraževanja ter 1.505 izobraževalnimi programi za odrasle. Sledijo mariborska občina, kranjska, novomeška, velenjska, celjska in kopraska občina, v ostalih občinah pa so možnosti za izobraževanje odraslih manjše (Andragoški center Slovenije, 2012, str. 14).

Tabela 28: Število izvajalcev izobraževanja odraslih po občinah v Sloveniji v letu 2012

Občina	Št. občin	Št. izvajalcev izobraževanja	Skupaj
Ljubljana	1	97	97
Maribor	1	25	25
Kranj	1	15	15
Celje	1	14	14
Novo mesto	1	12	12
Ptuj, Škofja Loka	2	po 6	12
Jesenice, Murska Sobota	2	po 5	10
Bled, Brežice, Koper, Nova Gorica, Ravne na Koroškem, Velenje	6	po 4	24
Idrija, Izola, Radovljica, Slovenj Gradec, Šentjur, Trbovlje	6	po 3	18
Ajdovščina, Domžale, Grosuplje, Kočevje, Naklo, Piran, Postojna, Rogaška Slatina, Selnica ob Dravi, Sežana, Šempeter – Vrtojba, Žalec	12	po 2	24
Črnomelj, Ivančna Gorica, Kamnik, Krško, Laško, Lenart, Lendava, Litija, Ljutomer, Moravske Toplice, Ormož, Radenci, Ruše, Slovenska Bistrica, Slovenske Konjice, Šmarje pri Jelšah, Trebnje, Tržič, Velika Polana, Vrhnika, Zagorje ob Savi	21	po 1	21

Vir: Andragoški center Slovenije, Pregled ponudbe izobraževanja odraslih v Sloveniji 2012/2013, zaključno poročilo, 2012, str. 15.

Med organizacije za neformalno izobraževanje spadajo društva in zveze društev, zavodi, muzeji, galerije, knjižnice, inštituti, zbornice in druge ustanove, ki izvajajo izobraževanja za odrasle kot dopolnilno dejavnost. Tudi univerze za tretje življenjsko obdobje imajo pomembno vlogo na področju izobraževanja starejših. V tabeli 29 lahko vidimo, da med izvajalci prednjačijo različna društva (12), največ izobraževalnih programov pa ima Univerza za tretje življenjsko obdobje (171) (Andragoški center Slovenije, 2012, str. 17).

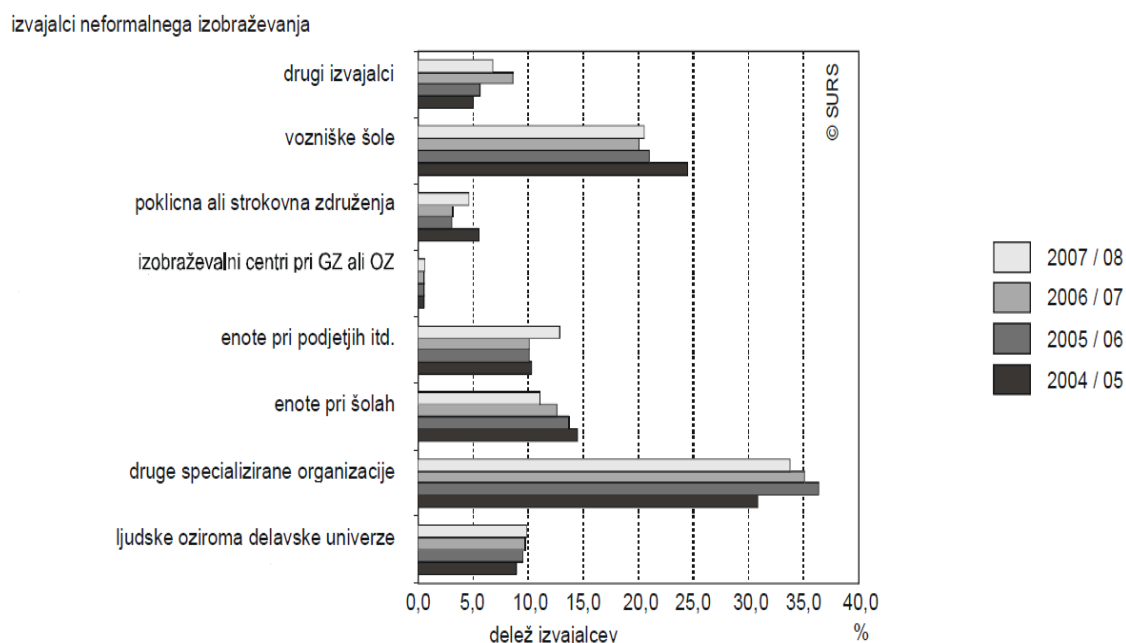
Tabela 29: Število izvajalcev in izobraževalnih programov po vrsti ustanove v Sloveniji

Vrsta ustanove	Izvajalci izobraževanja	Izobraževalni programi
Društvo, zveza društev	12	46
Univerza za tretje življenjsko obdobje	7	171
Fakulteta, umetniška akademija	7	58
Visoka strokovna šola	6	16
Služba za izobraževanje v podjetju	4	38
Inštitut	4	102
Samostojni izobraževalni center v podjetju	4	133
Knjižnica - splošna	3	39
Javni zavod	4	96
Razvojna agencija	3	41
Zbornica, združenje	2	20
Muzej, galerija	1	6
Posebni izobraževalni center	1	2

Vir: Andragoški center Slovenije, Pregled ponudbe izobraževanja odraslih v Sloveniji 2012/2013, zaključno poročilo, 2012, str. 17.

Slika 12 kaže, da je bilo med izvajalci nadaljnjega izobraževanja v šolskem letu 2007/2008 največ specializiranih organizacij za izobraževanje odraslih (približno tretjina), sledile so avtošole, nato enote za izobraževanje pri podjetjih, enote za izobraževanje pri šolah in delavske univerze (Statistični urad RS, Statistične informacije, izobraževanje v Sloveniji, 2009).

Slika 12: Izvajalci neformalnega izobraževanja v Sloveniji v letih 2004/2005–2007/2008 (v %)

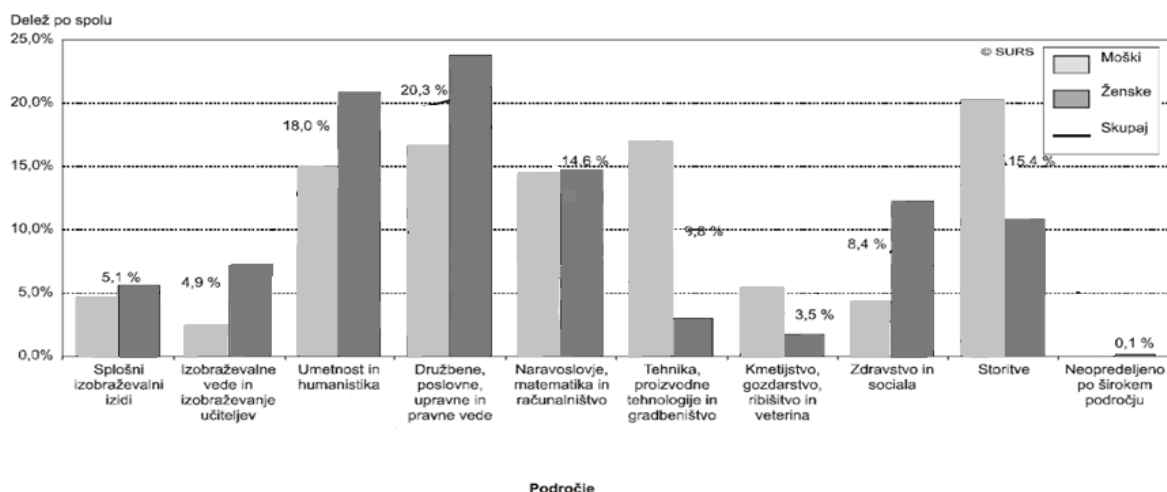

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, Statistične informacije, *Izobraževanje v Sloveniji*, 2009, str. 22.

4.5.2 Odrasli v neformalnem izobraževanju

Slika 13 prikazuje, da je največ odraslih, ki so bili vključeni v neformalno izobraževanje, v letu 2007 obiskovalo programe s področja družbenih, poslovnih upravnih in pravnih ved, umetnosti in humanistike. Skoraj polovica žensk (44,6 %), ki so se izobraževale je obiskovala te programe. Moški so obiskovali programe s področja storitev (20,6 %) ter tehnike, proizvodnih tehnologij in gradbeništva (16,3 %). Najnižji odstotek moških je bil v programih s področja izobraževalnih ved (2,5 %) ter zdravstva in sociale (4,3 %), najmanj žensk pa je obiskovalo programe s področja kmetijstva, gozdarstva, ribištva in veterine (1,7 %) ter tehnike, proizvodnih tehnologij in gradbeništva (3 %). (SURS, Statistične informacije, *izobraževanje odraslih*, 2010). V letu 2011 se je neformalnega izobraževanja udeležilo več zaposlenih kot brezposelnih, kar 352.672. Brezposelnih je bilo le 28.210.

Slika 13: Odrasli v neformalnem izobraževanju po spolu in področjih izobraževanja v Sloveniji leta 2007 (v %)

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, Statistične informacije, Izobraževanje odraslih, 2010, str. 4,5.

Tabela 30 prikazuje število udeležencev priložnostnega učenja po glavnih načinih pridobivanja znanja in po izobrazbi v letu 2011. Po načinu pridobivanja znanja lahko vidimo, da je največ oseb, ne glede na izobrazbo, znanje pridobilo s pomočjo računalnika ali interneta, kar je v današnjem času povsem razumljivo (118.987), najmanj pa z gledanjem TV in poslušanjem radia (8.368). Če v analizo vključimo izobrazbo, podatki kažejo, da je največje število udeležencev v priložnostno učenje oseb s srednješolsko izobrazbo (v povprečju 98.118 oseb), najmanj pa oseb z osnovnošolsko (in nižjo) izobrazbo (19.485). Pri vseh načinih pridobivanja znanja prednjačijo osebe s srednješolsko izobrazbo.

Tabela 30: Število udeležencev priložnostnega učenja po glavnih načinih pridobivanja znanja in izobrazbi v Sloveniji v letu 2011

		2011	Povprečje po načinu
		Spol - SKUPAJ	
S pomočjo družinskega člana	Osnovnošolska ali manj	10.219	24.454
	Srednješolska	45.920	
	Višješolska, visokošolska	17.224	
S pomočjo knjig, časopisov...	Osnovnošolska ali manj	32.026	79.776
	Srednješolska	126.869	
	Višješolska, visokošolska	80.435	
S pomočjo računalnika ali interneta	Osnovnošolska ali manj	28.135	118.987
	Srednješolska	204.768	
	Višješolska, visokošolska	124.058	
Z gledanjem TV, poslušanjem radia	Osnovnošolska ali manj	7.560	8.368
	Srednješolska	14.918	
	Višješolska, visokošolska	2.626	

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, Število udeležencev priložnostnega učenja po glavnih načinih pridobivanja znanja in izobrazbi v Sloveniji v letu 2011, 2013, lasten izračun.

Glede na starost (tabela 31) so bile razlike v načinih pridobivanja znanja najbolj izrazite pri pridobivanju znanja prek računalnika ali interneta; najmanj jih je znanje na ta način pridobivala starostna skupina 65-69 let, kar je zopet razumljivo, glede na dejstvo, da se starejši ljudje ne ukvarjajo toliko z računalniki kot mladi. Pri pridobivanju znanja prek radia ali televizije razlike niso toliko značilne, izjema je spet starostni razred 65-69 let, za katere bi skoraj lahko rekli, da prav na ta način pridobivajo največ znanja-podatki vseeno kažejo drugače. S pomočjo knjig in časopisov je največ znanja pridobivala starostna skupina 50-64 let. V splošnem pa so najbolj aktivni anketiranci, stari med 35-49 let, ki znanje pridobivajo s pomočjo računalnika in interneta.

Tabela 31: Število udeležencev priložnostnega učenja po glavnih načinih pridobivanja znanja in starostnih skupinah

	Starostna skupina	2011
		Spol - SKUPAJ
S pomočjo družinskega člana	25-34 let	14.892
	35-49 let	25.201
	50-64 let	20.054
	65-69 let	4.514
S pomočjo knjig, časopisov...	25-34 let	36.408
	35-49 let	77.328
	50-64 let	82.444
	65-69 let	18.709
S pomočjo računalnika ali interneta	25-34 let	100.625
	35-49 let	124.040
	50-64 let	64.728
	65-69 let	5.751
Z gledanjem TV, poslušanjem radia	25-34 let	Premalo natančna ocena
	35-49 let	8.860
	50-64 let	9.012
	65-69 let	3.090

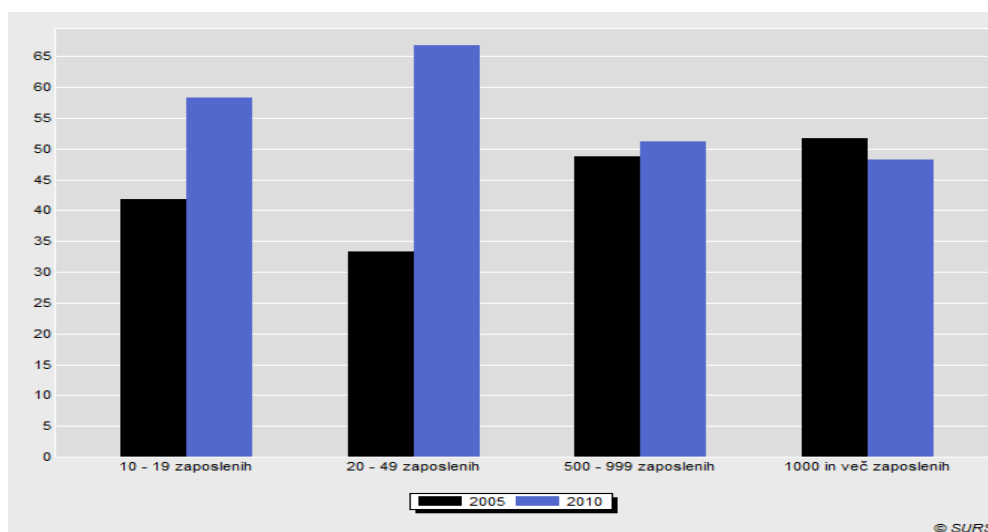
Vir: Statistični urad Republike Slovenije, Število udeležencev priložnostnega učenja po glavnih načinih pridobivanja znanja in starostnih skupinah, 2013, lasten izračun.

4.6 Izobraževanje in usposabljanje v podjetjih (On-the-job)

4.6.1 Udeleženci v programih nadaljevalnega poklicnega izobraževanja in usposabljanja v podjetjih

Iz slike 14 je razvidno, da je udeležba v programih nadaljevalnega poklicnega izobraževanja in usposabljanja v podjetjih v letu 2010 precej višja, razlika pa je opazna predvsem v manjših podjetjih z manj zaposlenimi. Izjema so velika podjetja, ki imajo 1000 in več zaposlenih. Tukaj je situacija celo obratna, in sicer je bila udeležba višja leta 2005. Udeležba je bila najvišja leta 2010 v podjetjih z 20-49 zaposlenimi, in sicer 66,75 %, najnižja pa leta 2005 v istih podjetjih, in sicer 33,25 %.

Slika 14: Delež udeležencev v programih nadaljevalnega poklicnega izobraževanja in usposabljanja v podjetjih v Sloveniji v letih 2005 in 2010 (v %)

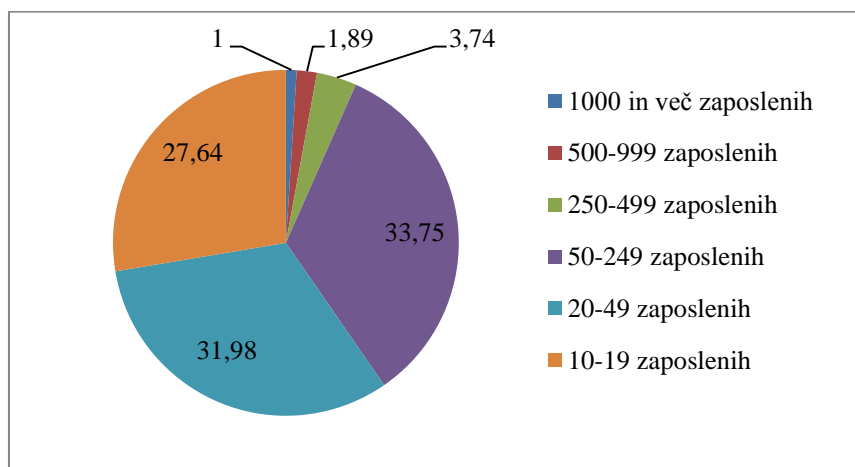

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, Delež udeležencev v programih nadaljevalnega poklicnega izobraževanja in usposabljanja v podjetjih v Sloveniji v letih 2005 in 2010 (v %), 2013, lasten izračun.

4.6.2 Izobraževanje in usposabljanje v podjetjih ter izobraževalna in neizobraževalna podjetja

Slika 15 prikazuje delež podjetij, ki so zagotavljala programe nadaljnega izobraževanja in usposabljanja v letu 2010. Vidimo, da so podjetja, ki imajo 50-249 zaposlenih na prvem mestu, takih podjetij je kar 33,75 %. Sledijo jim podjetja z 20-49 zaposlenimi; 31,98 % teh podjetij je zagotovilo nadaljnje izobraževanje in usposabljanje. Najnižji odstotek (1 %) dosega podjetja s 1000 in več zaposlenimi.

Slika 15: Število podjetij, ki so zagotavljala programe nadaljnega izobraževanja in usposabljanja v Sloveniji v letu 2010 (v %)

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, Število podjetij, ki so zagotavljala programe nadaljnega izobraževanja in usposabljanja v Sloveniji v letu 2010 (v %), 2013, lasten izračun.

Tabela 32 prikazuje število izobraževalnih in neizobraževalnih podjetij ter število zaposlenih v teh podjetjih v letu 2010. Po podatkih lahko vidimo, da se število izobraževalnih podjetij z velikostjo manjša, torej manj zaposlenih kot podjetje ima, bolj jih izobražuje. Na drugi strani pa lahko vidimo, da je največji odstotek (62,87 %) podjetij, ki niso izvajala izobraževanja, majhnih podjetij.

Tabela 32: Delež izobraževalnih in neizobraževalnih podjetij ter število zaposlenih v teh podjetjih v Sloveniji v letu 2010 (v %)

Število zaposlenih	2010	
	Število izobraževalnih podjetij (v %)	Podjetja, ki niso izvajala izobraževanja (v %)
10 – 19 zaposlenih	36,23	62,78
20 – 49 zaposlenih	31,98	26,93
50 – 249 zaposlenih	27,11	9,68
250 – 499 zaposlenih	2,66	0,49
500 – 999 zaposlenih	1,32	0,04
1000 in več zaposlenih	0,69	0,08

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, Delež izobraževalnih in neizobraževalnih podjetij ter število zaposlenih v teh podjetjih v Sloveniji v letu 2010 (v %), 2013, lasten izračun.

Tabela 33 prikazuje število podjetij, v katerih plačujejo prispevke v združene sklade za izobraževanje v letih 2005 in 2010. Po podatkih lahko vidimo, da je največ podjetij (z 10-19 zaposlenih), kar 121, v letu 2010, ki plačujejo prispevke za izobraževanje. Najmanj je podjetij, ki imajo 1000 in več zaposlenih. Pri malih podjetjih je opazna razlika tudi med letoma 2005 in 2010; v letu 2010 se je število podjetij bistveno povečalo.

Tabela 33: Število podjetij v Sloveniji, v katerih plačujejo prispevke v združene sklade za izobraževanje v letih 2005 in 2010

	10 - 19 zaposlenih		20 - 49 zaposlenih		500 - 999 zaposlenih		1000 in več zaposlenih	
	2005	2010	2005	2010	2005	2010	2005	2010
Število podjetij	15	121	14	54	2	2	0	1

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, Število podjetij v Sloveniji, v katerih plačujejo prispevke v združene sklade za izobraževanje v letih 2005 in 2010, 2013, lasten izračun.

4.7 Motivi in ovire zaposlenih za izobraževanje

Zaposleni so motivirani na različne načine in z različnimi dejavniki. Izmed motivacijskih dejavnikov poznamo materialne in nematerialne dejavnike. V prvi vrsti je motivacija seveda plača, poleg nje pa med materialne dejavnike uvrščamo še razne nagrade, službene avte, potovanja. Vsak posameznik pa denar vrednoti po svoje. Velikokrat se zgodi, da denar nekvalificiranim delavcem pomeni več kot zaposlenim z višjo izobrazbo (Možina, 1998).

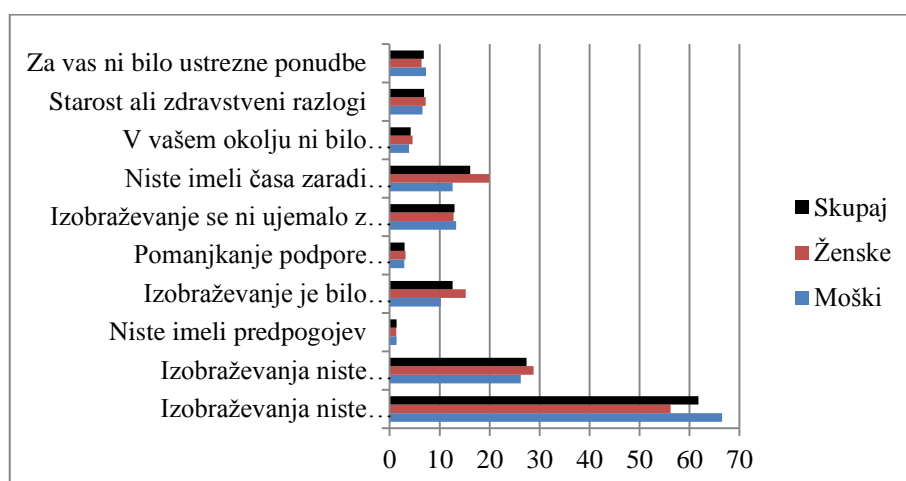
Glavni razlog za to, da se odrasli niso udeležili izobraževalnih aktivnosti je ta, da izobraževanja niso potrebovali za delo (61,8 %). 27,4 % odraslih pa se izobraževanja ni udeležilo, saj ga niso potrebovali zaradi osebnih razlogov, ki z delom niso povezani. Po podatkih Statističnega urada RS iz leta 2010 (anketa je bila opravljena za leto 2007) so anketiranci kot oviro za ne-vključenost v izobraževanje ravno tako najpogosteje navedli, da izobraževanja za delo, ki ga opravljajo, niso potrebovali. V starostni skupini 35-49 let pa sta bila glavna razloga za neizobraževanje starost oziroma zdravstveno stanje (Statistični urad RS, Statistične informacije, izobraževanje, 2010).

Tudi pomanjkanje časa zaradi družinskih obveznosti in predrago izobraževanje sta bila navedena med razlogi za ne vključenost. Res je, da je predrago izobraževanje eden izmed ključnih razlogov, da se odrasli vanj ne vključujejo, vendar bi glede na stanje v državi pričakovali, da se bo uvrstilo na sam vrh. Razlika med spoloma tudi ni preveč očitna, razen pri družinskih obveznostih, saj je odstotek pri ženskah za 7,3 % višji kot pri moških; 19,9 % žensk je odgovorilo, da se izobraževanja niso udeležile zaradi družinskih obveznosti.

Slika 16 prikazuje tudi, da je na ne-vključenost odraslih v vseživljenjsko učenje najmanj vplival razlog »niste imeli predpogojev«, kar pomeni, da stopnja izobrazbe tukaj sploh ni bila ključna. Skupno je bilo teh anketirancev le 1,4 %. Tudi podpora delodajalca (3 %) in pomanjkanje možnosti za izobraževanje (4,2 %) nista vplivali na njihovo vključenost v vseživljenjsko učenje.

Tudi v letu 2007 je bila glavna ovira za vključenost v vseživljenjsko učenje ta, da izobraževanja niso potrebovali za delo. Za 37,5 % anketiranih brezposelnih pa sta bila v letu 2007 glavna razloga za neizobraževanje starost ali slabo zdravstveno stanje. (Statistični urad RS, Statistične informacije, izobraževanje, 2010).

Slika 16: Ovire za vključenost v vseživljenjsko učenje odraslih v Sloveniji leta 2011, po spolu (v %)

Vir: Eurostat, *Ovire za vključenost v vseživljenjsko učenje odraslih v Sloveniji leta 2011, po spolu (v %), 2013, lasten izračun.*

Tabela 34 prikazuje podatke o odločitvi odraslih o vključenosti v izobraževanje. Presenetljiv je podatek, da je kar 52,3 % anketirancev odgovorilo, da v izobraževanje niso vključeni in niti ne želijo biti. Le 12,5 % je takih, ki so v izobraževanje vključeni in se želijo tudi naprej še izobraževati. Skoraj enak odstotek (12 %) vprašanih pravi, da bi si želeli biti vključeni v izobraževanje, vendar trenutno niso. 23,2 % jih je že vključenih, ne želijo pa biti več.

Tabela 34: Odločitev odraslih o vključenosti v izobraževanje v Sloveniji v letu 2011 (v %)

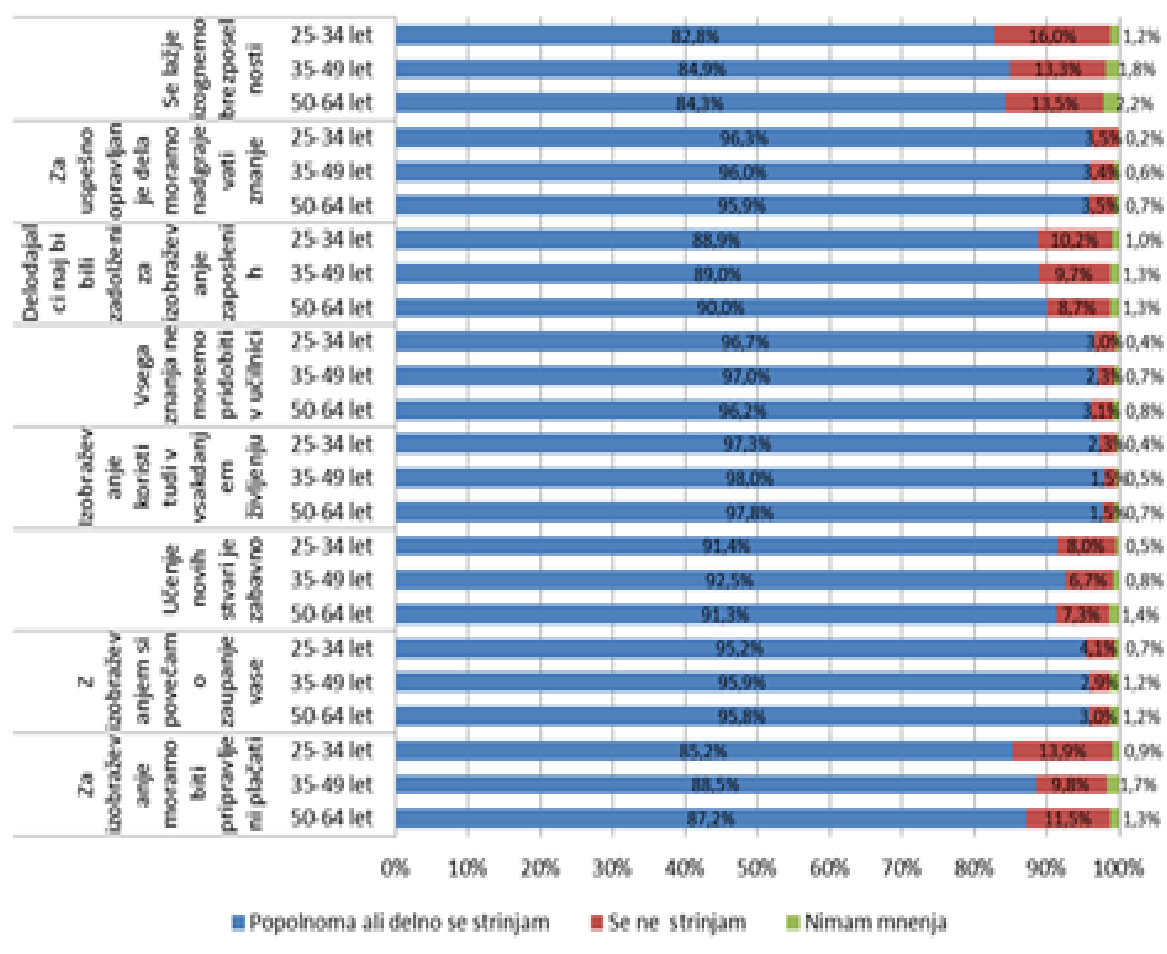
Vključenost/Leto	2011 (v %)
Že vključeni in ne želijo biti več vključeni	23,2
Že vključeni in želijo biti še naprej vključeni	12,5
Niso vključeni in ne želijo biti vključeni	52,3
Niso vključeni in želijo biti vključeni	12,0

Vir: Eurostat, *Odločitev odraslih o vključenosti v izobraževanje v Sloveniji v letu 2011 (v %), 2013, lasten izračun.*

4.8 Odnos odraslih do izobraževanja

Odnos do izobraževanja je bil po statistični podatkih za leto 2007, kot prikazuje tudi slika 17, pozitiven, vidimo lahko tudi, da med starostnimi razredi ni bistvenih razlik. 15 % anketirancev se ni strinjalo s tem, da se z izobraževanjem lažje izognemo brezposelnosti, prav tako pa je bilo 15 % vprašanih mnenja, da je za izobraževanje potrebno tudi nekaj plačati. 10 % je prepričanih, da bi morali biti za izobraževanje odgovorni delodajalci, da pa je učenje novih stvari zabavno je bilo prepričanih 8 % anketiranih (Statistični urad RS, Statistične informacije, izobraževanje, 2010).

Slika 17: Odnos odraslih do izobraževanja po starostnih razredih v Sloveniji leta 2007 (v %)

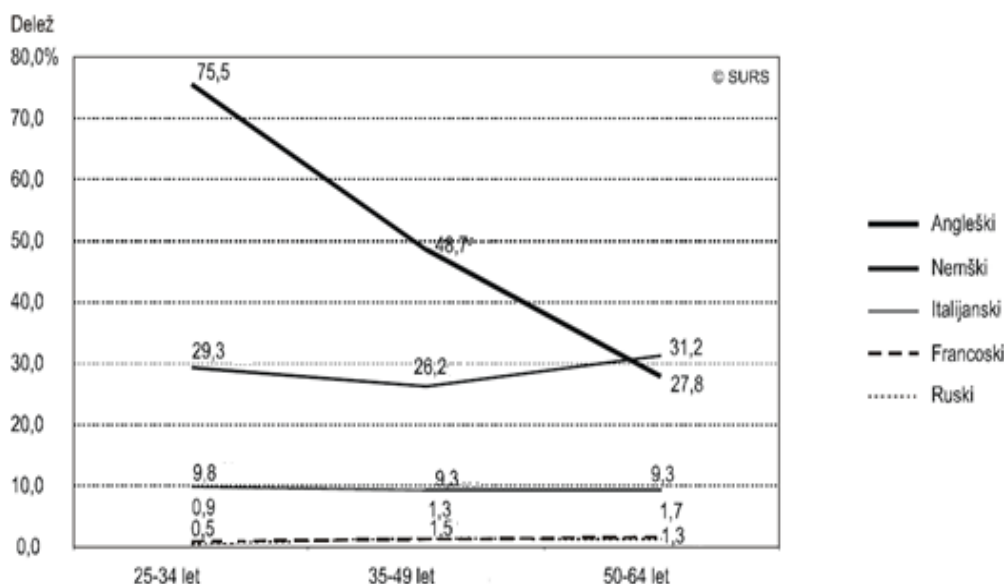
Vir: Statistični urad Republike Slovenije, Statistične informacije, Izobraževanje, 2010, str. 10.

Nekaj več razlik je bilo opaznih glede na doseženo izobrazbo anektiranih. S trditvijo, da se z izobraževanjem lažje izognemo brezposelnosti in da je za izobraževanje potrebno nekaj plačati se ni strinjalo 20 % anketirancev z osnovnošolsko ali nižjo izobrazbo. S trditvijo, da bi morali za izobraževanje poskrbeti delodajalci, se ni strinjalo 12 % vprašanih, 11 % pa se jih ni strinjajo, da je učenje novih stvari zabavno. Več kot 90 % anketirancev pa se je popolnoma ali delno strinjalo z ostalimi trditvami (Statistični urad RS, Statistične informacije, izobraževanje odraslih, 2010).

Positiven odnos do izobraževanja pa je viden tudi na področju znanja tujih jezikov. V letu 2007 je namreč najmanj en tuji jezik govorilo kar 92 % odraslih v starosti 25–64 let, izmed teh jih je kar 20,5 % govorilo en tuji jezik, 37,2 % dva tuja jezika, 34,1 % pa tri tuje jezike ali več. Angleški jezik je, kot prikazuje slika 18, v letu 2007 govorilo kar dobrih 75 % oseb v starosti 25–34 let, skoraj 50 % oseb v starosti 35–49 let in 27,8 % v starosti 50–64. Približno 30 % odraslih je govorilo nemški jezik, tudi razlike med starostmi niso bile velike. 10 % odraslih je govorilo italijanski jezik, razlik med starostmi tudi tukaj ni bilo. Najnižji delež pa dosega francoski in ruski jezik, čeprav je zanimivo dejstvo, da je bilo

oseb z znanjem teh dveh jezikov med starejšimi osebami več. V starostnem razredu 25-34 let oseb, ki bi govorile francosko in rusko skoraj ni bilo (Statistični urad RS, Statistične informacije, izobraževanje odraslih, 2010, stran 15).

Slika 18: Delež odraslih (25–64 let) z znanjem posameznih tujih jezikov po starostnih razredih v Sloveniji leta 2007 (v %)

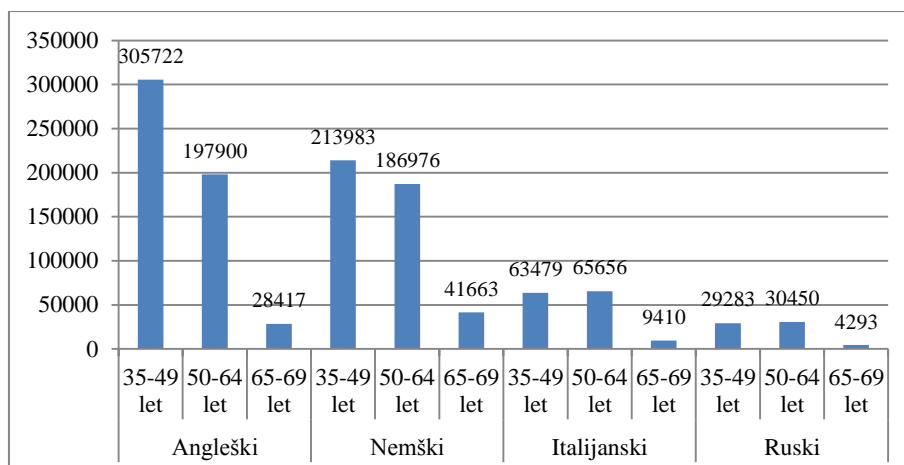

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, Statistične informacije, Izobraževanje odraslih, 2010, str. 15.

V letu 2011 pa je bilo anketirancev, ki znajo vsaj en tuj jezik, v starostni skupini 50–69 let kar 89 %. 25 % je od tega takih, ki govorijo en tuji jezik, 36 % dva, 24 % tri in 15 % štiri ali več tujih jezikov. Največ jih v tej starostni skupini razume angleško, 43 %, ravno toliko nemško, 14 % italijansko in 7 % rusko. Med anketiranci je bilo največ takih, kar 75 %, ki obvladajo nekdanji srbohrvaški jezik, kar je za starejše generacije povsem razumljivo (Statistični urad RS, 2012).

Nič kaj presenetljivi niso podatki za znanje angleškega jezika v starostni skupini 35-49 (slika 19), kar 305.722 anketiranih govori angleški jezik. Visoka številka se pojavlja tudi pri starostni skupini 50-64 let, in sicer za nemški jezik (186.976). Najmanj jih govori ruski jezik, še zmeraj pa pri ruščini prevladuje starostna skupina 50-64 let. Najnižja starostna skupina po podatkih slabo govori in razume ruski jezik, najboljše pa, kot že povedano, angleški jezik. Zanimiva je tudi ugotovitev, da italijanski jezik bolje kot najmlajša starostna skupina, razumejo in govorijo anketiranci med 50.-64. letom.

Slika 19: Število odraslih (35–69 let) z znanjem posameznih tujih jezikov po starostnih razredih v Sloveniji leta 2011

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, Število odraslih (35–69 let) z znanjem posameznih tujih jezikov po starostnih razredih v Sloveniji leta 2011, 2013, lasten izračun.

Glede na dane podatke o tujih jezikih se Slovenija uvršča med vodilne evropske države, pred nami so le Litva, Norveška, Švedska, Latvija in pa Slovaška. Je pa potrebno upoštevati dejstvo, da je med vprašanimi zajeta tudi generacija, ki se je v osnovni šoli učila še srbohrvaški jezik, ki je bil za angleščino in nemščino tretji najpogosteje govorjeni tuji jezik (Statistični urad RS, Statistične informacije, izobraževanje odraslih, 2010). Tabela 35 prikazuje, da je angleški jezik v letu 2011 govorilo 27,82 % anketiranih z visokošolsko izobrazbo, kar 60,91 % pa je takih s srednješolsko izobrazbo. Se pa višji odstotek pri osebah s srednješolsko izobrazbo pojavlja zato, ker se v srednje šole vpiše večina mladostnikov kar pa ne velja za fakultete. Oseb s srednješolsko izobrazbo je tako več, posledično je tako tudi višji delež (problem strukture izobraženosti).

Tabela 35: Število odraslih po tujem jeziku in izobrazbi v Sloveniji leta 2011 (v %)

		2011
		Spol - SKUPAJ (v %)
Angleški	Osnovnošolska ali manj	11,27
	Srednješolska	60,91
	Višješolska, visokošolska	27,82
Nemški	Osnovnošolska ali manj	14,08
	Srednješolska	60,12
	Višješolska, visokošolska	25,80
Italijanski	Osnovnošolska ali manj	12,65
	Srednješolska	58,73
	Višješolska, visokošolska	28,62
Ruski	Osnovnošolska ali manj	10,75
	Srednješolska	59,43
	Višješolska, visokošolska	29,82

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, Število odraslih po tujem jeziku in izobrazbi v Sloveniji leta 2011 (v %), 2013, lasten izračun.

V poglavju o Sloveniji sem želela pomen izobraževanja analizirati in predstaviti še podrobneje. Ugotovila sem, da je večina izobraževalne ponudbe v Sloveniji namenjena neformalnemu izobraževanju, kjer v veliki meri izstopa ponudba tujih jezikov. Najbogatejšo ponudbo pa ima v Sloveniji Osrednjeslovenska regija.

Kar se tiče formalnega izobraževanja ima Slovenija precej dober položaj, saj vključenost v vrtce in uspešen zaključek osnovne šole kažeta dobre rezultate. Bi pa lahko bili rezultati glede na število vpisanih v srednje šole boljši (glede na zaključeno srednjo šolo). Študentov, vpisanih v bolonjske študijske programe, je bilo v lanskem študijskem letu veliko, kar kaže na ozaveščenost mladih glede pomembnosti izobraževanja.

Podjetja so na področju izobraževanja aktivna tudi v Sloveniji. Podatki kažejo, da so manjša podjetja tista, ki svoj kader bolj izobražujejo. Manjša podjetja prednjačijo tudi pri plačevanju prispevkov za izobraževanje.

Glavna ovira oziroma razlog, zaradi katerega se ljudje ne odločajo za udeležbo v vseživljenjskem učenju je ta, da izobraževanja ne potrebujejo za delo. Slovenija se pri tem ne razlikuje od Evrope.

SKLEP

Vseživljenjsko učenje je pojem, na katerem temelji ekonomija znanja in s tem njena konkurenčnost. Je pojem, ki v današnjem času predstavlja pomemben vidik izobraževanja s katerim se srečujemo povsod po svetu, v zadnjih letih tudi pri nas. Nanaša se na vse stopnje izobraževanja in usposabljanja, torej formalno in neformalno, priložnostno ali naključno.

Ob vseh tehnoloških spremembah je postala na znanju temelječa družba tista, ki je konkurenčna. Pri vsem tem ne smemo pozabiti niti na človeški kapital, ki je ključ za vseživljenjsko učenje. Ljudje se moramo namreč izobraževati, tako na poklicnem kot osebnem področju, celo življenje. S tem povečujemo svoj socialni kapital in se tako lažje integriramo v družbo. Posamezniki morajo, preden vstopijo na trg dela, svoje znanje redno izboljševati in posodabljati, saj se je zaradi hitrega tempa tehnoloških sprememb stopnja usposobljenosti povečala. Hiter tempo in spremembe so povzročile tudi, da se morajo podjetja, če želijo ostati konkurenčna, hitro in učinkovito prilagajati; pri tem ima izobraževanje veliko vlogo. Posameznik z izobraževanjem vpliva na svojo produktivnost, le-ta pa posledično lahko vodi tudi do večje učinkovitosti in višjih zaslužkov v organizaciji. Znanje, ki ga posamezniki pridobivamo skozi življenje, posredno predstavlja tudi pot do konkurenčnega gospodarstva.

Vseživljenjsko učenje ni samo domena vsakega posameznika ampak mora postati vrednota celotne družbe. Koncept vseživljenjskega učenja temelji na zagotavljanju enakih možnosti za učenje in kakovosti učenja. V ospredje postavlja posameznika, ki mora imeti priložnosti

za učenje skozi vse življenje, poleg tega pa je učne sisteme potrebno prilagoditi njegovim potrebam in interesom.

S hipotezami, ki sem jih zastavila na začetku naloge sem želela pokazati in dokazati pomen izobraževanja oziroma vseživljenjskega učenja tako za posameznika in podjetja, predvsem pa za gospodarsko rast. Ugotovila sem, da se izobraževanja in njegovega pomena zavedamo tudi v Sloveniji, saj se približujemo povprečju, ki ga dosega ostala Evropa. Z raziskavo sem pokazala, da vseživljenjsko učenje zares vpliva na gospodarsko rast in razvoj, s tem pa ima pomemben vpliv tako na posameznika kot na družbo. Samo znanje je postalo pomembna vrednota, kar pa se zavedajo tudi razvitejše države, ki mu dajejo posebno prednost.

Raziskave, ki so bile opravljene še ne dolgo nazaj so pokazale, da se je zavedanje glede pomembnosti vseživljenjskega učenja razširilo tudi že na odrasle, in da niso le mlajše generacije tiste, ki se izobražujejo in usposabljujejo. Nekatere razvite evropske države so glede na vključenost v izobraževanje odraslih že dosegle zastavljeni cilj za leto 2020, Slovenija pa se je temu cilju že močno približala. Sprejemanje vseživljenjskega učenja pa se je pokazalo tudi na področju organizacij, kjer sta izobraževanje in usposabljanje že dobro uveljavljena. Slovenska podjetja so glede izobraževanj svojih zaposlenih dobro ozaveščena, čeprav še vedno prednjačijo manjša podjetja z manj zaposlenimi. Tako sem potrdila tudi drugo hipotezo in dokazala, da vseživljenjsko učenje pomembno vpliva na produktivnost, uspešnost in inovativnost podjetij. Z znanjem, ki ga posameznik osvoji, lahko prispeva k uspešnemu delovanju podjetij in posledično vpliva na celotno gospodarstvo. Pri vključenosti v vseživljenjsko učenje pomembno vlogo igra tudi motivacija. Zaposleni so lahko motivirani na različne načine, dejavniki so lahko v materialni ali nematerialni obliki. Še vedno pa kot glavni razlog za neudeležbo v izobraževanju ali usposabljanju ljudje navajajo dejstvo, da izobraževanja ne potrebujejo za delo.

Seveda je pri vsem tem ključen tudi pogled družbe na izobraževanje, koliko smo ljudje pripravljeni narediti za to, da postanemo družba znanja, ki je konkurenčna. Pomena izobraževanja in usposabljanja se zato zaveda že večina evropskih držav, vključno s Slovenijo. Slovenci s pozitivnim odnosom do izobraževanja sledimo najrazvitejšim državam in poskušamo doseči cilje strategije Evropa 2020. Še vedno pa so skandinavske države tiste, ki so po vključenosti v izobraževanje in usposabljanje, izdatkih, ki jih temu namenjajo in izobrazbi odraslih na prvem mestu. Rezultati so pokazali, da se Slovenija giblje okoli evropskega povprečja, kar je pozitivna in dobra popotnica tudi za v bodoče.

Vseživljenjsko učenje je torej postalo globalno vodilo za nadaljnje, še bolj učinkovite prakse in za generacije, ki bodo na izobraževanje gledale kot na vrednoto. Zavedanje, da se posameznik uči skozi celo življenje, in da je to dejstvo dobro in pozitivno, mora biti visoko vrednoteno, obenem pa mora postati del splošne družbene zavesti.

LITERATURA IN VIRI

- 1 Andragoški center Slovenije. (2012). *Pregled ponudbe izobraževanja odraslih v Sloveniji 2012/2013 (zaključno poročilo)*. Ljubljana: Andragoški center Slovenije.
- 2 Aspin, D., Chapman, J., Hatton, M., & Sawano, Y. (2001). *International Handbook of Lifelong Learning*. London: Kluwer Academic Publishers.
- 3 Field, J. (2012). *Is lifelong learning making a difference? Research-based evidence on the impact of adult learning*. V Aspin, D., Chapman, J., Evans, K., & Bagnall, R.. *Second International Handbook of Lifelong Learning*. (str. 887-897). Dordrecht: Springer.
- 4 Barro, R.J., & Sala-i-Martin, X. (1995). *Economic growth*. McGraw-Hill College.
- 5 Barron, J., Black, D., & Loewenstein, M. (1987). Employer Size: The Implications for Search, Training, Capital Investment, Startinn Wages and Wage Growth. *Journal of Labour Economics*, str. 76-89.
- 6 Becker, G. S. (1964). *Human Capital – A Theoretical and Empirical Analysis with special Reference to Education*. New York: National Bureau of Economic Research.
- 7 Bevc, M. (1991). *Ekonomski pomen izobraževanja*. Radovljica: Didakta.
- 8 Bevc, M. (2006). *Ekonomski pomen izobraževanja*. Koper: Fakulteta za management.
- 9 Bishop, J. (1994). *The impact of previous training on productivity and wages*. Chicago: University of Chicago Press.
- 10 Black, S.E., & Lynch, L.M. (1996). Human-capital investments and productivity. *The American Economic Review*, 86(2), 263.
- 11 Černetič, M. (1987). *Izbrana poglavja ekonomske izobraževanja*. Kranj: Moderna organizacija. 149 str.
- 12 Černetič, M. (1999). *Ekonomika izobraževanja in raziskovanja*. Kranj: Založba Moderna.
- 13 Černetič, M. (2006). *Management ekonomske izobraževanja*. Kranj: Moderna organizacija.
- 14 Dahlin, B. (2002). *The Impact of Education on Economic Growth. Theory, Findings, and Policy Implications*. Durham: Duke University.
- 15 *Delež udeležencev v programih nadaljevalnega poklicnega izobraževanja in usposabljanja v podjetjih v Sloveniji v letih 2005 in 2010*. Najdeno 15. Maja 2013 na spletnem naslovu <http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/SaveShow.asp>
- 16 Delors, J. (1996). *Učenje – skriti zaklad. Poročilo mednarodne komisije o izobraževanju za XXI. stoletje*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.
- 17 Dorsett, R., Liu, S., & Weale, M. (2010). *Economic benefits of lifelong learning*. London: National Institute of Economic and Social Research.
- 18 Drucker, P. (1994). *Post-Capitalist Society*. New York: Harper Business.
- 19 Eurostat. (2013). Projected old-age dependency ratio - %. Najdeno 15. Aprila 2014 na spletnem naslovu <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tsdde511>.
- 20 Eurydice. (2012). *Key Data on Education in Europe*. Bruselj: Education, Audiovisual and Culture Executive Agency.
- 21 Eurydice. (2002). *Rezultati študije. Vseživljenjsko učenje: prispevek izobraževalnih sistemov v državah članicah Evropske unije*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.
- 22 Eurydice Slovenija. (2009). Vseživljenjsko učenje v Evropski uniji stagnira. Najdeno 17. Marca na spletni strani http://www.eurydice.si/index.php?option=com_content&view=article&id=1307:vseivljenjsko-uenje-v-evropski-uniji-stagnira&Itemid=342

- 23 Eurydice. (2011). *Odrasli v formalnem izobraževanju: politike in praksa v Evropi*. Bruselj: Education, Audiovisual and Culture Executive Agency.
- 24 European Commission. (2001). *Making a European Area of Lifelong Learning a Reality*. Brussels: Commission of the European communities.
- 25 Evropski center za razvoj poklicnega usposabljanja (*angl.* European Centre for the Development of Vocational Training). (2011). *The impact of vocational education and training on company performance*. Research paper No. 19. Luxembourg: Publications Office of the European Union
- 26 Govekar-Okoliš, M., & Ličen, N. (2008). *Poglavje iz andragogike*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- 27 Green, A., Wolfe, A., & Leney, T. (2000). *Convergence and divergence in European education and training systems*. London, Institute of Education.
- 28 Greiner, A., & Semmler, W. (2002). *Externalities of Investment, Education and Economic Growth*. *Economic Modelling*, 19(5), 709-24.
- 29 Hansen, R.B. (1985). On the Relationship Between Human Capital and Productivity in the Case of Academic Economists. *The Quarterly review of economics and business*, 25(3), 96.
- 30 Hanushek, E. A., & Wößmann, L. (2007). Education Quality and Economic Growth. Najdeno 4. Julija 2013 na spletnem naslovu http://siteresources.worldbank.org/EDUCATION/Resources/278200-1099079877269/547664-1099079934475/Edu_Quality_Economic_Growth.pdf.
- 31 Ivančič, A. (1999). *Izobraževanje odraslih, socialna neenakost in socialna vključenost*. Ljubljana: Andragoški center RS.
- 32 *Izdatki za formalno izobraževanje, Slovenija, 2011*. Najdeno 16. Februarja 2014 na spletnem naslovu https://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?ID=5566.
- 33 Jelenc, Z. (1998). *Vseživljenjsko izobraževanje in vseživljenjsko učenje: Zbirka študije in raziskave 7*. Str. 39–51. Ljubljana: Andragoški center Slovenije.
- 34 Jelenc, Z. (2005). Vseživljenjsko učenje – za zdaj promoviranje bolj kot sistemsko urejanje. V *Sodobna pedagogika*, 56,(2), 35.
- 35 Jelenc Krašovec, S., & Kump, S. (2005). *Uveljavljanje koncepta vseživljenjskega učenja na univerzi*. V *Sodobna pedagogika*, 56,(2), 49.
- 36 Jenkins, A. (2006). *Women, lifelong learning and transitions into employment*, *Work, Employment & Society*, 20, (2), 309-28.
- 37 Jerovšek, J. (1980). *Izobrazba in ekonomska uspešnost*. Ljubljana: DDU Univerzum.
- 38 Jones, C. (2001). *Economic Growth*. New York: W.W. Norton & Company Ltd.
- 39 Jongen, E. L. W. (2004). *An Analysis of Past and Future GDP Growth in Slovenia*. Ljubljana: Inštitut za ekonomska raziskovanja.
- 40 King, Robert, G., Rebelo, Sergio, T. (1989). *Transitional Dynamics and Economic Growth in the Neoclassical Model*. *NBER Working Paper Series*. Working paper no. 3185. Pittsburgh: The American Economic Review.
- 41 Kodelja, Z. (2005). Vseživljenjsko učenje – od svobode k nujnosti. V *Sodobna pedagogika*, 56, (2), 14-16.
- 42 Komisija Evropske skupnosti. (2000). *Memorandum o vseživljenjskem učenju*. Bruselj: Komisija Evropske skupnosti.
- 43 Kopf, Dennis A. (2007). *Endogenous Growth Theory Applied: Strategies for University R&D*. V *Journal of Business Research*, 60 (9), 975-78.
- 44 Kotter, J. P. (1996). *Leading Change*. Boston: Harvard Business School Press.
- 45 Leeuwen, B., & Foeldvari, P. (2008). Human Capital and Economic Growth in Asia 1890-2000: A Time Series Analysis. V *Asian Economic Journal*, 22 (3), 225-40.
- 46 Leitch Review of Skills. (2006). *Skills in the UK: the long term challenge – Final Report*. London: HM Treasury.

- 47 Ministrstvo za šolstvo in šport Republike Slovenije. (2007). *Strategija vseživljenskosti učenja v Sloveniji*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport Republike Slovenije: Javni zavod Pedagoški inštitut.
- 48 Možina, S. (2002). *Management kadrovskih virov*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- 49 Možina, S. (2002). *Učenje, izobraževanje, usposabljanje v organizaciji*. V *Menedžment kadrovskih virov*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- 50 Nonaka I., et. al. (1995). *The Knowledge-Creating Company*. Oxford: Oxford University.
- 51 Nordhaus, W. D., & Samuelson P. A. (2002). *Ekonomija (16. izdaja)*. Zagreb: Naklada MATE, d.o.o..
- 52 Organisation for Economic and Co-operation and Development (OECD). (1996). *Lifelong learning for all*. Pariz: OECD Publishing.
- 53 Organisation for Economic and Co-operation and Development (OECD). (1996). *Lifelong learning for all*. Meeting of the Education Committee at ministerial level. Pariz: OECD.
- 54 Organisation for Economic Cooperation and Development (OECD). (2000). *Where are the resources for Lifelong Learning?*. Pariz: OECD.
- 55 Organisation for Economic and Co-operation and Development (OECD). (2004). *Policy Brief: Lifelong Learning*. Pariz: OECD.
- 56 *Osnovnošolsko izobraževanje mladine in odraslih v Sloveniji ob koncu šolskega leta 2011/12 in na začetku šolskega leta 2012/13*. Najdeno 7. Maja 2013 na spletnem naslovu http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=5427.
- 57 Oven, M., & Zabukovec, V. (2005). *Vseživljenjsko izobraževanje in specialne knjižnice*. UDK 026:374.7. Knjižnica Ljubljana: 49(2005)1-2, 217-230.
- 58 *Predšolska vzgoja in izobraževanje v vrtcih, Slovenija, šolsko leto 2012/13 – končni podatki*. Najdeno 7. Maja 2013 na spletnem naslovu http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=5386.
- 59 *Program Vseživljenjsko učenje*. Najdeno 22. aprila 2013 na spletni strani <http://www.cmepius.si/vzu/vse-o-vzu/uvod-v-program-vzu.aspx>.
- 60 Rangazas, P. (2000). *Schooling and Growth: A King-Rebelo Experiment with Human Capital*. V *Journal of Monetary Economics*, 46, 397-416.
- 61 Redek, T. (2001). *Razvoj teorije gospodarske rasti*. Magistrsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
- 62 Sargent, N. et al.. (2000). *The Learning Divide revisited*. Leicester: NIACE.
- 63 Sklep Sveta (izobraževanje/mladina/kultura) o izobraževanju in usposabljanju v okviru vmesnega pregleda Lizbonske strategije. (2005). *Uradni list* Evropske unije št. 2005/C 85/01.
- 64 Sianesi, B., & Van Reenen, J. (2000). *The returns to education: a review of the macro-economic literature*. London: CEE – Centre for the Economics of Education (LSE).
- 65 *Srednješolsko izobraževanje mladine in odraslih, Slovenija, konec šolskega leta 2011/12 in začetek šolskega leta 2012/13 – končni podatki*. Najdeno 7. Maja 2013 na spletnem naslovu http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=5449.
- 66 *Statistične informacije; Izobraževanje v Sloveniji*. Najdeno 20. Januarja 2014 na spletnem naslovu http://www.stat.si/publikacije/pub_statinf1.asp?podrocje=9.
- 67 *Statistične informacije; Izobraževanje odraslih*. Najdeno 25. Januarja 2014 na spletnem naslovu http://www.stat.si/publikacije/pub_statinf1.asp?podrocje=9.
- 68 *Statistične informacije; Izobraževanje v Sloveniji*. Najdeno 20. Januarja 2014 na spletnem naslovu http://www.stat.si/publikacije/pub_statinf1.asp?podrocje=9.
- 69 Statistični Urad Republike Slovenije. (2012). *Statistične informacije; Izobraževanje*, št. 16. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.

- 70 Sušjan, A. (2002). *Teorija ekonomske rasti – klasična, neoklasična, keynesianska*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
- 71 *Število odraslih po tujem jeziku in izobrazbi v Sloveniji leta 2011*. Najdeno 18. Februarja 2013 na spletnem naslovu http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=0954106S&ti=&path=../Database/Dem_soc/09_izobrazevanje/09_izobraz_odraslih_anketa/02_09541_udelezba_izobrazba/&lang=2.
- 72 *Število odraslih z znanjem posameznih tujih jezikov po starostnih razredih v Sloveniji leta 2011*. Najdeno 17. Februarja 2013 na spletnem naslovu http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=0954006S&ti=&path=../Database/Dem_soc/09_izobrazevanje/09_izobraz_odraslih_anketa/01_09540_udelezba_starost/&lang=2.
- 73 *Število podjetij, ki so zagotavljala programe nadaljnega izobraževanja in usposabljanja v Sloveniji v letu 2010*. Najdeno 16. Februarja 2013 na spletnem naslovu <http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/SaveShow.asp>.
- 74 *Število podjetij v Sloveniji, v katerih plačujejo prispevke v združene sklade za izobraževanje v letih 2005 in 2010*. Najdeno 17. Februarja 2013 na spletnem naslovu <http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/SaveShow.asp>.
- 75 *Število udeležencev priložnostnega učenja po glavnih načinih pridobivanja znanja in izobrazbi v Sloveniji v letu 2011*. Najdeno 20. Februarja na spletnem naslovu http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=0954105S&ti=&path=../Database/Dem_soc/09_izobrazevanje/09_izobraz_odraslih_anketa/02_09541_udelezba_izobrazba/&lang=2.
- 76 *Število udeležencev priložnostnega učenja po glavnih načinih pridobivanja znanja in starostnih skupinah*. Najdeno 10. Maja 2013 na spletnem naslovu http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=0954005S&ti=&path=../Database/Dem_soc/09_izobrazevanje/09_izobraz_odraslih_anketa/01_09540_udelezba_starost/&lang=2.
- 77 *Študentje terciarnega izobraževanja po starosti in študijskem letu*. Najdeno 15. Maja 2013 na spletnem naslovu http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=0955002S&ti=&path=../Database/Dem_soc/09_izobrazevanje/08_terciarno_izobraz/01_09550_vpisani_splosno/&lang=2.
- 78 Tancig, P. (1995). Vseživljenjsko učenje in družbeni razvoj. *Delo*, (37), 11.
- 79 *Teden vseživljenjskega učenja*. Najdeno 15. Aprila 2013 na spletnem naslovu http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=2338.
- 80 Temple, J. (2001). Growth Effects of Education and Social Capital in the OECD Countries. Najdeno 2. Julija 2013 na spletnem naslovu <http://www.oecd.org/dataoecd/26/45/18452154.pdf>.
- 81 UNESCO/ISCED. (1993). Definicija učenja - Unesco 1993. Najdeno 10. Marca na spletnem naslovu http://www.cvzu-pomurje.si/egradiva/ucimo_se_uciti/definicija_uenja__unesco_1993.htm.
- 82 Van der Kamp, M. (1996). Participation: Antecedent Factors. V Tuijnman, A. C.. *International Encyclopedia of Adult Education and Training*. New York: Oxford.
- 83 Van Long, N., & Shimomura, K. (1998). *Education, moral hazard and endogenous growth*. Kobe: Kobe University - Research Institute for Economic and Business Administration Working Paper No. 80.
- 84 *Vpis študentov na višje strokovne šole, univerze in samostojne visokošolske zavode, Slovenija, 2012/13– začasni podatki*. Najdeno 7. Maja 2013 na spletnem naslovu http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?ID=5351.
- 85 Weil, D. N. (2005). *Economic Growth*. Boston: Addison-Wesley.

- 86 Wolf, A., Jenkins, A., & Vignoles, A. (2006). *Certifying the workforce: economic imperative or failed social policy?*. *Journal of Education Policy*, 21(5), 535-565.
- 87 Woolcock, M. (2000). *The place of social capital in understanding social and economic outcomes*. International symposium on the contribution of human and social capital to sustained economic growth and well-being. Canada: Quebec City.
- 88 Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje. (2014). *Registrirana brezposelnost*. Najdeno 31.03.2014 na spletnem naslovu http://www.ess.gov.si/trg_dela/trg_dela_v_stevilkah/registrirana_brezposelnost.
- 89 Zupančič, M. (2008). *Delo za mlade – blaginja za vse*. Ljubljana: Ministrstvo RS za delo, družino in socialne zadeve (Direktorat za trg dela in zaposlovanje).